

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Domu Spotkań z Historią za okres: 1 stycznia–31 grudnia 2010

Rok 2010 to kontynuacja głównych nurtów programowych Domu Spotkań z Historią (DSH), czyli działań edukacyjnych, ekspozycyjnych, wydawniczych, popularyzatorskich oraz przedsięwzięć animacyjnych. Cała nasza aktywność służyła misji statutowej, polegającej na upowszechnianiu historii Warszawy, Polski i Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku. Bilans wydarzeń minionego półrocza przedstawia się następująco:

- **19 ekspozycji czasowych w DSH** oraz **6 wystaw** poza naszą siedzibą; **24 wystawy pokazywane w ramach impresariatu** w Polsce i zagranicą;
- liczne cykle spotkaniowe, seminaria, spotkania środowiskowe, promocje książek i spotkania z autorami, panele dyskusyjne, konferencje naukowe oraz warsztaty edukacyjne dla młodzieży; łącznie ok. **760 wydarzeń**;
- **79 pokazów filmowych** (w tym cykl „Przez kino do historii”, „Przegląd filmów czeskiej Nowej Fali”, „A gdybyśmy tam byli”);
- **75 spotkań** w ramach działającej w DSH Warszawskiej Inicjatywy Kresowej (w tym „Kino Kresowe”);
- organizacja drugiej edycji warszawskich obchodów 20. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 z kulminacją w postaci 2-dniowej akcji miejskiej *Wyłącz system* (4–5 czerwca), która obejmowała happeningi, Fiestę w Domu Słowa Polskiego przy Miedzianej 11 oraz akcję *Uwalnianie Przestrzeni* (wspólnie z Nowym Teatrem);
- organizacja festiwalu „**Warszawiacy nie z tej ziemi!**” (9–10 października), w ramach programu Archiwum Historii Mówionej **Warszawa Wielonarodowa 1945–89**;
- **18 publikacji** wydawanych i współwydawanych przez DSH.

W omawianym okresie poszerzaliśmy zasób Medioteki, czyli archiwum cyfrowego, gromadzącego i udostępniającego relacje świadków XX wieku (Fonoteka — Archiwum Historii Mówionej, ponad **3500 relacji** świadków), zdigitalizowane fotografie z ubiegłego stulecia (serwis internetowy www.fotohistoria.pl, który z końcem roku ponad **76 000 fotografii**) oraz filmy archiwalne i dokumentalne (Filmoteka). Medioteka pozostaje głównym zapleczem źródłowym dla wszystkich inicjatyw programowych DSH, w tym zwłaszcza zajęć edukacyjnych z młodzieżą. Priorytetowe znaczenie na polu upowszechniania zgromadzonych zasobów źródłowych miał rozwój strony internetowej audiohistoria.pl, na której udostępniamy fragmenty nagranych relacji świadków (obecnie blisko **1800 fragmentów**, ich biografie oraz zdigitalizowane materiały z domowych archiwów (ponad **1780 fotografii**). Serwis audiohistoria.pl to najbogatszy w Polsce zasób źródeł *oral history* dostępnych on-line.

Wszystkim naszym projektom towarzyszyły działania promocyjne i informacyjne, a oferta programowa DSH cieszyła się systematycznie rosnącą frekwencją. Szacujemy, że w 2010 roku ze wszystkich naszych propozycji skorzystało **495 000** odbiorców, w tym:

- ok. **10 000** uczniów szkół wszystkich szczebli (w DSH);
- ok. **4500** osób uczestniczących w grach miejskich, spacerach, konferencjach i warsztatach (w DSH i poza naszą siedzibą);
- ok. **135 000** indywidualnych zwiedzających (galerie wewnętrzne DSH; galerię plenerową na Skwerze Wizytek oraz stoisko na Pikniku Naukowym);

- ok. **20 500** gości spotkań popołudniowych (w DSH);
- ok. **10 000** uczestników akcji *Wyłącz system vol. 2* oraz *Uwalnianie Przestrzeni*;
- ok. **55 000** zwiedzających wystawy wypożyczone w kraju i zagranicą, w tym koprodukcje;
- ok. **205 000** aktywnych użytkowników portali **fotohistoria.pl** i **audiohistoria.pl**;
- ok. **55 000** czytelników publikacji wydawanych lub współwydawanych przez DSH.

Oferta Domu Spotkań z Historią budzi żywe zainteresowanie mediów zarówno o zasięgu ogólnopolskim, jak i lokalnym, warszawskim. Bogaty program wystaw, akcje miejskie, zróżnicowane cykle spotkań, pokazy filmów i dyskusje tworzą platformę współpracy z mediami i są inspiracją do wywiadów, relacji i materiałów dziennikarskich. Media doceniają niekomercyjny i edukacyjny charakter działalności DSH i bezpłatną ofertę skierowaną do szerokiej publiczności. Chętnie informują o wydarzeniach organizowanych przez DSH i patronują najciekawszym imprezom.

Naszą skuteczną praktyką jest regularne informowanie dziennikarzy o wszystkich inicjatywach instytucji, zapraszanie do ścisłej współpracy poszczególnych dziennikarzy i redakcji. W docieraniu z informacjami pomocna jest na bieżąco aktualizowana baza kontaktów i współpracowników.

W 2011 media zamieściły łącznie ponad **3400 informacji** o Domu Spotkań z Historią. Były to notki o otwieranych wystawach i ich omówienia, zaproszenia na warsztaty edukacyjne, seminaria, konferencje, relacje z akcji i wydarzeń miejskich, promocji książek, spotkań warszawianistycznych. Najważniejsze wydarzenia i wystawy były relacjonowane w ogólnopolskich stacjach telewizyjnych. W tym roku najbardziej nośnymi tematami dla mediów okazała się akcja *Wyłącz System vol.2* i festiwal *Warszawiacy nie z tej ziemi!*, wystawy: *Ocaleni z Mauthausen*, *Cztery pory Gierka*, *Amerykanin w Warszawie*. *Stolica w obiektywie Julienu Bryana 1936-74* i *Nie ma tu miasta trwającego*.

Najczęściej i najobszerniej wydarzenia DSH relacjonowane były w internecie (ponad 2100 relacji w 2011). Informacje znalazły się zarówno w wydaniach internetowych dzienników, tygodników oraz stacji radiowych i telewizyjnych (gazeta.pl, zyciewarszawy.pl, rzeczpospolita.pl, polityka.pl, przekrój.pl, polskieradio.pl, wiadomosci24.pl, dzieje.pl, naukawpolsce.pap.pl) oraz na portalach kulturalnych i edukacyjnych (m.in. kulturalnawarszawa.pl, warszawa2016.pl, wpek.pl, activist.pl, infokultura.pl, wiadomosci.onet.pl, placdefilad.com, o.pl, naszemiasto.pl, e-teatr.pl, kulturawp.pl, totutam.pl, Filmweb, fotopolis.pl). Media drukowane zamieściły łącznie ponad **800 relacji**. Informacje pojawiały się w dziennikach („Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”, „Życie Warszawy”, „Dziennik Gazeta Prawna”, „Echo Miasta”, „Metro”), miesięcznikach („Aktivist”, „Stolica”, „Jazz Forum”, „Weranda”, „Nowe Książki”), jak i tygodnikach („Newsweek”, „Wprost”, „Przekrój”). Wydarzeniom organizowanych przez DSH towarzyszyło ponad **350 relacji i wywiadów na antenach radia** (Polskiego Radia: Trójka, Dwójka, Polskie Radio, Radio dla Ciebie oraz TOK FM, Radio PiN, Chilli Zet, Wawa, Eska). W 2011 odnotowaliśmy też ponad **200 przekazów telewizyjnych** na antenach: TVP 1, TVP 2, TVP Info, TVN Warszawa i Discovery Historia. Należy wspomnieć o zainteresowaniu Polskiej Agencji Prasowej wydarzeniami w DSH, jak i stałego partnera najważniejszych ekspozycji i wydawnictw i publikacji, którym jest Ośrodek KARTA.

DSH prowadzi również działalność promocyjną w serwisie społecznościowym **Facebook** pod adresem www.facebook.com/DomSpotkańzHistorią. Od początku nasz profil cieszy się dużym zainteresowaniem użytkowników.

Obecnie mamy **2 934** fanów. (w tym **2 295** to **mieszkańcy Warszawy**). Liczba miesięcznie aktywnych użytkowników wynosi ok. **2 250** osób. Najczęściej odwiedzają nas osoby w wieku 25–34 lat; następnie 18–24 lata oraz 35–44 lata.

Miesięcznie czytanych jest **20 000** postów na naszym profilu. Najczęściej odwiedzaną zakładką na profilu DSH jest „Tablica” — **12 044**. Dużym zainteresowaniem cieszą się również zakładki tworzone pod konkretne projekty, np. liczba wyświetleń w ciągu tygodnia zakładki z programem „Dni Bryana” — cyklem spotkań towarzyszących wystawie *Amerykanin w Warszawie*. *Stolica w obiektywie Julienu Bryana 1936–74* to **6 640 osób**, dziennie to 1 434 osoby. Profil DSH na Facebooku jest sukcesywnie wzbo-gacany o nowe informacje, zdjęcia, awatary. Organizujemy również konkursy.

***

Wraz ze sprawozdaniem składamy pakiet załączników (artykuły prasowe, dokumentację fotograficzną, publikacje), ilustrujących działalność DSH w 2 połowie 2010 roku. Układ załączników odpowiada strukturze niniejszego raportu.

WYSTAWY

W 2010 roku przygotowaliśmy cztery nowe, duże wystawy, prezentowane w głównej galerii ekspozycyjnej DSH; trzy z nich miały charakter multimedialny:

- *Polacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku* nie tylko podjęła temat nieznan szeroko opinii publicznej, lecz także w prace nad nią zaangażowani zostali potomkowie wielu rodów prezentowanych na wystawie;
- *Ocaleni z Mauthausen* otwarta została w 65. rocznicę wyzwolenia obozów koncentracyjnych systemu Mauthausen-Gusen;
- *Cztery pory Gierka. Polska 1970–80 w zdjęciach z Agencji Forum* w sposób przekrojowy, poprzez zdjęcia najwybitniejszych fotografów, przypominała rzeczywistość lat 70. w Polsce;
- *Amerykanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Juliána Bryana 1936–74*, ciesząca się ogromnym zainteresowaniem zwiedzających wystawa (w pierwszy weekend odwiedził ją 3000 tysięcy osób, co stanowi najlepszy wynik w historii DSH), przybliżyła dorobek jedyne go zagranicznego fotoreportera obecnego w oblężonej we wrześniu 1939 roku Warszawie;

W Domu Spotkań z Historią gościliśmy także wystawy zewnętrzne oraz kontynuowaliśmy działania impresaryjne. Poniżej przedstawiamy, w układzie chronologicznym, aktywność ekspozycyjną DSH w 2010 roku:

1. Wystawa *Oblicza totalitaryzmu*

28 września 2009–17 stycznia 2010

Organizatorzy: Ośrodek KARTA, Dom Spotkań z Historią

Ekspozycja pokazywała powstanie i rozwój dwóch systemów totalitarnych — nazizmu i komunizmu, oraz ich wojenne apogeum. Panoramiczna prezentacja podzielona była na kilkanaście części, ukazujących Europę Środkowo-Wschodnią od końca I wojny światowej do upadku systemu komunistycznego w 1989 roku. Na wystawę składały się wyłącznie świadectwa: teksty źródłowe (fragmenty dokumentów, listów), fotografie, filmy archiwalne, sowieckie i nazistowskie plakaty propagandowe, nagrania dźwiękowe. Totalitarne doświadczenie XX-wiecznej Europy z perspektywy wielu narodów i różnych postaw nadało ekspozycji uniwersalny charakter. Wystawa została przygotowana w czterech językach: polskim, niemieckim, rosyjskim i angielskim. Ekspozycję prezentowaliśmy na dwóch kondygnacjach DSH, z których jedno, wraz z przygotowywaną wirtualną częścią wystawy, przekształcamy właśnie w multimedialne *Laboratorium XX wieku*, które stanie się centrum działań edukacyjnych DSH.

2. Wystawa *Wojenne rozstania*

11 listopada–12 stycznia 2010

Organizatorzy: Muzeum Historii Polski, Dom Spotkań z Historią

Miejsce: Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, ul. Dobra 56/66

Aresztowania, wywózki, roboty przymusowe, zaginięcia, ucieczki, poszukiwania bliskich — takie były losy wielu polskich rodzin w czasie wojennej zawieruchy. Ekspozycja opowiadała o historii siedmiu z nich, rozdzielonych podczas II wojny światowej. Każda z tych osobistych opowieści odsłania różne aspekty wojennych losów Polaków. Jakich wyborów dokonywali ludzie, czym było dla nich rozdzielenie, jak radzili sobie z rozłąką? — to pytania, które poruszała wystawa.

3. Wystawa *Zdjęcia osobiste i zakazane.*

Życie codzienne w Rumunii w czasach Nicolae Ceaușescu

10 grudnia 2009–14 lutego 2010

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Rumuński Instytut Kultury

Na wystawie prezentowaliśmy kilkadziesiąt zdjęć rumuńskiego fotografa i architekta Andreia Pandele; autor wybrał je z kolekcji liczącej ponad 61 tysięcy fotografii wykonanych w latach 70. i 80. Wyraźne sceny wielkowiejskiej codzienności i obrazy prowincji ukazują rzeczywistość rumuńską (schyłkowe lata komunizmu) pod dyktandem Nicolae Ceaușescu, przywódcy jednego z najbardziej represyjnych reżimów w Europie Środkowo-Wschodniej. Za fotografowanie „zakazanych tematów” w komunistycznej Rumunii groziło wieloletnie więzienie. Pandele wiele lat ukrywał negatywy, po raz pierwszy pokazał swoje zdjęcia po 1989 roku. Na wernisażu gościliśmy autora zdjęć oraz wybitnego polskiego fotoreportera, Witolda Krassowskiego, kuratora wystawy. Elementem ekspozycji były montaż fragmentów filmów propagandowych z epoki. Wystawa była częścią programu przygotowanego w 20. rocznicę upadku komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej.

4. Wystawa *Polacy z wyboru.*

Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku.

21 stycznia–18 kwietnia 2010

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

Partnerzy: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Patroni medialni: Gazeta Wyborcza, Stolica, PR Dwójka, TVP Warszawa

Wystawa pod patronatem Prezydent m.st. Warszawy Hanny Gronkiewicz-Waltz

Wystawa varsavianistów: Tomasza Markiewicza, Tadeusza W. Świątka i Krzysztofa Wittelsa pokazywała najstarsze niemieckie rody, które osiedliły się w Warszawie, ich postępującą asymilację oraz udział w życiu miasta — wkład w rozwój architektury, przemysłu, nauki i kultury stolicy. Fotografie i dokumenty (w większości prezentowane publicznie po raz pierwszy), pochodziły z warszawskich muzeów, archiwów i zbiorów rodzinnych. Kuratorzy pokazali, że Niemiec imigranci nie zajmowali się wyłącznie rzemiosłem, handlem i przemysłem, lecz byli wśród nich architekci, malarze, aktorzy, muzycy, fotografowie, naukowcy, duchowni, wojskowi i działacze niepodległościowi. Wystawa poruszała również temat trudnych wyborów osobistych przedstawicieli tych rodzin w czasie II wojny światowej. Materiały archiwalne uzupełniały relacje wideo, w których potomkowie rodów opowiadali rodzinne historie. W czasie trwania wystawy zorganizowano cykl imprez związanych tematycznie z ekspozycją: spotkania z potomkami rodzin niemieckich, spacer po Warszawie „ścieżką niemiecką”, pokazy filmów dokumentalnych, warsztaty edukacyjne dla młodzieży, promocje książek i dyskusje. Wystawie towarzyszył katalog.

5. Wystawa *This is Jazz oraz Big Beat oraz 50 lat rock & rolla w Polsce*

19 lutego–17 marca

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią

W ramach trzydniowego cyklu imprez pt. „Ale Dżez!” (pokazy filmowe i spotkania poświęcone początkom jazzu w Polsce, środowiskom muzyków jazzowych i rockowych w PRL) prezentowaliśmy wystawę znanego fotografa Marka Karewicza. Artysta fotografował największych twórców polskiej i zagranicznej muzyki jazzowej i rockowej. Jego zdjęcia to dokument epoki.

6. Wystawa *Kurt Alfred Obitz (1907–1945) — Mazur z wyboru*

23 marca–2 kwietnia

Organizatorzy: Stowarzyszenie Wspólnota Kulturowa „Borussia”, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, Dom Spotkań z Historią

Wystawa przedstawia postać dr. Kurta Alfreda Obitza, społecznika i naukowca urodzonego na początku XX wieku w rodzinie niemieckiej w Brzozowie na Mazurach (Brosowen). Był wybitnym działaczem mazurskim, autorem tekstów (po mazursku) dla miesięcznika „Cech” (Elk-Berlin), aktywnym członkiem Związku Mazurów (po 1933 roku również w konspiracji). W lutym 1940 roku aresztowany, a po odmowie podpisania Volkslisty, jako więzień polityczny osadzony w Dachau. Zmarł kilka miesięcy po wyzwoleniu obozu, w sierpniu 1945 roku, w wieku 38 lat. Obitz tak pisał o sobie: *Urzędowo i prywatnie jestem często pytany, czyj jestem w końcu: „niemiecki” czy „polski”. Zawsze odpowiadam: Jestem Mazurem.*

7. Wystawa *Profesor Mojżesz Schorr.*

Ostatni rabin Wielkiej Synagogi

9 kwietnia–23 maja

Organizatorzy: Fundacja im. prof. Mojżesza Schorra, Dom Spotkań z Historią

Z okazji 67. rocznicy zburzenia Wielkiej Synagogi, która stała przy ulicy Tłomackie 17, zaprezentowaliśmy wystawę o jej ostatnim rabinie, którym był prof. Mojżesz Schorr, pełniący tę funkcję w latach 1923–39. Wystawa, na którą składały się zdjęcia, dokumenty i wystąpienia profesora, opowiadała o życiu rabina, senatora, wybitnego historyka, działacza społecznego i polskiego patrioty. Podczas napaści na Polskę przez Związek Radziecki, Mojżesz Schorr został aresztowany pod zarzutem działalności kontrrewolucyjnej, a następnie zesłany do obozu pracy w miejscowości Posty w Uzbekistanie, gdzie zmarł 8 lipca 1941 roku. Wystawie towarzyszyły warsztaty edukacyjne organizowane również wspólnie z Fundacją.

8. Wystawa *Ocaleni z Mauthausen*

5 maja–11 lipca

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią

Partnerzy: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Austriackie Forum Kultury

Druk katalogu wraz z płytą multimedialną współfinansowany przez Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Tematem wystawy były losy polskich więźniów, w tym także mieszkańców Warszawy, którzy przebywali w obozach systemu Mauthausen-Gusen na terenie Austrii – jednych z najcięższych nazistowskich obozów koncentracyjnych w czasie II wojny światowej. Ekspozycja skupiała się na biografjach więźniów i na ich pamięci o tamtych traumatycznych przeżyciach. W nowoczesnie zaaranżowanej przestrzeni (projekt autorstwa Pracowni 137 kilo prowadzonej przez Jana i Zofię Sukienników), nawiązującej w metaforyczny sposób do scenerii obozu i kamieniołomów Mauthausen, można było posłuchać kilkadziesiąt fragmentów relacji audio i obejrzeć relacje wideo ze wspomnieniami byłych więźniów. Poprzez dobór relacji i oryginalną aranżację wystawy zwiedzający został skonfrontowany z przeżyciami poszczególnych więźniów; mógł poczuć, jak trauma obozu zaważyła na ich dalszym życiu, jak pamięć o tych doświadczeniach jest wciąż obecna i bolesna. Wystawa autorstwa Moniki Kapy-Cichockiej, Ewy Kubaczyk i Katarzyny Madoń-Mitzner powstała na podstawie zbioru 164 relacji biograficznych wideo i audio byłych więźniów oraz dokumentów i zdjęć z prywatnych archiwów, zebranych w latach 2002–2003 przez Ośrodek KARTA w międzynarodowym projekcie historii mówionej *Mauthausen Survivors Documentation Project* (tworzącym wydzieloną kolekcję w Archiwum Historii Mówionej). W wernisażu, który odbył się 5 maja o godz. 17.00, dokładnie w 65. rocznicę wyzwolenia obozu, wzięli udział członkowie Klubu Byłych Więźniów Mauthausen-Gusen oraz Ambasador Austrii w Polsce. Wystawie towarzyszył katalog, płyta z relacjami wideo oraz spektakl audiowizualny „186 stopni (obóz: reintegracja)”, którego premiera odbyła się podczas wernisażu.

9. Wystawa *Plan Schumana w karykaturze i propagandzie*

7–14 maja

Organizatorzy: Polska Fundacja im. Roberta Schumana, Dom Spotkań z Historią

Wystawa karykatur przedstawiających Roberta Schumana, twórcę powojennego pojednania w Europie, które stało się podstawą utworzenia Unii Europejskiej. W początku lat 50. polskie gazety z upodobaniem publikowały jego podobiznę. Rysownikom i karykaturzystom przypadło szczególne zadanie zlecone przez propagandystów PRL w swoich pracach mieli tworzyć obraz wroga. Wśród autorów znajdujemy wybitnych przedwojennych twórców: Jerzego Zarubę, Eryka Lipińskiego, Maję Berezowską. Wystawa prezentowana z okazji Dnia Europy i organizowanej w tym czasie Parady Schumana.

10. Wystawa *Dekada Solidarności 1979–1989*

28 maja–6 czerwca

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA

W związku z 21. rocznicą pierwszych wolnych wyborów 4 czerwca 1989 przypomnieliśmy wystawę opowiadającą o najważniejszych wydarzeniach, które doprowadziły do obalenia komunizmu w Polsce i innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej: Węgrzech, NRD, Czechosłowacji, Bułgarii i Rumunii. Ekspozycja koncentrowała się na ostatnim dziesięcioleciu Polski Ludowej — od pielgrzymki Jana Pawła II w 1979 do agonii PRL-u w 1989, i roli, jaką w tym procesie odegrała Polska. Jak wyraził to brytyjski historyk Timothy Garton Ash: *W Polsce to trwało 10 lat, na Węgrzech 10 miesięcy, w NRD 10 tygodni, a w Czechosłowacji 10 dni...* Na wystawę składały się relacje świadków, cytaty z prasy, dokumentów, fragmenty przemówień, archiwalne zdjęcia, plakaty, ulotki, i rysunki.

11. Wystawa *Znaki Wolności*

31.05–13.06.2010

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią

Ekspozycja plenerowa przygotowana w ramach obchodów rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 „Wyłącz system vol. 2.”, które w tym roku odbywały się w Domu Słowa Polskiego przy ul. Miedzianej 11 w Warszawie. Na skwerze przy zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia prezentowaliśmy fotografie pokazujące historię Zakładów Graficznych „Dom Słowa Polskiego”: zdjęcia z budowy i uroczystego otwarcia DSP 22 lipca 1950 oraz jego działalności do 1989, kiedy to wydrukowano tam pierwszy numer „Gazety Wyborczej”. W tych wydarzeniach odzwierciedlała się też historia PRL.

12. Wystawa *Droga do samorządu 1916–1990*

8–16 czerwca

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA

Partnerzy: Narodowe Archiwum Cyfrowe

W ramach obchodów 20-lecia samorządności zaprezentowaliśmy wystawę oraz okolicznościową broszurę, których tematem są polskie doświadczenia samorządności w XX wieku: od roku 1916 (powstanie pierwszej warszawskiej Rady Miejskiej) do 1990 (pierwsze po II wojnie światowej wolne wybory do władz samorządowych). Tak wyznaczone ramy czasowe pozwalają na ukazanie narodzin polskiej samorządności, jej niełatwego położenia w II Rzeczypospolitej, głębokiego kryzysu czy wręcz zaniku w okresie PRL, a także odrodzenia po 1989 roku. Wystawa i broszura bazowały na tekstach źródłowych zestawionych z ikonografią. Ekspozycji towarzyszyły, organizowane w DSH, dyskusje poświęcone samorządności w Polsce. Wystawa była prezentowana podczas najważniejszych wydarzeń obchodów 20-lecia samorządu terytorialnego w Polsce — Gali samorządowej w Teatrze Polskim 20 września, na której gościło kilkuset samorządowców z całej Polski oraz konferencji zorganizowanej w Senacie Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 4–7 października.

13. Wystawa *Teleport fotograficzny — wystawa zdjęć Artura Pawłowskiego*

18 czerwca–18 lipca

Organizatorzy: Dom Kultury Dorozkarnia, Dom Spotkań z Historią

Na wystawę składały stare fotografie mieszkańców Mokotowa, pochodzące ze zbiorów rodzinnych oraz zdjęcia Artura Pawłowskiego. Archiwalne fotografie, prezentowane wcześniej w projekcie *Korzenie Siekierek*, zainspirowały Artura Pawłowskiego do własnych poszukiwań artystycznych. Autor sfotografował rodziny bohaterów zdjęć w miejscach, gdzie wcześniej powstały dawne fotografie, używając przy tym rekwizytów i detali sprzed lat. Z tych zdjęć i ich historycznych odpowiedników wyłonił się nowy obraz rzeczywistości z nową opowieścią. Na wystawie zaprezentowano pary zdjęć, które łączą te same osoby, przedmioty lub miejsca, ale różni czas. Wernisażowi wystawy towarzyszyła akcja *Warszawskie transformacje — lunety na Siekierki* zrealizowana wspólnie z Domem Kultury Dorozkarnia (warsztaty historyczno–plastyczne dla młodzieży; gra podwórkowa *Spacer po Siekierkach* oraz spektakl *Kredens. Historie prawie prawdziwe* w reż. Darka Sikorki z Teatr Po Balu).

14. Wystawa *Warszawa z głową z góry*

6 lipca–18 lipca

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Magdalena Hajnosz

Na ekspozycję składały się zdjęcia najpiękniejszych detali architektonicznych stołecznych budowli, m.in. Teatru Polskiego, Domu Braci Jabłkowskich, MDM-u, Hali Koszyki, BUW-u czy secesyjnych kamienic ulicy Lwowskiej, które ozdabiały kamienice z końca XIX wieku, przedwojenne z lat 20. i 30., budynki powojenne z lat 50., a także, choć rzadziej, nowoczesne budowle. Ekspozycję uzupełniała multimedialna prezentacja książki *Warszawa z głową do góry. Autorski przewodnik Magdaleny Hajnosz*, pokazującej ponad 100 budynków, znajdujących się obrębie kilku tras spacerowych. Ten niecodzienny, autorski przewodnik Magdaleny Hajnosz po Warszawie powstał w ramach stypendium Biura Kultury m.st. Warszawy. Wersja książkowa ukazała się pod koniec 2010 roku nakładem wydawnictwa „Stolica”.

15. Wystawa *Nie mamy tu miasta trwającego...*

Opowieść o pałacach przy Trakcie Królewskim

16 lipca–30 listopada

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią

Na skwerze u zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia można było obejrzeć wystawę Marcina Brzezińskiego opowiadającą o rezydencjach, które przed 1939 rokiem należały do arystokracji. Większość z tych gmachów uległa zniszczeniu podczas Powstania Warszawskiego. Te, które odbudowano, tylko zewnętrznie przypominają dawne budowle. Władze komunistyczne usunęły z życia kraju arystokrację, a jej domy nacjonalizowano i przekazano różnym instytucjom. Plansze, zaprojektowane przez pracownię Kłaput Project (Barbara i Jarosław Kłaputowie) przedstawiały pałace, ich elewacje, ogrody i wnętrza, kolekcje sztuki, a przede wszystkim portrety właścicieli — sceny z przyjęć, ślubów, wakacji. Informacje o historii domów i cytaty z pamiętników, opisujące życie w pałacach, przybliżyły współczesnym warszawiakom klimat życia przedwojennej arystokracji warszawskiej. Wystawie towarzyszył katalog.

16. Wystawa *Cztery pory Gierka.*
Polska lat 1970–1980 w fotografiach z Agencji FORUM

29 lipca–3 listopada

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Polska Agencja Fotografów FORUM

Dekada lat 70. została przedstawiona przez historyka prof. Jerzego Kochanowskiego przez pryzmat cyklu pór roku. Do tego podziału dostosowana też była oszczędna nowoczesna aranżacja (Pracownia 137 kilo), w której kolory rozdzielały symbolicznie kolejne okresy. Na ponad 150 zdjęciach pochodzących z archiwów agencji FORUM, autorstwa 37 fotografów (m.in. Chrisa Niedenthala, Jana Morka, Sławka Biegańskiego, Macieja Osieckiego czy nestora polskich fotoreporterów, Aleksandra Jałosińskiego), zaprezentowana została Polska lat 70. — sceny z życia codziennego oraz wydarzeń społeczno-politycznych. Zdjęcia dokumentowały życie ludzi w kraju za „żelazną kurtyną”, proces kostnienia systemu, rytualizację partyjnych obrzędów i triumf komunizmu.

Nowoczesność Polski lat 70. wyłaniająca się z fotografii okazała się fasadą; obrazy modernizacji kraju i kolejnych inwestycji (m.in. budowa Trasy Łazienkowskiej, Dworca Centralnego, Huty Katowice) sąsiadowały z widokiem pieszego pokonującego zaśnieżone chodniki w centrum stolicy na nartach, Fiaty 126p i traktory z krowami pasącymi się na trawnikach przed nowymi blokami z wielkiej płyty; pierwsze ciężarówki z coca-colą z domowymi bimbrowniami. Widać też, jak głęboko państwo realnego socjalizmu było osadzone na tradycyjnym fundamencie kulturowym i religijnym; tłumy w pochodach pierwszomajowych przepłatają się z tłumami w procesjach Bożego Ciała. I jeśli przez chwilę, przysłonięta przez obrazy codzienności, twarz socjalizmu wydaje się bardziej ludzka, to m.in. zdjęcia radomskiego czerwca odsłaniają drapieżny charakter systemu. Wystawę otwierała ilustrowana kronika dekady — od wydarzeń grudniowych (1970), które utorowały Edwardowi Gierkowi drogę do władzy, do podpisania porozumień sierpniowych (1980), po których musiał ustąpić ze stanowiska. Dopełnia ją część portretowa z fotografiami artystów i twórców, którzy odcisnęli piętno na kształcie tamtej dekady oraz wybór tekstów z ówczesnych dokumentów i prasy. Wystawie towarzyszy katalog

17. Wystawa *Sport żydowski w przedwojennej Warszawie*

18 sierpnia–15 października

Organizatorzy: Fundacja im. Profesora Mojżesza Schorra

Partnerzy: Dom Spotkań z Historią

Przy wejściu do Parku Agrykola można było obejrzeć pierwszą, tak przekrojową wystawę poświęconą tradycji sportu żydowskiego w stolicy przed II wojną światową — działalności klubów sportowych, sylwetkom zawodników i ich osiągnięciom medalowym w reprezentacji Polski i Warszawy. Autorzy ekspozycji korzystali z dokumentów, relacji świadków i uczestników wydarzeń, archiwalnych materiałów prasowych, pamiętników, fotografii. Na mapie Warszawy zaznaczono adresy ponad 100 klubów żydowskich.

18. Wystawa *O wolność i Solidarność – Podkowa Leśna 1976–1992*

2–26 września

Organizatorzy: Towarzystwo Przyjaciół Miasta-Ogrodu Podkowa Leśna, Dom Spotkań z Historią

Na wystawie przedstawiono działalność podkowieńskiego kościoła i parafii pod wezwaniem św. Krzysztofa, której proboszczem był ks. Leon Kantorski; m.in. głodówkę w obronie wolnego słowa i „Spotkania z Autorem” organizowane przez Parafialny Komitet Pomocy Bliźniemu (powstały wiosną 1982 roku, w pierwszych miesiącach stanu wojennego), na których występowali niezależni twórcy, redaktorzy i działacze polskiego podziemia niepodległościowego. Autorem i realizatorem wystawy był historyk Oskar Koszutski, uczestnik tamtych wydarzeń, społecznie prowadzący Obywatelskie Archiwum Miasta-Ogrodu Podkowa Leśna (przy Towarzystwie Przyjaciół Miasta-Ogrodu P.L.) Dokumenty i fotografie pochodzą ze zbiorów tego archiwum, kolekcji autora i zbiorów prywatnych. Zdjęcia, dokumentujące działalność Komitetu Pomocy Bliźniemu, wykonało dwóch podkowieńskich fotografików: Henryk Brzydło i Mieczysław Klajnowski.

19. Wystawa *Niegasnące.*

Portrety kobiece z kolekcji Archiwum Fotografii Ośrodka KARTA

28 września–31 października

Organizatorzy: Ośrodek KARTA, Dom Spotkań z Historią

Wystawa portretów kobiecych z bogatych zbiorów Archiwum Fotografii Ośrodka KARTA, który zgromadził blisko sto pięćdziesiąt tysięcy zdjęć o niezwyklej wartości historycznej i artystycznej — pochodzących zarówno z kolekcji autorskich znanych fotografów, jak i albumów rodzinnych. Udało odtworzyć losy niektórych bohaterek i autorów zdjęć. Historia portretowanych i droga, jaką przebyły fotogra-

fie, tworzą niezwykle opowieści. Obraz minionego wieku pokazany z rzadko przywoływanej kobiecej perspektywy.

20. Wystawa *Siergiej Paradżanow. Kronika dialogu*

4–14 listopada

Organizatorzy: Festiwal „Sputnik nad Polską”, Dom Spotkań z Historią

Wystawa prezentowana w ramach Festiwalu Filmów Rosyjskich „Sputnik nad Polską” — równoległe z cyklem filmów Siergieja Paradżanowa, pokazywanych w kinie „Kultura”. Paradżanow urodził się w 1924 w Tbilisi, w Gruzji (wtedy Tyflis w Gruzjińskiej Socjalistycznej Republice Radzieckiej). Jest uznawany za jednego z najwybitniejszych twórców kina; autor blisko 20 głośnych filmów (m.in. *Cieni zapomnianych przodków* (1965), za które otrzymał 28 nagród na międzynarodowych festiwalach). Siergiej Paradżanow zapłacił wysoką cenę za artystyczną niezależność — był kilkakrotnie aresztowany, więziony m.in. w zakładzie reedukacji o zaostrzonym reżimie, miał zakaz osiedlania się w wielu miastach, skonfiskowano mu mieszkanie. Gościem wernisażu wystawy był autor zdjęć — Jurij Mieczitow, gruziński fotograf i wieloletni przyjaciel reżysera.

21. Wystawa *Polacy, Niemcy i Kaszubi....*

Życie codzienne, obyczaje i kultura ludowa w Prusach Zachodnich około 1900 roku

5 listopada–5 grudnia

Organizatorzy: Instytut Herdera w Marburgu, Muzeum Braci Grimm w Kassel, Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Dom Spotkań z Historią

Na wystawę składały się zdjęcia z kolekcji szklanych negatywów Alexandra Treichela, właściciela majątku Wilcze Błota na Kaszubach. Treichel dokumentował życie i pracę w zachodniopruskich majątkach na początku XX wieku. Wystawa odbitek fotograficznych, przygotowana przez Instytut Herdera w Marburgu (właściciela kolekcji) i Muzeum Braci Grimm w Kassel, prezentowana jest stale w Muzeum-Parku Krajobrazowym we Wdzydzach Kiszewskich. Ekspozycja w DSH towarzyszyła projektowi Archiwum Historii Mówionej „Kaszuby w polskiej i niemieckiej pamięci. Wspólna historia lokalna” współfinansowanemu przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej. Podczas wernisażu dr Hanna Nogosek z Niemieckiego Muzeum Historycznego opowiedziała o tym, jak odnaleziono zdjęcia Alexandra Treichela. Pokazała także negatywy, które nie znalazły się na wystawie.

22. Wystawa *Amerykanin w Warszawie.*

Stolica w obiektywie Julienu Bryana 1936–74

19 listopada 2010–20 lutego 2011

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Instytut Pamięci Narodowej

Patronat honorowy: Ambasador USA w Polsce Lee A. Feinstein

Wystawa współfinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ekspozycja ma charakter multimedialny, składają się na nią nieznanne w większości fotografie, kroniki filmowe, nagrania radiowe i publikacje prasowe Julienu Bryana. Materiały dotyczą przede wszystkim Warszawy i przybliżają mieszkańcom stolicy postać wybitnego amerykańskiego filmowca i fotografa, który przybył do miasta na początku II wojny światowej, aby zarejestrować życie w czasie oblężenia. Jego zdjęcia i filmy dały całemu światu świadectwo okrucieństwa nowoczesnej wojny, którą III Rzesza prowadziła w Polsce. Bryan z niezwykłą wrażliwością dokumentował los ludności cywilnej w czasie oblężenia. Na wystawie prezentujemy m.in. kronikę *Siege*, poświęconą oblężeniu Warszawy w 1939 roku (którą obejrzało kilkadziesiąt milionów ludzi na całym świecie). Towarzyszy jej apel radiowy Bryana do prezydenta Roosevelta i narodu amerykańskiego o pomoc dla walczącej Warszawy, nadany 16 września ze stolicy Polski.

Po wojnie Bryan kilkakrotnie wracał do Warszawy m.in. w 1946 oraz pod koniec lat 50., kiedy udało mu się odnaleźć bohaterów zdjęć z 1939 roku. Na wystawie pokazujemy fotografie i filmy z tych wizyt, a także zdjęcia z pierwszego pobytu Bryana w Warszawie w 1936 roku i podróży reportera do Niemiec i ZSRR w latach 30. Na wystawie chcieliśmy pokazać sylwetkę Julienu Bryana w szerszym — osobistym i zawodowym — kontekście, stąd prezentacja zdjęć z jego podróży po całym świecie, a także nagranie dla programu *This I Believe*, prowadzonego w latach 50. w radiu CBS przez wybitnego amerykańskiego dziennikarza, Edwarda R. Murrowa. Dzięki uprzejmości syna Julienu, Sama Bryana — mogliśmy wykorzystać nieznanne zdjęcia z rodzinnego archiwum. Podczas pierwszego weekendu po otwarciu wystawy odbyły się spotkania towarzyszące pod hasłem *Dni Bryana*, które swoją obecnością uświetnił syn Julienu Bryana — Samuel. Ekspozycji towarzyszy katalog.

23. Wystawa *Niegdyśjsze śniegi. Zima w metropoliach*

4 grudnia 2010–14 marca 2011

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Agencja FORUM

Na skwerze przy zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia można podziwiać piękne i rzadko publikowane fotografie prezentujące zwyczaje i atmosferę Bożego Narodzenia w światowych metropoliach w pierwszej połowie w XX wieku. Plenerowa wystawa, na którą składają się fotogramy, przedstawiające zimowe zdjęcia z Warszawy, Wiednia, Berlina, Paryża, Sztokholmu, Londynu i Nowego Jorku, to świąteczny prezent Domu Spotkań z Historią dla mieszkańców Warszawy. Wystawa uzupełnia świąteczną iluminację Traktu Królewskiego.

24. Wystawa *Janusz Korczak. Udzielić dzieciom głosu*

7 grudnia 2010–16 lutego 2011

Organizatorzy: Austriackie Forum Kultury, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Dom Spotkań z Historią

Wystawa (w polskiej i niemieckiej wersji językowej) poświęcona jest Januszowi Korczakowi, wybitnemu pedagogowi, pisarzowi, lekarzowi i działaczowi społecznemu. Prezentuje przełomowe etapy życia Krocza, pracę w żydowskim Domu Sierot w Warszawie i twórczość dla i o dzieciach. Archiwalne zdjęcia udostępniło Getto Fighter's Museum z Izraela. Na planszach zamieszczono wspomnienia o Korczaku i jego Domu Sierot, które udało się odnaleźć jej autorce, Corneli Müller, w Saksonii i na Dolnym Śląsku.

25. Wystawa *Zbuntowane miasto. Szczeciński Grudzień '70 – Styczeń '71*

14 grudnia 2010–31 stycznia 2011

Organizatorzy: Instytut Pamięci Narodowej/ oddział w Szczecinie, Miasto Szczecin, Dom Spotkań z Historią

Wystawa plenerowa prezentowana na skwerze Wizytek przy Krakowskim Przedmieściu poświęcona strajkom w Szczecinie w grudniu '70 i styczniu '71. W Szczecinie doszło do krwawo stłumionych zamieszek i dwóch wielkich strajków. Ich organizacja i cele posłużyły za wzór bezkrwawemu sukcesowi Sierpnia '80. Prezentowane zdjęcia i dokumenty pochodzą z archiwum IPN, swoje zbiory udostępnił również Marek Czasojć, fotografik szczeciński.

***

W 2010 roku prowadziliśmy **działania impresaryjne**, obejmujące wcześniej przygotowane ekspozycje. W sumie wypożyczyliśmy różne wystawy 19 razy instytucjom na terenie całego kraju. Poniżej kalendarium impresariatu DSH w minionym roku:

II. Impresariat

a) Impresariat krajowy:

1. Wystawa <i>Warszawa z wysoka</i> 20 lipca–31 marca 2010 Miejsce: Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie	6. Wystawa <i>Prywaciarze 1945–89</i> 10.05–18.06.2010 Miejsce: Najwyższa Izba Kontroli
2. Wystawa <i>60 lat temu w Warszawie. Fotografie PAP 1947–48</i> 30.01–5.03.2010 Miejsce: The American School of Warsaw 13.05–31.10.2010 Miejsce: Śródmiejski Ośrodek Opiekuńczy w Warszawie	7. Wystawa <i>Schylek Peerelu. Lata 80. w zdjęciach z agencji FORUM</i> 11–13.06.2010 Miejsce: Fotopolis EXPO 2010 — Warszawskie Dni Fotografii w Centrum Kultury na terenie Dawnej Wytwórni Wódek KONESER w Warszawie
3. Wystawa <i>Wokół pałacu i dworu. Świat ocalony z kolekcji Janusza Przewłockiego</i> 15.03.2010–31.03.2011 Miejsce: Muzeum Romantyzmu w Opinogórze	8. Wystawa <i>Warszawa. Mała stabilizacja</i> 20.06.2010 Miejsce: Rynek Mariensztacki w Warszawie
4. Wystawa <i>Tożsamość Zaolzie</i> 10–27.02.2010 Miejsce: Galeria WuBePe w Opolu 11.11.2010–31.01.2011 Zespół Szkół im. Ziemi Orłańskiej w Orli	9. Wystawa <i>Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego</i> 1–30.09.2010 Miejsce: Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego we Włodawie
5. Wystawa <i>Inna Polska. Fotografie PAP 1945–47</i> 25.03–08.04.2010 Miejsce: Fundacja „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego 15.10–15.11.2010 Miejsce: Najwyższa Izba Kontroli	10. Wystawa <i>Miasto na szklanych negatywach. Warszawa 1916 w fotografiach Willy'ego Römera</i> 26.07–8.08.2010 Miejsce: Traffic Club przy ul. Brackiej 25 w Warszawie
	11. Wystawa <i>Dekada Solidarności</i> 15.08–10.09.2010

Miejsce: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Skaryszewie
31.08.-29.09.2010

Miejsce: Libiąskie Centrum Kultury w Libiążu

12. Wystawa *Wrzesień 1939. Rozbiór Polski*
25.08-30.09.2010

Miejsce: Bazylika Św. App. Piotra i Pawła w Zawierciu

13. Wystawa *Teraz będzie Polska. Rok 1918*
11.11.2010-3.01.2011

Miejsce: Ośrodek Sportu i Rekreacji przy ul. Sienkiewicza
w Zawierciu

14. Wystawa *Droga do samorządu. 1916-1990*
20.09.2010

Miejsce: Gala samorządowa w Teatrze Polskim
4-7.10.2010

Miejsce: Senat Rzeczypospolitej Polskiej

a) Impresariat zagraniczny:

Objazdowa wersja wystawy *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie 1939-45*

W pierwszym półroczu egzemplarz ekspozycji wyprodukowany przez Instytut Herdera, na podstawie wystawy pokazywanej w DSH w 2008 roku, zaprezentowano w Dreźnie (luty), Budziszynie (kwiecień) oraz Frankfurt nad Odrą (czerwiec), a w drugiej części roku w Wiedniu (wrzesień-październik) oraz w Berchtesgaden w Niemczech (od października 2010 do maja 2011). Wystawie towarzyszy album w języku polskim i niemieckim (na 2011 planujemy wydanie II).

MEDIOTEKA

1. FONOTEKA (Archiwum Historii Mówionej)

Archiwum Historii Mówionej (AHM), działające w ramach Medioteki, pozyskuje, digitalizuje, archiwizuje i udostępnia relacje świadków XX wieku, nagrane w technice audio i wideo. Zajmuje się także popularyzowaniem tego ogromnego zbioru, przede wszystkim za pomocą dynamicznie rozwijającego się portalu www.audiohistoria.pl, w którym prezentujemy dźwiękowe fragmenty zebranych relacji wraz z towarzyszącymi im informacjami i archiwaliami. Zgromadzone w archiwum AHM zbiory są wykorzystywane w pracy edukacyjnej DSH i na wystawach.

W 2010 roku AHM zdigitalizowało i opracowało 529 relacji dźwiękowych, liczących łącznie około 1313 godzin nagrań, oraz 30 relacji wideo. Wzbogaciliśmy portal [Audiohistoria.pl](http://www.audiohistoria.pl) o około **850** fragmentów dźwiękowych i **1500** archiwalnych fotografii. Stale rośnie liczba odwiedzających portal — odnotowaliśmy **126 500** wejść na stronę.

W roku 2010 archiwizowaliśmy relacje nagrane w ramach bieżących projektów *oral history* przez zespół i współpracowników programu Historia Mówiona Ośrodka KARTA oraz Medioteki DSH. Były to relacje biograficzne zarejestrowane m.in. w ramach następujących projektów:

- *Zapomniani świadkowie XX wieku* — 120 relacji audio i 3 relacje wideo
- *KARTA z Polakami na Wschodzie*, realizowany na Białorusi, Ukrainie, Litwie i w Rosji — 232 relacje audio;
- *Kraków 1939* — 16 relacji audio;
- *Relacje byłych żołnierzy 1. Dywizji Pancерnej dowodzonej przez gen. Stanisława Maczka* — 18 relacji audio;
- *Pamiętanie Peerelu. Opowieści o wspólnych i indywidualnych sposobach na system: 1956-89* — 12 relacji audio;
- *Warszawa Wielonarodowa. Cudzoziemscy mieszkańcy stolicy 1945-1989* — 9 relacji audio i 3 relacje wideo;
- *Żołnierze 1. Dywizji Pancерnej gen. Stanisława Maczka* — 5 relacji audio i 1 wideo;
- *Kaszuby w polskiej i niemieckiej pamięci. Wspólna historia lokalna* — 23 relacje audio;
- *Biografie kresowe. Relacje świadków* — 15 relacji audio i 3 relacje wideo;
- *Relacje najstarszych mieszkańców wsi Chrzelice na Opolszczyźnie* — 3 relacje audio i 8 wideo.

W ramach projektu „Upowszechnianie zasobów cyfrowych Archiwum Historii Mówionej”, współfinansowanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zdigitalizowaliśmy do roku 2010 **596 nagrań** z kolekcji Joanny Wiszniewicz (jest to zapis jej wieloletnich badań nad tożsamością polskich Żydów, zwłaszcza pierwszej powojennej generacji) i Janiny Jankowskiej (dziennikarki i reporterki radiowej, która w ciągu 30 lat pracy wykonała setki rozmów i audycji dotyczących opozycji demokratycznej i „Solidarności”, wydarzeń stanu wojennego i obrad Okrągłego Stołu). Zdigitalizowane materiały

liczą około **1370 godzin**. Dzięki dofinansowaniu z MKiDN możliwe było także zakupienie macierzy dyskowych, które pozwoliły nam profesjonalnie zabezpieczyć zbiory.

W roku akademickim 2009/10 prowadziliśmy w DSH wspólnie z Instytutem Socjologii UW cotygodniowe seminarium badawcze pod nazwą „Słodkie czy gorzkie historie”. Ze strony Instytutu seminarium prowadziły dr Joanna Wawrzyniak z Zakładu Socjologii Pracy i Organizacji oraz Kaja Sztandar-Sztanderska — doktorantka w tym zakładzie. Ze strony AHM — dr Piotr Filipkowski, koordynator projektów historii mówionej w Ośrodku KARTA.

Tematem seminarium była historia fabryki E. Wedla, a potem Zakładów 22 lipca i ich prywatyzacji oraz doświadczenie pracy w tych zakładach. Studenci przeprowadzili, opracowali i zanalizowali kilkanaście wywiadów biograficznych z byłymi i obecnymi pracownikami tej fabryki. Zebrane relacje są archiwizowane w AHM. Powstał bardzo ciekawy materiał dokumentacyjny i badawczy, który chcemy uzupełniać i rozwijać w następnych latach. Jednym z efektów seminarium jest stworzenie możliwości odbywania praktyk w DSH przez studentów IS. Od czerwca tego roku mamy stale kilku praktykantów. Obecnie przygotowywana jest dwustronna umowa o współpracy DSH i IS.

25–27 marca 2010 odbyło się w Domu Pracy Twórczej w Oborach pod Warszawą współorganizowane przez DSH (wraz z fundacją niemiecką „Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość”) seminarium poświęcone wykorzystaniu źródeł *oral history* w działaniach edukacyjnych pod tytułem „Praca edukacyjna z wykorzystaniem relacji wideo świadków epoki, ofiar reżimu nazistowskiego — koncepcje pedagogiczne, podejścia i metody”. Warsztaty dla nauczycieli, edukatorów z miejsc pamięci i praktyków historii mówionej w Polsce (42 osoby z całej Polski, w tym edukatorzy i pracownicy AHM z DSH) prowadzili specjaliści z Niemiec: dr Constanze Jaiser, z Fundacji „Pomnik Zamordowanych Żydów Europy” (Stiftung Denkmal für die ermordeten Juden Europas) w Berlinie, Dorothee Weinz i dr Cord Pagenstecher z Centrum Systemów Digitalnych przy Wolnym Uniwersytecie w Berlinie (Center für digitale Systeme der Freien Universität Berlin), Ewa Czerwiakowska z Berlińskich Warsztatów Historycznych (Berliner Geschichtswerkstatt e.V.). Zajęcia i dyskusje odbywały się w języku angielskim.

Z materiałów zgromadzonych w archiwum, w ramach realizowanego w latach 2002–2003 międzynarodowego projektu *Ocaleni z Mauthausen*, powstała wystawa poświęcona byłym więźniom obozów systemu Mauthausen-Gusen. Była ona eksponowana w przestrzeni DSH od 5 maja do połowy lipca 2010. Wystawa została w całości zrealizowana z materiałów dźwiękowych, wideo i ikonograficznych pochodzących z naszego zbioru; na jej potrzeby powstał półgodzinny spektakl multimedialny *186 stopni*, w którym poprzez fragmenty relacji, ikonografię i oryginalną muzykę oraz animację młodzi twórcy ukazują własną interpretację doświadczeń obozowych. Powstał także polsko-angielski katalog do wystawy, któremu towarzyszy płyta DVD z trzema filmami zmontowanymi z opowieści byłych więźniów Mauthausen-Gusen, pochodzącymi z Warszawy i deportowanymi do obozu w czasie trwania powstania warszawskiego. Na potrzeby wystawy i płyty nagraliśmy 7 dodatkowych relacji wideo, które powiększyły nasz zbiór obejmujący polskie relacje z Mauthausen-Gusen. Projekt współfinansowany był przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Zespół AHM współprowadził także rozpoczęty w maju projekt *Warszawa wielonarodowa. Cudzoziemscy mieszkańcy stolicy 1945–1989*, którego pomysłodawcą i opiekunem merytorycznym jest prof. Jerzy Kochanowski z IH UW. „Warszawa Wielonarodowa” jest wspólnym przedsięwzięciem Domu Spotkań z Historią oraz Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Głównym celem projektu jest odkrywanie tożsamości i powojennej historii miasta wiążącej się z istnieniem i funkcjonowaniem w kolejnych dekadach PRL-u szczególnej grupy społeczności: warszawiaków-cudzoziemców. W projekcie pozyskaliśmy interesujące materiały audio, wideo oraz ikonograficzne, które weszły w skład Archiwum i udostępnione są w Czytelni Multimedialnej DSH.

W grudniu zakończyliśmy projekt dokumentacyjno-edukacyjny *Kaszuby w polskiej i niemieckiej pamięci. Wspólna historia lokalna* realizowany wspólnie z Freie Universität z Berlina. W ramach projektu odbyły się m.in. trzydniowe warsztaty dla polskich i niemieckich studentów historii zorganizowane we Wdzydzach Kiszewskich oraz pokazana została w Domu Spotkań z Historią wystawa zdjęć Aleksandra Treichela z Kaszub na początku XX wieku, której towarzyszyła seria spotkań w Domu Spotkań z Historią, poświęcona różnym aspektom polsko-niemieckiego sąsiedztwa na Kaszubach. Wydarzenia te poprzedził dwutygodniowy pobyt grupy pracowników i współpracowników DSH na Kaszubach oraz kilkuniedniowy w Niemczech, podczas których nagrane zostały 23 relacje audio (16 polskich i 7 niemieckich) z

najstarszymi, byłymi i obecnymi mieszkańcami regionu oraz pozyskana została bogata ikonografia dopełniająca te opowieści. Projekt współfinansowany był przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej.

W lutym rozpoczęliśmy realizację projektu *Warszawa w pamięci jej mieszkańców (lata 30. i 40.)*, a w drugim półroczu 2010 sfinalizowaliśmy prace redakcyjne i edytorskie nad **broszurą edukacyjną** opowiadającą o stolicy i życiu warszawiaków w okresie międzywojennym. Publikacja jest montażem najciekawszych fragmentów relacji biograficznych ośmiu warszawiaków, mieszkających w różnych dzielnicach miasta i pochodzących z różnych środowisk. Opowiadają oni o swoim dzieciństwie i młodości, a także o tym, jak wyglądała przedwojenna stolica, o warunkach życia, atmosferze i nastrojach przed wybuchem wojny. Broszura *Warszawa międzywojenna w pamięci jej mieszkańców* liczy 72 strony i jest bogato ilustrowana zdjęciami ze zbiorów rodzinnych i innych archiwów. Została wydana w grudniu 2010, dzięki dofinansowaniu z Muzeum Historii Polski w Warszawie. To druga publikacja z serii broszur Archiwum Historii Mówionej.

2 grudnia 2010 odbyło się w DSH spotkanie otwarte promujące **portal Audiohistoria.pl** pod hasłem *Warszawa zapamiętana*. Zaprezentowaliśmy fragmenty dźwiękowe z czterech warszawskich biografii, opowiadające o życiu naszych rozmówców w czasach przedwojennych i podczas okupacji niemieckiej. Nagrania uzupełniliśmy o piękne zdjęcia pochodzące z rodzinnych albumów.

Zarówno to spotkanie, jak i publikacja, poprzedzone były kampanią promocyjną AHM. Na stacjach metra wyeksponowane były billboardy zachęcające do korzystania z portalu audiohistoria.pl, w różnych mediach ukazały się artykuły i emitowane były audycje na temat działalności i zbiorów AHM, a zwłaszcza jego wątków warszawskich. Wydana została ulotka AHM. Wszystkie te działania sprawiły, że znacznie wzrosła oglądalność audiohistorii.pl oraz zainteresowanie zbiorami AHM.

Pod koniec roku 2010 ukazała się książka dr. Piotra Filipkowskiego (z zespołu AHM) *Historia Mówiona i wojna. Doświadczenie obozu koncentracyjnego w perspektywie narracji biograficznej*, w serii „Monografie FNP”. Jest to nowatorska (i obszerna, licząca ponad 500 stron) praca naukowa z pogranicza socjologii i historii, oparta na relacjach biograficznych byłych więźniów obozów systemu Mauthausen-Gusen ze zbiorów AHM. Publikacja została sfinansowana przez Fundację na rzecz Nauki Polskiej.

W 2010 roku zespół AHM uczestniczył w następujących **konferencjach i seminariach**:

Praga — międzynarodowa konferencja IOHA (organizowana raz na trzy lata, największa konferencja *oral history*) pod hasłem „Between Past and Future: Oral History, Memory and Meaning”, w trakcie której zaprezentowaliśmy zbiory AHM i różne projekty dokumentacyjne w obszarze historii mówionej

Berlin — seminarium zorganizowane przez niemiecką fundację „Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość” (EVZ) prezentujące różne międzynarodowe projekty dotyczące dokumentowania i upamiętniania pracy przymusowej

Lublin — warsztaty Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej z udziałem AHM

Budapeszt — seminarium Instytutu Socjologii Węgierskiej Akademii Nauk na temat edukacyjnego i akademickiego wykorzystania relacji historii mówionej o doświadczeniu wojny i migracji

Sachsenhausen — seminarium na temat pamięci doświadczenia obozowego po odejściu ostatnich świadków.

Fragmenty relacji gromadzonych przez Archiwum Historii Mówionej były intensywnie wykorzystywane w pracy edukacyjnej Domu Spotkań z Historią — na podstawie materiałów zgromadzonych w AHM prowadzone są zarówno zajęcia na temat różnych okresów XX wieku, jak też przybliżające *oral history* jako metodę dokumentowania przeszłości.

Zauważamy coraz większe zainteresowanie środowisk akademickich i naukowych tego typu źródłami jak archiwizowane przez nas relacje biograficzne, co też jest wynikiem długofalowej pracy popularyzatorskiej. Coraz częściej zasoby AHM wykorzystywane są w pracach naukowych (przede wszystkim magisterskich i doktorskich), zacieśnia się również współpraca AHM z Uniwersytetem Warszawskim. Na warsztaty o historii mówionej przychodzą studenci historii, socjologii, antropologii.

W 2010 roku zwrócili się do nas bliscy czterech świadków, których wspomnienia zostały pozyskane do Archiwum w latach 90. i w 2002 roku — z prośbą o ich udostępnienie. Z satysfakcją przekazaliśmy rodzinom te nagrania, stanowiące bezcenną pamiątkę po ich zmarłych bliskich.

Dzięki naszym kontaktom i staraniom Warszawa zostanie, po Budapeszcie, Berlinie i Pradze, kolejną europejską stolicą, która otrzyma dostęp do zasobów Visual Shoah Archive — największego na świecie archiwum wideo relacji osób ocalałych z Holocaustu. Projekt będzie realizowany we współpracy z Fundacją Shoah (USC Shoah Foundation Institute), założoną i kierowaną przez Stevena Spielberga. Rozpoczęte w 2010 roku rozmowy zaowocują w najbliższych miesiącach podpisaniem umowy licencyjnej.

Nawiązaliśmy również współpracę z Fundacją Kresy-Syberia, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum na Majdanku, Muzeum Historii Żydów Polskich oraz Muzeum Historycznym m. Krakowa, które zainteresowane naszymi zbiorami planują wykorzystać nagrania AHM w przygotowywanych przez siebie wystawach, internetowych prezentacjach bądź multimedialnych bibliotekach. Współpraca z tymi ośrodkami pozwoli także powiększyć Archiwum o kolejne relacje świadków XX wieku.

2. IKONOGRAFIA

Od stycznia 2007 prowadzimy edukacyjny serwis fotografii XX wieku, pod adresem internetowym: www.fotohistoria.pl. Celem przedsięwzięcia jest tworzenie ogólnodostępnego *on-line* zbioru fotografii z zakresu historii społecznej XX wieku (ze szczególnym uwzględnieniem terenu Polski i Europy Środkowo-Wschodniej), ratowanie zagrożonych zbiorów oraz upowszechnianie zgromadzonych kolekcji. Podstawą serwisu są zbiory archiwalne Ośrodka KARTA i Polskiej Agencji Prasowej. Fotografie w serwisie posegregowane są albumami tematycznymi oraz rocznikami. Opis każdego zdjęcia zawiera: datę wykonania, nazwisko autora oraz słowa kluczowe (w międzynarodowym standardzie IPTC). Portal udostępnia obecnie 76 221 zdjęć. W 2010 roku zostało wprowadzonych 7 790 nowych zdjęć. Od początku roku odnotowaliśmy 78 674 odwiedzin i 665 643 odsłon serwisu.

Działania publiczne podejmowane przez DSH są dokumentowane fotograficznie. W 2010 roku zgromadziliśmy 8718 zdjęć uporządkowanych w kolekcje. Wszystkie kolekcje są dostępne w siedzibie DSH na płytach DVD (w załączeniu przedstawiamy płytę CD z prezentacją wybranych zdjęć).

3. FILMOTEKA

W roku 2010 Filmoteka organizowała pokazy związane tematycznie z wystawami i innymi wydarzeniami odbywającymi się w DSH, rocznicowe pokazy specjalne, projekcje festiwalowe oraz pokazy autorskich cykli filmowych: „Przez kino do historii”, „A gdybyśmy tam byli” i „Kina kresowego” (opis w części dotyczącej Warszawskiej Inicjatywy Kresowej).

Cykle filmowe.

„Przez kino do historii” — cykl filmów fabularnych prowadzony przez prof. Eugeniusza Cezarego Króla, historyka, politologa i filmoznawcę z Instytutu Studiów Politycznych PAN i Collegium Civitas. W barwny intrygujący sposób opowiada o wpływie propagandy i cenzury na kinematografię, odnosząc się do rzeczywistych wydarzeń i fabuły filmowej. W 2010 pokazaliśmy:

21 stycznia — *Trudna miłość* (1953, 72 min), reż. Stanisław Różewicz;

18 lutego — *Gry i zabawy* (1982, 73 min), reż. Tadeusz Junak;

18 marca — *Pałac* (1980, 89 min), reż. Tadeusz Junak;

15 kwietnia — *Sprawa pilota Maresza* (1956, 97 min), reż. Leonard Buczkowski;

20 maja — *Pożegnanie z diabłem* (1957, 73 min), reż. Jerzy Zarzycki;

10 czerwca — *Pożegnanie z Marią* (1993, 87 min), reż. Filip Zylber;

15 lipca — *Ziemia* (1957, 76 min), reż. Jerzy Zarzycki;

19 sierpnia — *Szkice węglem* (1957, 92 min), reż. Antoni Bohdziewicz;

18 września — *Prawdziwy koniec wielkiej wojny* (1957, 85 min), reż. Jerzy Kawalerowicz;

14 października — *Wiano* (1964, 91 min), reż. Jan Łomnicki;

18 listopada — *Głos ma prokurator* (1965, 73 min), reż. Włodzimierz Haupt;

16 grudnia — *Przedświąteczny wieczór* (1966, 73 min), reż. Helena Amiradżibi i Jerzy Stefan Stawiński.

„A gdybyśmy tam byli” — cykl poświęcony polskiemu filmowi dokumentalnemu, którego pomysłodawcą jest Tadeusz Sobolewski, wybitny dziennikarz i krytyk filmowy. W ramach cyklu pokazywane były następujące dokumenty:

26 lutego — *Od Stalina do Polańskiego. Przełom Października '56:*

Kroniki polskiego Października; początki dokumentalnej „Czarnej serii”; moda i styl końca lat 50.

26 marca — *Zanim przyszedł soc. Dokumenty z lat 40.:*

Ulica Brzozowa, (1947, 9 min), reż. Wojciech Jerzy Has, Stanisław Różewicz;

Powódź (1947, 13 min), reż. Jerzy Bossak, Waclaw Kaźmierczak;

Lokomotywa (1946), reż. Stanisław Urbanowicz;

Kopalnia (1947, 10 min), reż. Natalia Brzozowska.

30 kwietnia — Good Morning, Lenin — 1949–1953:

Good Morning Lenin (2009, 49 min), reż. Konrad Szolajski;

Pokój zwycięży (1951, 30 min), Jerzy Szelubski;

Kolejarskie słowo (1953, 22 min), Andrzej Munk.

31 maja — Jeden dzień w Polsce. Lata 60.:

Na progu (1965, 23 min), reż. Kazimierz Barabasz;

Rodzina człowiecza (1966, 24 min), reż. Władysław Ślesicki;

Anatomia miasta (1967, 19 min), reż. Janusz Kidawa i Stanisław Manturzewski;

Bal w Piaskowej Skale (1966, 22 min), reż. Maria Kwiatkowska;

24 godziny Jadwigi L. (1967), Krystyna Gryczelowska;

Gdzie jest ten wielki las? (1965, 12 min), reż. Andrzej Piekutowski.

18 czerwca — Operacje na rzeczywistości:

Rynek (1970), reż. Józef Robakowski;

Jutro 30.IV-1.V.1970 (1970), (etiuda), reż. Wojciech Wiszniewski;

Murarz (1972, 16 min), reż. Krzysztof Kieślowski;

Kobiety pracujące (1978), reż. Piotr Szulkin;

Święto (1975, 10 min), reż. Zbigniew Rybczyński;

Elementarz (1976, 8 min), reż. Wojciech Wiszniewski;

Dotknięcie (1978, 12 min), reż. Marcel Łoziński.

13 lipca — A gdybyśmy tam byli? - Lata 80. Symbole są zmęczone:

— *Każdy wie, kto za kim stoi* (1983, 6 min), reż. Maria Zmarz-Koczanowicz;

— *Ćwiczenia warsztatowe* (1986, 12 min) reż. Marcel Łoziński;

— *Polski bohater współczesny*, (1984, 10 min), reż. Marek Koterski;

— *Pieśń wojenna* (1986, 10 min), reż. Marek Koterski;

— *Przechodzień*, (1984, 36 min), reż. Andrzej Titkow;

— *Major albo rewolucja krasnali* (1989, 30 min), reż. Maria Zmarz-Koczanowicz.

„Przegląd filmów czeskiej Nowej fali” — cykl filmowy, podczas którego prezentowaliśmy znakomite filmy fabularne zrealizowane w latach 60., prowadził dr. Patrycjusz Pająk z Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej UW. Pokazy organizowane były we współpracy z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów Uniwersytetu Warszawskiego. Zaprezentowaliśmy:

2 lutego — *Sklep przy głównej ulicy* (1965, 122 min), reż. Ján Kadár, Elmar Klos;

20 marca — *Odwaga na codzień* (1964, 87 min), reż. Ewald Schorm;

23 kwietnia — *Wóz do Wiednia* (1966, 78 min), reż. Karel Kachyna;

11 maja — *Palacz zwłok* (1969, 95 min), reż. Juraj Herz;

15 czerwca — *Straszne skutki awarii telewizora*, reż. Jaroslav Papoušek.

Pokazy filmowe towarzyszące wystawom, wydarzeniom specjalnym, cyklom spotkaniowym, promocjom książek i spotkaniom ze świadkami historii.

Pokazy filmowe pt. „Totalitaryzm — spojrzenie z oddali. Jak w dzisiejszych Niemczech opowiada się o trudnym dziedzictwie przeszłości?” towarzyszące wystawie *Oblicza Totalitaryzmu.*:

1. **16 stycznia** — *Kobieta w Berlinie* (Niemcy, 2008, 191 min), reż. Max Färberböck, Catharina Schuchmann;

2. **17 stycznia** — *Papierowy żołnierz* (Rosja, 2008, 116 min), reż. Aleksei German;

3. **29 stycznia** — *Holocaust In memoriam* — medytacja muzyczna, (2004, 87 min.), reż. James Kent, w związku 60. rocznicy wyzwolenia obozu w Auschwitz–Birkenau.

Pokazy filmowe do cyklu imprez „Ale Dżez”:

4. **19 lutego** — *Człowiek ze złotym obiektywem* (2009, 43 min), reż. Tomasz Nadziemski;

5. **20 lutego** — *Jazz wyjdzie z podziemia* (1995, 30 min), reż. Jacek Sawicki;

6. **20 lutego** — *Galeria Marka Karewicza: czerwone skarpetki, Ewa Bem, Miles* (1999–2000, 30 min);

7. **20 lutego** — *Czas Komedy* (1994, 57 min), reż. Robert Kaczmarek, Mariusz Kalinowski
8. **20 lutego** — *Był Jazz* (1981, 96 min), reż. Feliks Falk;
9. **21 lutego** — *Niepokorni* (1996, 30 min), reż. Jacek Sawicki;
10. **21 lutego** — *Moja Krew, Twoja Krew* (1986, 50 min), reż. Andrzej Kostenko;
11. **21 lutego** — *Historia Polskiego Rocka — Zakazane Piosenki* (2008, 44 min) — reż. Leszek Gnoiński, Wojciech Słota.
12. **27 lutego** — *Uciekinier* (2006, 56 min), reż. Marek Tomasz Pawłowski — pokaz filmu dokumentalnego o ucieczce z Auschwitz połączony ze spotkaniem z reżyserem i Kazimierzem Piechowskim, bohaterem filmu.
13. **28 lutego** — *Katyń* (2007, 117 min), reż. Andrzej Wajda; projekcja filmu podczas spotkania zorganizowanego w 70. rocznicę Zbrodni Katyńskiej; gośćmi byli Andrzej Wajda, dr. Aleksander Gurjanow ze Stowarzyszenia „Memorial” i Zbigniewa Gluza z Ośrodka KARTA.

Pokazy filmowe podczas **festiwalu Teatru Ósmego Dnia w DSH:**

14. **13 marca** — *Więcej niż teatr* (1994, 40 min), reż. Dorota Latour;
15. **13 marca** — *Portiernia* (2003, 15 min), fragment spektaklu;
16. **13 marca** — *Piolun* (1988, 26 min), fragment spektaklu;
17. **13 marca** — *Czas matek* (2006, 16 min), fragment spektaklu;
18. **13 marca** — *Arka w Meksyku* (2003, 24 min), fragment spektaklu;
19. **13 marca** — *Ósmy Dzień Teatru* (2005, 40 min), reż. Monika Górską;
20. **13 marca** — *Droga* (1990, 50 min), reż. Andrzej Titkow;
21. **14 marca** — *Ósmy Dzień Teatru* (2005, 40 min), reż. Monika Górską;
22. **14 marca** — *Inne światy* (1995, 40 min);
23. **14 marca** — *Przecena dla wszystkich* (1977, 45 min), fragment spektaklu;
24. **14 marca** — *Teczki* (2008, 79 min), filmowa wersja spektaklu.
25. **15 maja** — w *Noc Muzeów* prezentowaliśmy montaż filmów z lat 30., przygotowane we współpracy z Filmoteką Narodową.

Spotkania filmowe towarzyszące wystawie *Ocaleni z Mauthausen:*

26. **21 maja** — *Kornblumenblau* (1989, 88 min.), reż. Leszek Wosiewicz;
27. **21 maja** — *Apel* (1970, 7 min), reż. Ryszard Czekala;
28. **22 maja** — *Wycieczka do KZ Mauthausen* (2005, 94 min), reż. Rex Bloomstein;
29. **22 maja** — *Los utracony* (2005, 140 min), reż. Lajos Koltai.

29 maja — w rocznicę Zbrodni Katyńskiej zorganizowane zostało spotkanie filmowe pod hasłem *Rosja a Katyń*, poprowadzone przez Tomasza K. Kozłowskiego:

30. **29 maja** — *Widziałam kata* (2009, 29 min), reż. Natasza Lo;
31. **29 maja** — *Pamięć i ból Katynia* (1991, 58 min), reż. Aleksandr Marinczenko i Władimir Figanow.

13–14 czerwca — w ramach obchodów 5. rocznicy śmierci Jana Nowaka-Jeziorańskiego Filmoteka przygotowała dwudniowe pokazy materiałów filmowych na temat legendarnego dziennikarza Radia Wolna Europa. Były pokazywane w DSH i na Skwerze Wizytek.

32. **13 czerwca** — *Pseudonim Jan Nowak* — reż. Mirosław Chojecki (54 min);
33. **13 czerwca** — *Opowieść o wolnej Europie, cz. I* (52 min), reż. Jolanta Kessler-Chojecka;
34. **13 czerwca** — *Głos nadziei* (54 min), reż. Maciej Drygas;
35. **14 czerwca** — *Warszawa Jana Nowaka-Jeziorańskiego* (49 min);
36. **14 czerwca** — *Kurier z warszawy 60 lat później* — reż. Andrzej Wajda (30 min);
37. **14 czerwca** — *Kurier z Warszawy* (30 min);
38. **14 czerwca** — *Notacje historyczne* — krótkometrażowe dokumenty;
39. **14 czerwca** — *Pokaz sondy ulicznej o Janie Nowaku Jeziorańskim* (przygotowanej przez Mediotekę).
40. **13 sierpnia** — pokaz filmu *18 Strajkowych Dni* (2005, 11 min), reż. Krzysztof Kalukin podczas „Spotkania z książką” *Droga do Solidarności. Lata 1975–80.*
- 14–15 sierpnia** — dwudniowy przegląd filmów w **90. rocznicę Wojny 1920 roku:**
41. **14 sierpnia** — *Siedemnastu wspaniałych* (2005, 28 min), reż. Zbigniew Kowalewski;
42. **14 sierpnia** — *Wojna polsko-bolszewicka 1919-1920* (1992, 21 min), reż. Wincenty Ronisz;

43. **14 sierpnia** — *Cud nad Wisłą* (1921, 41 min), reż. Ryszard Bolesławski;
44. **15 sierpnia** — *Cud nad Wisłą* (2005, 41 min), reż. Krzysztof Nowak-Tyszowiecki.
45. **17 sierpnia** — *Ślady. Tadeusz Gajcy* (1995, 50 min), reż. Hanna Etemadi.
46. **2 września** — projekcja filmu *Ksiądz Leon*, reż. Andrzej Krauze — podczas wernisażu wystawy *O wolność i Solidarność – Podkowa Leśna 1976–1992*.
47. **9 września** — *Gdzie chłopaki z tamtych lat?* (2002, 23 min) podczas „Spotkania z książką” *Młodzi od swoich wyroków* Janusza Horodniczego.

Filmy towarzyszące wystawie *Nie mamy tu miasta trwającego... Opowieść o pałacach przy Trakcie Królewskim*:

48. **18 września** — *Potoccy* (dok., 1992, 35 min) oraz *Tarnowscy* (1993, 25 min)
49. **26 września** — *Powrót arystokratów* (dok., 1992, 90 min), reż. Natalia Koryncka-Gruz;)
50. **1 października** — pokaz filmu *Konspiratorki. Polki w ruchu oporu 1939–1945* (2006, 88 min), reż. Paul Meyer; towarzyszący spotkaniu ze świadkami historii.

Pokazy filmowe w ramach festiwalu „Warszawiacy nie z tej ziemi!”:

51. **10 października** — *Góral z Tokio*, (1995, 26 min), reż. Bożena Garus-Hockuba
52. **10 października** — *Hatif*, (1995, 30 min), reż. Maria Zmarz-Koczanowicz
53. **10 października** — *List z Polski*, (1968, 19 min), reż. Helena Lemańska.
54. **22 października** — *Przerwana pieśń* (1977, 15 min), Włodzimierz Dusiewicz; pokaz filmu towarzyszący spotkaniu z zaproszonym gościem.
55. **23 października** — *Rachunek szczęścia* (2010, 85 min), reż. Ireneusz Dobrowolski; pokaz filmu towarzyszący spotkaniu ze świadkiem historii.
56. **23 października** — *Pomiędzy narodami* (Polska/Niemcy, 2000, 52 min) — pokaz filmu podczas wernisażu wystawy *Polacy. Niemcy i Kaszubi*.

19 listopada — pokazy filmów w ramach *Dniami Bryana* towarzyszących wystawie *Amerykanin w Warszawie*; dotyczące zawodu fotoreportera:

57. **19 listopada** — *Fotograf wojenny* (2001), reż. Christian Frei;
58. **19 listopada** — *Obleżenie* (1940), reż. Julien Bryan.

Pokazy materiałów filmowych (fragmenty polskich filmów fabularnych i kronik dotyczące okresu PRL; towarzyszące cyklowi **prof. Jerzego Kochanowskiego „PRL bocznymi drzwiami”**:

59. **23 września** — *Problem nr 1: Mięso w PRL-u*:
  - *Kr 50 B/64* — Afera mięsna (kronika);
  - *Obywatel Piszczyk* (1989, 101 min), reż. Andrzej Kotkowski;
  - *Gangsterzy i filantropi* (1962, 82 min), reż. Jerzy Hoffman, Edward Skórzewski;
  - *Dom* (1980), reż. Jan Łomnicki;
  - *Czterdziestolatek*, odc. 19 „Z dała od ludzi, czyli coś swojego” (1970, 53 min), reż. Jerzy Oblamski;
  - *Kogel - mogel* (1988, 105 min), Roman Załuski;
  - *Ostatni strzał* (1958, 83 min), Jan Rybkowski;
  - *Kurs na lewo* (1986, 69 min), Paweł Unrug;
  - *Sprawa do załatwienia* (1953, 81 min), Jan Rybkowski, Jan Fethke;
  - *Miś* (1980, 111 min), reż. Stanisław Bareja;
  - *Wielka majówka* (1981, 86 min), reż. Krzysztof Rogulski;
  - *Och, Karol* (1985, 94 min), Roman Załuski;
  - *07 Zgłoś się*, odc. 7 „Brudna sprawa”, (1978, 59 min), Krzysztof Szmagier.
60. **21 października** — *Pieniądze polskie i prawdziwe, czyli dolar w PRL –u*:
  - *Kr 42 A/61* Koniki pod PKO (kronika);
  - *Konsul* (1989, 104 min), Mirosław Bork;
  - *Przepraszam, czy tu biją* (1976, 82 min), reż. Marek Piwowski;
  - *Wielka wyspa* (1992, 98 min), reż. Jan Łomnicki;
  - *Dom*, odc. 23 „Kolejka do życia”, (1997, 87 min), reż. Jan Łomnicki;
  - *07 zgłoś się*, odc. 1 „Major opóźnia akcję (1976, 53 min), reż. Krzysztof Szmagier;
  - *07 zgłoś się*, odc. 7 „Brudna sprawa” (1978, 59 min), reż. Krzysztof Szmagier;

- *07 zgłoś się*, odc. 10 „Grobowiec rodziny von Rausch (1981, 75 min), reż. Krzysztof Szmagier;
  - *07 zgłoś się*, odc. 13 „strzał na dancingu” (1981, 85 min), reż. Kazimierz Tarnas;
  - *07 zgłoś się*, odc. 14 „Hieny” (1981, 90 min), reż. Krzysztof Szmagier;
  - *07 zgłoś się*, odc. 16 „Ślad rękawiczki” (1984, 71 min), reż. Krzysztof Szmagier;
  - *07 zgłoś się*, odc. 20 „Złocisty” (1987, 90 min), reż. Krzysztof Szmagier;
  - *Zmiennicy*, odc. 15 „Nasz najdroższy” (1986, 58 min), reż. Stanisław Bareja.
61. **25 listopada** — *Polski turysta za socjalistyczną granicą*:
- *Kr 40 A/68* (kronika)
  - *Rewizja osobista* (1972, 75 min), reż. Andrzej Kostenko, Witold Leszczyński;
  - *Dom* odc. 12 „Kto dziś umie tak kochać” (1987, 103 min), reż. Jan Łomnicki;
  - *Miś* (1980, 111 min), reż. Stanisław Bareja;
  - *Czterdziestolatek*, odc. 17 „Cwana bestia, czyli kryształ” (1977, 52 min), reż. Jakub Z.; Ruciński, Irena Skarżyńska, Maria Telenkiewicz;
  - *Kariera Nikosia Dyzmy* (2002, 108 min), reż. Jacek Bromski.
62. **9 grudnia** — *W bocznej kieszeni ... co o mieszkańcach PRL mówiły dowody osobiste*:
- *Daleko od szosy* (1976, 74 min), reż. Zbigniew Chmielewski;
  - *Miś* (1980, 111 min), reż. Stanisław Bareja;
  - *Kochankowie mojej mamy* (1985, 93 min) reż. Radosław Piwowski;
  - *Ile waży koń trojański* (2008, 117 min), reż. Juliusz Machulski;
  - *W labiryncie*, odc. 55 „Nóż” (1990, 27 min), reż. Paweł Karpiński;
  - *Konsul* (1989, 104 min), Mirosław Bork.
63. **10 grudnia** — pokaz kroniki Filmoteki Narodowej oraz PAT- u podczas „Spotkania z książką” — *Cykliści*.
64. **12 grudnia** — projekcja materiałów filmowych podczas „Spotkania z książką” *Tylnymi drzwiami. Czarny rynek w Polsce 1944–1989, prof. Jerzego Kochanowskiego*:
- *Kr 50 B/64* — *Afera mięsna* (kronika);
  - *Dom* (1980), reż. Jan Łomnicki;
  - *Miś* (1980, 111 min), reż. Stanisław Bareja;
  - *Kr 42 A/61* Koniki pod PKO (kronika);
  - *07 zgłoś się*, odc. 7 „Brudna sprawa” (1978, 59 min), reż. Krzysztof Szmagier;
  - *Przepraszam, czy tu biją* (1976, 82 min), reż. Marek Piwowski;
  - *Zmiennicy*, odc. 15 „Nasz najdroższy” (1986, 58 min), reż. Stanisław Bareja.
65. **14 grudnia** — *Cafe pod Minogą* (1959, 88 min), Bronisław Brok; pokaz filmu towarzyszący spotkaniu z zaproszonym gościem.

Filmoteka była odpowiedzialna za oprawę audiowizualną wystaw: *Oblicza totalitaryzmu* — wybór i montaż archiwalnych materiałów wideo; *Polacy z wyboru* — montaż materiałów archiwalnych oraz *Amerykanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Juliána Bryana 1936–74*. Pracownia filmowa współpracowała przy widowisku plenerowym *Campo di Fiori*, podczas którego odbył się pokaz filmu *Karuzela* (1999, 35 min) w reżyserii Michała Nekanda-Trepki. Pracownia zajmowała się także rejestracją filmową wybranych spotkań, wernisaży i innych wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Dom Spotkań z Historią. Zdigitalizowane zapisy wideo udostępniamy na płytach DVD w czytelni multimedialnej DSH. Filmoteka przygotowuje również spoty filmowe reklamujące wydarzenia na nadchodzący miesiąc umieszczane w infoscreenie DSH oraz w Internecie.

SERWIS INTERNETOWY DSH

Z początkiem sierpnia uruchomiliśmy nowy serwis internetowy Domu Spotkań z Historią, który umożliwił umieszczanie większej liczby informacji, zdjęć (także w rozbudowanych galeriach), materiałów i montaży filmowych, w przejrzystej i atrakcyjnej formie. Zmieniona została także szata graficzna — zgodnie z nowym systemem identyfikacji wizualnej DSH przygotowanym przez studio KotBury.

Od sierpnia do końca 2010 roku do nowego serwisu wprowadziliśmy około **1500 fotografii** zgrupowanych w **200 galeriach tematycznych**, około **750 tekstów** (materiały dotyczące wystaw i publikacji DSH, zapowiedzi wydarzeń, relacje ze spotkań), ponad **40 panoramicznych banerów** reklamujących

wystawy, wydarzenia i publikacje Domu oraz wiele aktywnych linków przekierowujących do innych części serwisu. Co miesiąc na głównej stronie pojawia się również specjalny montaż filmowy z zapowiedziami wydarzeń.

Statystyki odwiedzin stron www potwierdziły, że serwis spodobał się użytkownikom. Od momentu startu nowych stron stale wzrastała liczba odwiedzin. Rekord frekwencyjny padł w listopadzie, w dniu wernisażu wystawy *Amerykanin w Warszawie*, kiedy to zanotowaliśmy ponad 1500 odwiedzin dziennie, co daje ponad siedmiokrotny wzrost w stosunku do poprzedniego serwisu.

EDUKACJA

Jednym z kluczowych projektów działu edukacji w drugiej połowie roku było rozpoczęcie prac nad stworzeniem nowoczesnego, multimedialnego centrum edukacji — *Laboratorium Historii XX wieku*. W laboratorium odbywać się będą zajęcia historyczne dla wszystkich grup wiekowych: dzieci w wieku wczesnoszkolnym, młodzieży, studentów i seniorów. Wiedzę i cenne umiejętności będzie mogła zdobywać tu zarówno młodzież uzdolniona, jak i z grup zagrożonych społecznym wykluczeniem: wychowankowie ośrodków socjoterapeutycznych, placówek dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, świetlic środowiskowych, domów dziecka, a także dzieci i młodzież niepełnosprawna wzrokowo.

Laboratorium składa się z trzech pracowni: sali seminaryjno-warsztatowej z nowoczesnymi stanowiskami komputerowymi z dostępem do Internetu i wszystkich zasobów naszego archiwum, sali przeznaczonej do pracy projektowej połączonej z czytelnią, w której dostępne będą materiały dydaktyczne, dokumentacja wystaw i publikacje DSH oraz pracownia do wszechstronnej edukacji dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Sala jest również przystosowana do pracy z dziećmi niewidomymi i słabowidzącymi.

I. Multimedialne warsztaty edukacyjne

Tematyka warsztatów jest skorelowana z tematyką organizowanych przez nas ekspozycji. W trakcie zajęć materiały z wystaw służą jako ilustracja omawianych zagadnień. Zajęcia prowadzone są przy użyciu nowoczesnych środków audio-wizualnych. Uczestnicy pracują ze źródłami: analizują materiały ikonograficzne, odsłuchują relacje świadków, oglądają filmy fabularne i dokumentalne. Prowadzimy zajęcia dla przedszkolaków, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich, grup międzynarodowych, seniorów, a także osób z niepełnosprawnością intelektualną. Oferta ma charakter interdyscyplinarny: poszerza i uzupełnia program nauczania przedmiotów humanistycznych: historii, wiedzy o społeczeństwie, wiedzy o sztuce, etyki.

W 2010 roku szkoły najliczniej uczestniczyły w warsztatach: „Oblicza Wojny”, „Pamiętanie Peere-lu”, „W Archiwum Historii Mówionej”, „Świat Kresów”, zajęciach fotograficznych oraz w spacerach tematycznych po Warszawie.

1. Oblicza totalitaryzmu/Oblicza wojny

W 2010 kontynuowaliśmy cykl „**Oblicza totalitaryzmu**” (powstały na bazie materiałów z pokazywanej w 2008 roku wystawy *Oblicza totalitaryzmu*). Podczas zajęć wykorzystujemy bogaty zestaw materiałów źródłowych: relacje świadków, listy, dokumenty, źródła ikonograficzne — fotografie, materiały propagandowe, a także fragmentów kronik i filmów archiwalnych.

W drugiej połowie roku cykl **Oblicza wojny** poszerzyliśmy o nowe tematy, które przygotowaliśmy, w dużej mierze, na bazie materiałów Archiwum Historii Mówionej. Wprowadziliśmy do oferty warsztaty *Mauthausen — relacje ocalonych*, wykorzystujące materiały z opracowanego przez AHM pakietu edukacyjnego oraz wydanej przez DSH i Ośrodek KARTA książki, a także z wystawy *Ocaleni z Mauthausen*.

Uczestnicy warsztatów korzystają z bogatego zestawu materiałów źródłowych: od oficjalnych dokumentów poprzez relacje świadków oraz materiały ikonograficzne — fotografie, plakaty propagandowe, kroniki i filmy archiwalne.

Tematy warsztatów:

- Totalitaryzm — geneza i mechanizmy działania
- Etyczne aspekty totalitaryzmu
- Propaganda i karykatura w służbie totalitaryzmu
- Wrzesień 1939 w opowieściach świadków

- Rok 1939 w relacjach Polaków, Żydów i Niemców
- Życie codzienne w okupowanej Warszawie
- Życie codzienne w getcie warszawskim
- Życie uciekinierów z getta warszawskiego po „aryjskiej stronie” — panorama postaw
- Powstanie w getcie warszawskim
- Więźniowie obozów koncentracyjnych — relacje ocalałych
- Mauthausen — relacje ocalałych
- Kobiety w systemach totalitarnych — doświadczenia XX wieku
- Stalinizm i represje wobec Polaków.

Ponadto w omawianym okresie prowadziliśmy cykle warsztatów nawiązujące do powyższej tematyki, przygotowane na podstawie materiałów źródłowych, pochodzących z wystaw czasowych z poprzednich lat:

2. W okupowanej Warszawie

Zajęcia prowadzone na podstawie materiałów z wystawy *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939–1945)*. W trakcie zajęć młodzież analizuje dokumenty, dzienniki, wspomnienia mieszkańców Warszawy oraz artykuły prasowe z okresu okupacji. Tematy warsztatów:

- Życie codzienne w okupowanej Warszawie
- Warszawa we wrześniu 1939
- Życie codzienne w getcie warszawskim
- Życie uciekinierów z getta warszawskiego po „aryjskiej stronie” — panorama postaw.

3. Warszawa w zdjęciach lotniczych 1939–45

Cykl spotkań prowadzonych przez Zygmunta Walkowskiego, specjalistę od interpretacji fotografii Warszawy z czasów okupacji. Uczestnicy warsztatów odtwarzają dzieje okupowanej Warszawy, analizując archiwalne zdjęcia lotnicze z lat 1939–45. W czasie spotkania uczniowie mają okazję porównać współczesny obraz miasta z tym zarejestrowanym przez niemieckich lotników. Tematy warsztatów:

- Warszawa 1939–45 — obraz postępującej zagłady miasta
- Warszawa — wrzesień 1939
- Powstanie Warszawskie
- Zniszczenie Zamku Królewskiego — rekonstrukcja wydarzeń.

W drugiej połowie roku uruchomiliśmy nowe cykle zajęć do wystaw:

4. Cztery pory Gierka. Polska 1970–1980 w zdjęciach z Agencji FORUM:

- Życie codzienne w Peerelu
- Drukarze — drugi obieg
- Opowieści o Grudniu '81.

5. Nie mamy tu miasta trwającego... Opowieść o pałacach przy Traktacie Królewskim:

- Jak dawniej mieszkało
- Życie codzienne w międzywojennej Warszawie.

6. Amerykanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Julienu Bryana 1936–1974:

- Warszawa we wrześniu 1939 w obiektywie Julienu Bryana
- Oblężenie Warszawy — Bryan kontra niemiecka propaganda
- Warszawa 1936–1974 zmienne oblicza miasta
- Lata 1936–1939 — świat pomiędzy dwoma totalitaryzmami
- Julien Bryan i bohaterowie jego fotografii
- Nazywam się Bryan, Julien Bryan — o amerykańskim fotografie i polskiej stolicy
- Czy zdjęcia są prawdziwe?

7. Janusz Korczak. Udzielić dzieciom głosu:

- Życie codzienne w getcie warszawskim

- Gdybym był Kajtusem Czarodziejem
- Dzieci do parlamentu! — Król Maciuś I i jego współcześni rówieśnicy
- Spotkania z Królem Maciusiem I — teatrzyk kukielkowy, teatrzyk cieni
- Prawa małych i dużych
- Spacerzy śladami Janusza Korczaka

8. W Archiwum Historii Mówionej

Warsztaty, podczas których współpracownicy Archiwum Historii Mówionej wprowadzają w tajniki rejestrowania relacji świadków historii. Uczestnicy poznają metody historii mówionej (*oral history*) i różne formy wykorzystania relacji. Materiałem źródłowym są fragmenty wywiadów ze zbiorów Archiwum Historii Mówionej.

9. Świat Kresów

Interdyscyplinarne warsztaty poświęcone wielowątkowemu dziedzictwu dawnych Kresów Wschodnich Polski prowadzone przez Tomasza Kubę Kozłowskiego, koordynatora programu Warszawska Inicjatywa Kresowa, realizowanego w DSH. Szczególnym walorem zajęć jest wykorzystanie oryginalnej ikonografii oraz eksponatów z prywatnej kolekcji prowadzącego zajęcia, liczącej ponad 25 tysięcy obiektów. W ramach prezentacji multimedialnych pokazujemy także fragmenty filmów dokumentalnych oraz relacje świadków pochodzące ze zbiorów Ośrodka KARTA. Tematy warsztatów:

- Kresowy tygiel narodów, religii i kultur czyli... Unia już tu była!
- Od Reja do Makuszyńskiego i Kapuścińskiego. Literackie dziedzictwo Kresów
- Od Wileńszczyzny po Czarnohorę i Podole. Panorama krain geograficzno-historycznych Ziemi Wschodnich II Rzeczypospolitej.

10. Wielokulturowa Warszawa. Żydowska Warszawa

W drugiej połowie roku wprowadziliśmy do naszej oferty zajęcia ukazujące wybrane zagadnienia złożonych losów Żydów polskich na przestrzeni XX wieku:

- Życie codzienne w międzywojennej Warszawie
- Życie codzienne w getcie warszawskim
- Doświadczenia Żydów po aryjskiej stronie
- Powstanie w getcie warszawskim
- Marcowe rozstania '68
- Marek Edelman
- Jan Karski.

11. Pamiętanie Peerelu.

Kontynuujemy cieszący się dużą popularnością cykl warsztatów stanowiących część projektu historii mówionej: **Pamiętanie Peerelu. Opowieści o wspólnych i indywidualnych sposobach na system: 1956–1989** prowadzonego przez pisarkę i dziennikarkę Ankę Grupińską. Celem projektu jest przybliżenie uczniom historii Peerelu przez indywidualne doświadczenia uczestników wydarzeń. Zajęcia prowadzone są metodami interaktywnymi. Uczniowie zapoznają się z relacjami świadków, zdjęciami, filmami i dokumentami. W ramach programu nauczyciele otrzymują bezpłatne notesy edukacyjne. Notesy są skonstruowane z fragmentów wywiadów, opatrzone komentarzem, zawierają także „Pomocnik dla nauczyciela i ucznia”, obejmujący kalendarium wydarzeń, krótkie biografie bohaterów opowieści, słowniczek pojęć oraz gotowe scenariusze lekcji. Tematy warsztatów:

- Opowieści o Grudniu '81
- Opowieści o Marcu '68
- Czerwiec '89 — dwadzieścia lat minęło...
- Drukarze — drugi obieg
- Życie codzienne w Peerelu.

Filmowy PRL

Uzupełnieniem warsztatów *Pamiętanie Peerelu* jest cykl filmowy adresowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W ramach spotkania odbywa się pokaz filmu fabularnego poprzedzony projekcją kronik filmowych z epoki, wprowadzeniem w realia historyczne oraz prelekcją na temat filmu. Po pro-

lekcji zapraszamy młodzież do dyskusji. Cykl obejmuje dziesięć filmów, lista prezentuje je w kolejności dekad, o których opowiadają:

- *Popiół i diament* (1958, 97 min), reż. Andrzej Wajda
- *Matka Królów* (1982, 127 min), reż. Janusz Zaorski
- *Zezowate szczęście* (1960, 107 min), reż. Andrzej Munk
- *Zagubione uczucia* (1957, 75 min), reż. Jerzy Zarzycki
- *Dreszcze* (1981, 102 min), reż. Wojciech Marczewski
- *Człowiek z marmuru* (1976, 153 min), reż. Andrzej Wajda
- *Wodzirej* (1977, 104 min), reż. Feliks Falk
- *Przypadek* (1981, 112 min), reż. Krzysztof Kieślowski
- *Człowiek z żelaza* (1981, 147 min), reż. Andrzej Wajda.

PRL w literaturze

Zajęcia są połączeniem warsztatów twórczego pisania i zajęć o literaturze. Uczniowie analizują teksty reprezentujące różne rodzaje i gatunki literackie i publicystyczne (od reportażu po wiersz propagandowy) oraz filmy dokumentalne z epoki. Na ich podstawie przygotowują własne prace literackie, w których porównują czasy Peerelu z teraźniejszością. Program podzielono na cztery bloki — trzy odnoszące się do kolejnych faz kultury Polski Ludowej (okresu stalinowskiego, lat 1956–1979, lat 80.) oraz jeden podsumowujący, prezentujący konkretny problem kulturowy. Zorganizowaliśmy:

- 15 października — Subkultury, artyści, happeningi schyłkowego PRL-u (Jarocin, Pomarańczowa Alternatywa, Łódź Kaliska);
- 29 października — Przodownicy pracy, czyli o polskiej powieści produkcyjnej czasów stalinizmu (*Węgiel* Ścibora-Rylskiego);
- 5 listopada — Zła Warszawa — obraz stolicy i młodzieży w czasach stalinowskich (*Dziennik 1954* i *Zły Leopolda Tyrmanda*);
- 17 listopada — *Dziennik 1954* Tyrmanda i esej Milana Kundery *Zachód porwany albo tragedia Europy Środkowej* jako dokument dramatów wczesnego komunizmu w Polsce
- 24 listopada — Przodownicy pracy, czyli o polskiej powieści produkcyjnej czasów stalinizmu (*Węgiel* Ścibora-Rylskiego);
- 1 grudnia — literatura podwilżowa z drugiej połowy lat 50. (Marek Hłasko *Pierwszy krok w chmurach* i Andrzej Bursa *Wiersze*) jako diagnoza problemów czasów stalinowskich;
- 8 grudnia — Astronauci Stanisława Lema — jak literatura i kino SF z lat pięćdziesiątych realizowały ideały socrealizmu;
- 15 grudnia — Subkultury, artyści, happeningi schyłkowego PRL-u (Jarocin, Pomarańczowa Alternatywa, Łódź Kaliska).

12. Autorytety

To nowy cykl zajęć wprowadzony do naszej oferty na drugi semestr roku szkolnego, prezentujący wybrane sylwetki osób, które stawiały moralny opór systemom totalitarnym w XX w.

- Jan Karski — co zrobić z tą wiedzą...
- Marek Edelman — walczyć w słusznej sprawie
- Jan Nowak Jeziorański — lekcja patriotyzmu.

13. Zajęcia warszawianistyczne

W drugiej połowie roku, ze względu na wzrost zainteresowania dwudziestowieczną historią społeczno-obyczajową Warszawy, przygotowaliśmy nowy cykl spotkań o tematyce warszawianistycznej.

- Życie codzienne w międzywojennej Warszawie
- Życie codzienne w okupowanej Warszawie
- Życie codzienne w Warszawie w okresie Peerelu

Do każdego z warsztatów proponujemy tematyczny spacer po Warszawie:

- **Wisła może!** — Spacer brzegiem Wisły anno domini 1935 to opowieść o warszawskich mostach, żegludze, portach, przystaniach i bulwarach. Trasa spaceru: od ulicy Bednarskiej przez ogrody BUW do warszawskiej Syrenki.

- **Energia Warszawy** — Jak to było sto lat temu, kiedy uruchomiono na Powiślu pierwszą warszawską elektrownię? Gazowe latarnie, lokomobile i maszyny parowe ustąpiły miejsca latarniom elektrycznym, neonom, telefonom i radiu. Trasa spaceru: ulice Karowa, Browarna, Dobra i Lipowa do BUW.
- **Historyczny rozkład jazdy** — Co było pierwsze, autobus czy tramwaj? Historia warszawskiej komunikacji miejskiej. Trasa spaceru: Karowa, Krakowskie Przedmieście, Plac Zamkowy, Senatorska, plac Teatralny.
- **Po buty do Hiszpańskiego** — Jak i gdzie robiono zakupy przed wojną? Jakie były rodzaje sklepów? Gdzie znajdowały się słynne miejsca targowe? Trasa spaceru: Krakowskie Przedmieście, Ogród Saski, osiedle Za Żelazną Bramą, plac Teatralny, Starówka.
- **Powojenna szkoła** — Zabawy podwórkowe, rowerowy zawrót głowy, siatkówka i matematyka. Sportowe soboty w szkole. Jakich przedmiotów uczono się po drugiej wojnie światowej? Trasa spaceru: ulice Karowa, Krakowskie Przedmieście, Traugutta, Kredytowa.

14. Warsztaty fotograficzne

Wspólnie z Towarzystwem Inicjatyw Twórczych „ę” kontynuowaliśmy cykl warsztatów fotograficznych, nawiązujących do pokazywanych w DSH wystaw czasowych oraz prezentujących historię fotografii. Ważną częścią tego projektu są zajęcia praktyczne w plenerze, w trakcie których uczestnicy pod okiem specjalisty wykonują samodzielnie reportaże fotograficzne. 3 listopada odbyło się specjalne spotkanie dla młodych fotoreporterów. Gościem był wybitny fotograf Chris Niedenthal.

15. Zajęcia plastyczno-historyczne dla dzieci

Cykl adresowany do uczniów szkół podstawowych oraz starszych grup przedszkolnych. Spośród proponowanych przez nas tematów warsztatów największą popularnością cieszyły się zajęcia *Warszawskie kamienice — jak dawniej mieszkało*, powstałe na bazie materiałów z wystawy *Polacy z wyboru*.

- **Dziecięca mapa Warszawy** — warsztaty plastyczno-historyczne. Zajęcia początkowo organizowane w scenerii wystawy plenerowej *Warszawa z wysoka. Niemieckie zdjęcia lotnicze 1940—45 z National Archives w College Park*; po jej demontażu weszły na stałe do naszej oferty edukacyjnej. W programie warsztatów m.in. konstruowanie mapy Warszawy, składanie modeli samolotów oraz porównanie dziecięcej mapy współczesnej Warszawy ze zdjęciami stolicy z czasów II wojny światowej.
- **W co się bawił pradziadek?** — warsztaty historyczne. Na podstawie wybranych fragmentów literatury źródłowej, relacji ze zbiorów AHM, rysunków i fotografii, dzieci poznają popularne przed wojną i w czasie okupacji zabawy i zabawki dziecięce.
- **Gdybym był Kajtusiem Czarodziejem...** — zajęcia literacko-plastyczne, bazujące na wybranych fragmentach książki *Kajtuś Czarodziej* Janusza Korczaka. Uczestnicy poznają warunki życia codziennego w okupowanym kraju, a następnie bawią się w „czarowanie przeszłości” — domalowywanie na starych zdjęciach okupowanej Warszawy i getta warszawskiego tego, czego na nich brakuje: uśmiechu, jedzenia, zieleni...
- **Warszawskie kamienice. Jak dawniej mieszkało?** — zajęcia towarzyszyły pokazywanej w DSH wystawie *Polacy z wyboru*. Dzieci biorące udział w warsztatach zwiedzały wystawę, a następnie za pomocą różnych środków plastycznych rekonstruowały wygląd warszawskiej ulicy z lat 20. XX wieku.
- **Poszukiwacze źródeł** — Co to jest historia? Skąd się o niej dowiadujemy? Jak krytycznie analizować źródła wiedzy historycznej? Wiedza prezentowana jest w formie zabawy — rozwiązujemy zagadki detektywistyczne, robimy plakaty, wymyślamy do czego służyły i w jaki sposób przetrwały do naszych czasów stare przedmioty.
- **W krainie dźwięków** — Jaki dźwięk wydaje telegraf czy stara maszyna do pisania? Jak brzmiał sygnał popularnej audycji radiowej? Na warsztatach odtworzymy dźwięki, które towarzyszyły rodzicom i dziadkom w ich codziennym życiu. Za pomocą technik plastycznych zbudujemy Muzeum Dźwięków Niepamiętanych
- **Akcja „Zima w Mieście”** — w dniach 1–12 lutego Dział Edukacji DSH organizował zajęcia dla grupowe w ramach akcji „Zima w Mieście”. W zajęciach uczestniczyło 18 grup, ponad 260 dzieci z warszawskich szkół podstawowych. W naszej ofercie znalazły się warsztaty: *Kamienice — jak dawniej mieszkało* (6 grup), *Dziecięca mapa Warszawy* (5 grup), *W co się bawił pradziadek* (5 grup), *Gdybym był Kajtusiem Czarodziejem...* (1 grupa) oraz *Gapiszon* (1 grupa). Warsztaty można podzielić na dwie grupy: *Kamienice — jak dawniej mieszkało* oraz *Dziecięca Mapa Warszawy* zawierają więcej elementów plastycznych (malowanie, sklepanie, wycinanie, składanie z papieru), zaś *W co się*

bawił pradziadek oraz *Gdybym był Kajtusiem Czarodziejem...* wymagają więcej skupienia, gdyż znaczną ich część stanowi opowieść ilustrowana zdjęciami i fragmentami filmów.

- **Akcja „Lato w Mieście”** — w lipcu odbywały się w Domu Spotkań z Historią zajęcia warsztatowe dla dzieci (historyczno-plastyczne): *Jak dawniej mieszkało*, *Poszukiwacze źródeł*, *Symbole w Warszawie*, *W krainie dźwięków* oraz spacer edukacyjne po Warszawie. Trasa była dostosowywana do wieku uczestników i ich możliwości poznawczych; przebiegała przez zabytkową część miasta w okolicach ulicy Karowej. W zajęciach wzięło udział 30 grup i blisko 500 dzieci. W ramach akcji Lato w Mieście **9 lipca** roku zorganizowaliśmy też warsztaty dla uczniów Liceum Humanistycznego im. Kołosa z Mińska: *Życie codzienne w getcie warszawskim*.
- **Uniwersytet dzieci** — w semestrze jesienno-zimowym rozpoczęliśmy współpracę z Uniwersytetem Dzieci. DSH przygotował specjalną ofertę zajęć dla małych studentów (grupa 13- i 14-latków), którzy brali udział w zajęciach o specjalizacji warszawianistycznej. Poznawali Warszawę pracując na źródłach historycznych (tekst pisany, film, historia mówiona, fotografia). Projekt składał się z czterech spotkań, na których zaproszeni goście opowiadali o Warszawie z różnych okresów historycznych, wykorzystując do tego bogate materiały archiwalne.
  - 23 października — w czasie zajęć, prowadzonych przez Jerzego Majewskiego, uczniowie zgłębiali życie w Warszawie lat 20. i 30. poprzez lekturę wspomnień i pamiętników. W części warsztatowej budowali makietę Warszawy z tego okresu.
  - 20 listopada — wraz z Piotrem Stasikiem młodzi studenci poznawali Warszawę z lat 50. i 60. bazując na filmach dokumentalnych. W części warsztatowej stworzyli storyboardy spotu reklamowego o Warszawie.
  - 11 grudnia — podczas zajęć z Katarzyną Borowiecką poznawali Warszawę z lat 1944–50 bazując na relacjach dźwiękowych ze zbiorów Archiwum Historii Mówionej. W części warsztatowej uczestnicy poznawali specyfikę pracy dziennikarskiej: udzielali wywiadu nt. współczesnej Warszawy i uczyli się tworzenia profesjonalnych nagrań dźwiękowych.
- **Szkoła tolerancji** — celem zajęć jest zapobieganie powielaniu stereotypów i uprzedzeń oraz promowanie postawy szacunku dla odmienności drugiego człowieka bez względu na jego przynależność etniczną, narodową i religijną. Zrozumienie konsekwencji tych postaw jest niezbędne do poznawania historii XX wieku i jej mechanizmów. Warsztaty adresowane są do uczniów szkół ponadgimnazjalnych, gimnazjalnych, podstawowych i przedszkolaków. W warsztatach dla najmłodszych szczególnie nacisk kładziemy na rozwój umiejętności współpracy i dialogu, a także okazywanie empatii oraz szacunku dla odmienności. Tematy warsztatów:
  - Dla przedszkolaków oraz uczniów szkół podstawowych:
    - Fabryka misiów — o stereotypach dla najmłodszych
    - Czuję, rozumiem, reaguję — o umiejętności współodczuwania.
  - Dla gimnazjalistów i licealistów:
    - My, wir, we, nostros, noi... razem w Polsce — przez historię do współczesności.

16. Zajęcia dla studentów

- **Kino środkowoeuropejskie lat 80.** — w 2010 roku kontynuowaliśmy cykl zajęć dla studentów Uniwersytetu Warszawskiego zatytułowany *Kino środkowoeuropejskie lat 80...* Lata 80. XX wieku to niezwykle ciekawy, a zarazem mało znany etap w historii kinematografii czeskiej, słowackiej, węgierskiej i — poza nurtem kina moralnego niepokoju — również w historii kina polskiego. Pokazom filmów fabularnych i dokumentów towarzyszyły spotkania z ekspertami (filmoznawcy, historycy, kulturoznawcy) i świadkami epoki. Cykl prowadziła i koordynowała Sylwia Siedlecka. Dla studentów były to oficjalne zajęcia, z których zaliczenie oraz zdobyte punkty ECTS wpisano do indeksu.
  - 8 stycznia — *Szpital.*, reż. K. Kieślowski, 1977, 21 min
  - *Pozor, vizita!*, reż. K. Kachyňa (1981; fragmenty), gość: dr Aleksander Grochal, lekarz
  - 5 marca: *Fala*, reż. P. Łazarkiewicz (1986, 86 min), gość: Krzysztof Grabowski, perkusista i autor tekstów zespołu Dezerter
  - 19 marca — *Krótki film o miłości*, reż. K. Kieślowski (1987, 84 min), gość: Mateusz Werner, krytyk filmowy i literacki, kurator programu filmowego w Instytucie Adama Mickiewicza
  - 9 kwietnia — *Życie wewnętrzne*, reż. M. Koterski (1986, 86 min), gość: Łukasz Knap, filmoznawca, IKP UW
  - 23 kwietnia — *Kropła słońca*, reż. István Szabó (1999, 180 min), gość: Daniel Siedlecki, historyk
  - 21 maja — słowackie filmy dokumentalne **Fero Fenica z lat 80.**, gość: dr Anna Kobylńska, slawistka

— 28 maja — *Obywatel Havel* reż. Miroslav Janek, Pavel Koutecký (2008, 119 min), gość spotkania: dr Patrycjusz Pająk, filmoznawca.

- **Nasza własna Historia Mówiona. Doświadczenia polskich studentów w kontekście europejskim** — 23 stycznia oraz 13 marca odbyły się w DSH seminaria badawcze dla studentów Uniwersytetu Warszawskiego organizowane przez Muzeum Historii Żydów Polskich. Seminaaria prowadził profesor Lutz Niethammer, specjalizujący się w metodologii historii mówionej (*oral history*).
- **Muzyka i polityka w PRL-u** — polska scena muzyczna po 1945 roku to przykład, że polityczna cenzura i odcięcie od kultury zachodniej nie musi oznaczać twórczej stagnacji. W kolejnych dekadach powstawały znakomite utwory i gatunki muzyczne, zwłaszcza w nurtach alternatywnych bądź opozycyjnych wobec kultury oficjalnej. Jazz, big beat, punk, rock, twórczość kabaretowa, muzyka autorska (bardowie), działalność dziennikarzy muzycznych, stacji radiowych czy klubów studenckich są przyczynkiem do analiz, interpretacji i dyskusji. Zajęcia prowadzone przez Sylwię Siedlecką są próbą prezentacji historii najnowszej Polski przez pryzmat zjawisk na scenie muzycznej od lat 50. do końca lat 80. XX wieku i pokazania współzależności między sytuacją społeczno-polityczną w PRL-u, a działaniem tej sceny. Materiałem źródłowym są filmy (dokumentalne, fabularne, fragmenty koncertów i wywiadów) oraz zapisy audio (utwory muzyczne, audycje radiowe). Do udziału w konwersatorium zaprosiliśmy muzyków, dziennikarzy, znawców kultury współczesnej. Dla studentów są to oficjalne zajęcia, z których zaliczenie i zdobyte punkty ECTS wpisywane są do indeksu. Odbyły się następujące warsztaty:
  - 8 października — **Folklor miejski jako narzędzie osvajania wojennej traumy** — *Zakazane piosenki*, reż. L. Buczkowski (1947, 97 min);
  - 22 października — **Muzyka i socrealizm** — *Przygoda na Mariensztacie*, reż. L. Buczkowski (1954, 93 min);
  - 5 listopada — **Polska scena jazzowa a przemiany społeczno-kulturowe w latach 50. XX wieku. Festiwal Jazz Jamboree. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Jazzowej w Sopocie** — *Jazz — wyjście z podziemia*, reż. J. Sawicki (1995, 30 min); *Czas Komedy*, reż. R. Kaczmarek, M. Kalinowski (1994, 57 min). Gość: Paweł Brodowski, dziennikarz muzyczny;
  - 3 grudnia — **Polska scena jazzowa a przemiany społeczno-kulturowe w latach 50. XX wieku. Festiwal Jazz Jamboree. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Jazzowej w Sopocie** — *Był jazz*, reż. Feliks Falk (1984, 96 min);
  - 10 grudnia — **Bigbit, lata 60. i beatlemania w Polsce** — *Yesterday*, reż. Radosław Piwowarski (1984, 87 min). Gość: dr Mirosław Pęczak, socjolog kultury;
  - 17 grudnia — **Lata 60. i beatlemania w Polsce** — fragmenty dokumentów z komentarzami Piotra Metza. Gość: Piotr Metz, dziennikarz muzyczny.
- **Europejski konflikt pamięci i problematyka historyczna w stosunkach polsko-niemieckich** — na zajęciach prowadzonych przez dr. Kazimierza Wóycickiego omawiane były współczesne spory związane z polityką pamięci. Uczestnicy seminarium zastanawiają się nad znaczeniem tych sporów w debacie publicznej, nad rolą polityki historycznej w stosunkach międzynarodowych i dialogu społeczeństw. Główne bloki tematyczne to *Narracja sowiecko-rosyjska*, *Narracja Zachodu*, *Europa Środkowa dochodzi do głosu*, *Pamięć o holocauście*, *rozrachunku z XX wiekiem*, *pojednanie i integracja europejska*. Zajęcia mają formę konwersatorium i są otwarte dla wszystkich zainteresowanych tą tematyką. W zajęciach uczestniczy około 70 studentów z różnych wydziałów Uniwersytetu Warszawskiego.
- **Seminarium Wprowadzenie do historii mówionej** — zajęcia dla studentów Instytutu Historycznego UW prowadzone przez dr. Piotra Filipkowskiego, realizowane we współpracy z Archiwum Historii Mówionej. Celem zajęć jest przybliżenie europejskiej i amerykańskiej tradycji *oral history* oraz dyskusja nad tą metodą badań historycznych. Głównymi tematami zajęć były: *Co to jest historia mówiona*, *Historia oral history*, *Historia mówiona a pamięć zbiorowa*, *Historia mówiona a pamięć autobiograficzna*, *Historia mówiona jako metoda badań społecznych*, *Historia mówiona w Polsce*.

17. Spotkania specjalne

- **Warsztaty wyjazdowe W Archiwum Historii Mówionej** — 8 kwietnia edukatorzy DSH prowadzili wyjazdowe warsztaty *W Archiwum Historii Mówionej* dla uczniów Zespołu Szkół w Suwałkach. Młodzież z tego liceum zbiera relacje świadków historii, a dzięki uczestnictwu w warsztatach poznała podstawy metodyczne takiej pracy.
- **Piknik Naukowy** — DSH minionym roku prezentował swoją działalność na Pikniku Naukowym. Edukatorzy i wolontariusze odpowiedzialni byli za gry dydaktyczne (trzy stanowiska komputerowe z

grą *Detektywi historii* oraz grę ze zdjęciami dla młodszych dzieci); udzielali informacji. Prezentowano też wydawnictwa DSH. Odwiedziło nas 3400 osób.

- *Detektywi historii* — zadanie polegało na wysłuchaniu relacji mówionej dwóch świadków (Kazimierz Raclawicki oraz Kordian Tarasiewicz), obejrzeniu fragmentu filmu dokumentalnego *Ulica Brzozowa* z 1947 roku oraz przeczytaniu archiwalnego artykułu z *Trybuny Wolności*, pisma Komitetu Centralnego PZPR. Na karcie do gry znajdowały się pytania dotyczące poznanych źródeł. Każdy, kto prawidłowo odpowiedział, otrzymywał nagrodę — książkę DSH.
- Gra dla młodszych dzieci — zadanie polegało na uporządkowaniu tematycznym (m.in. *zabawki, transport, Warszawa*) i chronologicznym archiwalnych zdjęć; i umieszczenie na osi czasu.

- **Współpraca z Fundacją im. prof. Mojżesza Schorra** — w 2010 roku rozpoczęliśmy współpracę z fundacją im. prof. Mojżesza Schorra. W jej ramach stworzono program dwudniowych warsztatów *Blżej Judaizmu*. Program obejmuje dwa spotkania seminaryjne, podczas których młodzież szkolna poznaje kulturę, zwyczaje i historię Żydów w Polsce. Odbyły się dwa dwudniowe cykle (17 i 18 maja oraz 15 i 16 czerwca). Wykłady i warsztaty prowadzone były przez edukatorów DSH i specjalistów z Fundacji im. prof. Mojżesza Schorra: Pawła Szapiro, Miriam Gonczarską, Tomasza Krakowskiego, Martę Pietrzykowską, Jagnę Kofę.

Program warsztatów:

Dzień pierwszy — wykład *Historia Żydów w Polsce* — dzieje społeczności żydowskiej na ziemiach polskich ze szczególnym uwzględnieniem historii współczesnej.

Rok 1939 w relacjach Żydów, warsztaty wykorzystujące bogaty zestaw materiałów źródłowych: relacje świadków, fotografie, materiały propagandowe, fragmenty kronik i filmów archiwalnych.

Kalendarz żydowski, zajęcia ukazujące najważniejsze wydarzenia w skali rocznej (święta żydowskie) oraz w ciągu życia (brit mila, bar mitzwa, ślub, pogrzeb — symbolika macew).

Cmentarz Żydowski — spacer śladami najwybitniejszych postaci żydowskich, wycieczka z przewodnikiem po terenie cmentarza żydowskiego w Warszawie.

Dzień drugi — *Rola synagogi w życiu społeczności żydowskiej*, spotkanie w synagodze warszawskiej; elementy wystroju i wyposażenia synagogi, jej znaczenie dla społeczności żydowskiej, zwyczaje i obrzędy w synagodze.

Życie codzienne Żydów w przedwojennej i współczesnej Warszawie ukazanie podobieństw i różnic pomiędzy przedwojenną oraz współczesną społecznością żydowską.

Nauka liter hebrajskich, praktyczna nauka alfabetu hebrajskiego.

Diaspora, projekcja filmu dokumentalnego o przedwojennych miasteczkach żydowskich.

Profesor Mojżesz Schorr — ostatni rabin Wielkiej Synagogi, zwiedzanie wystawy.

- **Współpraca z Polską Fundacją im. Roberta Schumana** — w ramach XVII Polskich Spotkań Europejskich, organizowanych przez Fundację, przygotowaliśmy trzy spotkania w DSH:
  - 7–14 maja można było obejrzeć wystawę *Plan Schumana w karykaturze i propagandzie*, na której pokazano karykatury autorstwa znanych polskich rysowników, ukazujące się na łamach satyrycznego czasopisma *Szpilki*.
  - 7 maja odbyła się Debata Oksfordzka pod tytułem *Wprowadzenie w Polskę waluty euro*. Młodzież z warszawskich liceów rozważała argumenty za i przeciw wprowadzeniu w Polskę wspólnej waluty.
  - 8 maja (w którym odbyła się Parada Schumana) zorganizowaliśmy warsztaty edukacyjne dla dzieci, promujące wartości europejskie.
- **Warszawskie Judaica — program gimnazjum numer 93 im. Księżnej Izabeli Czartoryskiej** — w ramach tego projektu, w kwietniu i maju, przeprowadziliśmy cykl warsztatów związanych z zagadnieniami dotyczącymi historii Żydów polskich. W projekcie wzięli udział uczniowie gimnazjum numer 93 im. Księżnej Izabeli Czartoryskiej. Była to druga edycja programu *Warszawskie Judaica* odbywająca się w ramach Warszawskich Inicjatyw Edukacyjnych. Założeniem projektu był udział każdej klasy gimnazjum w warsztatach oraz w co najmniej jednym spacerze edukacyjnym. Dzięki temu młodzież zapoznała się z historią żydowskiej Warszawy.
- **Pamiętając o przeszłości, tworzymy przyszłość** — 9 maja miało miejsce spotkanie przygotowane wraz z grupą uczniów działającą przy Szkole Podstawowej Nr 2 im. Bohaterów Westerplatte we Wschowej, gdzie w 2008 roku powstało koło historyczne „Katyń”, celem którego jest poznawanie historii Polski w kontekście historii małej ojczyzny. Swoją działalność grupa rozpoczęła od poszukiwania i docierania do rodzin ofiar katyńskich, mieszkających we Wschowej. W DSH grupa prezentowała wyniki swoich poszukiwań. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele Rodzin Katyńskich oraz krewni pomordowanych. W drugiej części spotkania odbyły się warsztaty dla młodzieży zatytułowane *Katyń w literaturze* prowadzone przez Wiesławę Młynarczyk z warszawskiego oddziału IPN.
- **Młodzież debatuje o Warszawie — Fundacja Civis Polonus** — 2 czerwca Fundacja Civis Polonus wspólnie z m.st. Warszawa zorganizowała w DSH debatę dla młodzieży *Edukacja prawna młodzieży*

w Warszawie (w ramach projektu *Młodzież debatuje o Warszawie*). Małgorzata Rothert, Miejski Rzecznik Praw Konsumenta, rozmawiała z młodzieżą na temat praw i obowiązków konsumenckich, a następnie rozmowę prowadziła Anna Kuliberda, ze Stowarzyszenia Liderów Lokalnych Grup Obywatelskich.

- **Korzenie Siekierok. Warszawskie transformacje. Lunety na Siekierki** — 18 czerwca w ramach akcji *Korzenie Siekierok* na skwerze u zbiegu ul. Karowej i Krakowskiego Przedmieścia odbyły się warsztaty warsavianistyczne dla najmłodszych: *Gdzie mieszkam? Dziecięca mapa Warszawy. W co bawił się pradziadek?* oraz *Warszawskie Domy. Jak dawniej mieszkano*. Dzieci oglądały archiwalne fotografie, oryginalne przedmioty z epoki, wykonywały prace plastyczne oraz makiety domów i postaci w strojach z epoki.
- **Dekalog Marka Edelmana — warsztaty dla uczniów szkół średnich** — 19 kwietnia, w rocznicę wybuchu powstania w getcie warszawskim, odbyły się warsztaty edukacyjne dla młodzieży szkół średnich połączone z pokazem filmu *Dowódca Edelman* (2008, 55 min) w reż. Artura Więcka „Barona”. Po projekcji odbyła się dyskusja z młodzieżą prowadzona przez Witolda Beresia i Krzysztofa Burnetkę (laureatów historycznej Nagrody Klio za biografię Marka Edelmana) z wykorzystaniem ich autorskiego komiksu o Marku Edelmanie oraz aktora Tomasza Schimscheinera.
- **Bohaterowie nie umierają — lekcja o Janie Nowaku-Jeziorańskim** — w związku z piątą rocznicą śmierci tego wybitnego polityka, osobowości radiowej i wielkiego patrioty 14 czerwca (w ramach akcji *Być jak Nowak*) zorganizowaliśmy spotkanie i dyskusję dla młodzieży *Bohaterowie nie umierają — lekcja o Janie Nowaku-Jeziorańskim*. Gościem specjalnym był Jarosław Kurski, redaktor „Gazety Wyborczej”, autor pierwszej biografii Jana Nowaka Jeziorańskiego. Młodzież dyskutowała na temat patriotyzmu Jana Nowaka-Jeziorańskiego, i co znaczy być patriotą w dzisiejszych czasach. Uczestnicy otrzymali pakiety edukacyjne (kwartalnik KARTA w części poświęconego postaci Jana Nowaka Jeziorańskiego oraz książki z filmem *Pseudonim Jan Nowak* w reż. Jolanty Kessler-Chojcekiej wydanej przez Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka Jeziorańskiego we Wrocławiu). Po spotkaniu odbyła się akcja happeningowa — młodzież nanosiła na różnokolorowe koszulki wizerunek Jana Nowaka z napisem „Być jak Nowak”.
- **Krystyna Kraheńska — dziewczyna o zielonych oczach** — spotkanie poświęcone poetce Krystynie Kraheńskiej poprowadziła dokumentalistka Hanna Zofia Etemadi. Po projekcji filmu biograficznego *Przerwana pieśń* odbyła się dyskusja z reżyserem Włodzimierzem Jusiewiczem oraz Marzeną Grochowską, współautorką biografii poetki. Wiersze poetki czytała Jolanta Fijałkowska i Danuta Stachyra.
- **Festiwal Sztuka Dokumentu 2010** — W dniach 26 listopada–5 grudnia odbył się Festiwal Multimedialny *Sztuka Dokumentu*. W ramach Festiwalu w DSH odbyły się projekcje filmów dla szkół:
  - 26 listopada — *Kroniki Powstania w Getcie Warszawskim wg Marka Edelmana*
  - 27 listopada — *Lubite menia, pojaluista*
  - 28 listopada — *Stalin. Why not?* oraz *Aljosza*
  - 30 listopada — *Dobre małżeństwo zaczyna się od łez* oraz *Przyrzeczona*
  - 1 grudnia — *Ostre cięcie* oraz *Rebiya Kadeer — chiński wróg publiczny nr 1*
  - 2 grudnia — *Rolki tożsamości* oraz *Muzyczna partyzantka*
  - 4 grudnia — *Ptaki Nieloty* oraz *Listy miłosne z więzienia dla nieletnich*
  - 5 grudnia — *Dialog*
- **Dzień Ormiański — warsztaty dla najmłodszych** — 5 grudnia w DSH podczas Dnia Ormiańskiego Dział Edukacji zorganizował warsztaty edukacyjne dla najmłodszych.
- **Świąteczny kiermasz książek — warsztaty dla najmłodszych** — 18–19 grudnia w DSH odbył się świąteczny kiermasz książek. Dla najmłodszych przygotowaliśmy kącik zabaw, a w nim zajęcia historyczno–plastyczne pod okiem edukatorów z DSH.

II. Spotkania ze świadkami

W związku z 30 rocznicą porozumień sierpniowych przygotowaliśmy cykl spotkań prowadzonych przez działacza opozycji demokratycznej Zbigniewa Bujaka — *Rzecz o kulturze „Solidarności”*.

- 17 września, 9 i 23 listopada w zajęciach uczestniczyli uczniowie z IX liceum ogólnokształcącego im. Klementyny Hoffmanowej, XV liceum ogólnokształcącego im. Narcyzy Żmichowskiej, 22 gimnazjum im. Morasha Laudera oraz 8 gimnazjum w Miedzeszynie. Spotkania poświęcone były fenomenowi ruchu społecznego Solidarność:
  - Było nas 10 milionów. Co popchnęło nas w szeregi „Solidarności”? Aby to zrozumieć, postaramy się dotrzeć do najgłębiej rozumianej istoty „Porozumienia Sierpniowego”. Jestem przekonany, że zrozumienie tej istoty da nam narzędzie do rozumienia i tym samym oceny podobnych wydarzeń w innych częściach świata, w innych krajach.
  - „*Nie lękajcie się!*”. To było ważne wezwanie Jana Pawła II z końca lat siedemdziesiątych. Ale ja już się nie bałem. Wcześniej powstał Komitet Obrony Robotników (KOR). W czasie sierpniowego strajku do Stoczni przybywa Tadeusz Mazowiecki. Tą część warsztatów poświęcimy inteligencji. Postaramy się zrozumieć jej rolę w kraju totalitarnym. Zobaczymy też, jak zmienia się jej rola w państwie demokracji i wolnego rynku.
  - „500 dni solidarności”. W języku nauk politycznych, to czas demokracji deliberatywnej, demokracji performatywnej. Spróbujemy opisać, jak z decentralizacji, różnorodności, upodmiotowienia rodzi się niezwykła dynamika i efektywność działania „Solidarności”. „*Cudze chwalicie, swego nie znacie*”. To stare powiedzenie dobrze oddaje dzisiejsze podejście do badań nad organizacją i zarządzaniem w Opozycji Demokratycznej lat siedemdziesiątych, „Solidarności” i solidarnościowej konspiracji lat osiemdziesiątych. Ten fenomen dostrzegli i piszą o nim autorzy zagraniczni. Postaramy się go zrekonstruować. Zrozumieć mechanizmy zarządzania w „Solidarności”, to zrozumieć istotę jej kultury. Wdrożyć te zasady dzisiaj w administracji publicznej, to przywrócić życiu społecznemu wszystko, co najpiękniejsze z solidarnościowej tradycji.
  - „Okragły Stół”. Czy był naturalną kontynuacją i konsekwencją strategii i kultury „Solidarności”? Postaramy się odpowiedzieć na to pytanie analizując treść „Porozumień”. A może był zdradą? Od tak postawionego pytania nie należy uciekać. Przeciwnie, rzeczowa analiza może wyjaśnić takie fenomeny, jak spadek poparcia dla Lecha Wałęsy czy Tadeusza Mazowieckiego w Polsce, dla Wiktora Juszczenki na Ukrainie, Michaiła Saakaszwili w Gruzji. Nawet częściowa odpowiedź może mieć kolosalne znaczenie dla przyszłego biegu wydarzeń na Białorusi, Kubie i wielu innych miejsc na świecie.
- 22 października na specjalne zaproszenie Domu Spotkań z Historią przybyła Stella Czajkowska — światowej sławy pianistka, cudem ocalała z Zagłady. W spotkaniu ze świadkiem udział wzięli uczniowie 22 gimnazjum im. Morasha Laudera, 11 L.O. im. Mikołaja Reja, 18 L.O. im. Jana Zamojskiego. Pokazano fragmenty filmu *Rachunek szczęścia* w reż. Ireneusza Dobrowolskiego. Dyskusję poprowadziła dr Anna Ziarkowska.

IV. Projekty edukacyjne

- **Projekt Ścieżki mniejszości** — to projekt edukacyjny DSH realizowany przez młodzież z warszawskich szkół ponadpodstawowych. W pierwszym etapie projektu uczniowie badali historię i kulturę historycznych mniejszości Warszawy. Rezultatem ich pracy są tematyczne trasy spacerowe związane z pamiątkami po mniejszościach zamieszkujących niegdyś stolicę. Uczniowie przygotowali kilka tras spacerów. Obecnie organizujemy następujące spacery z udziałem naszego przewodnika:
  - Spacer ścieżką niemiecką
  - Spacer ścieżką rosyjską
  - Spacer ścieżką niemiecką
  - Spacer ścieżką żydowską
  - Spacer ścieżką ormiańską
  - Spacer ścieżką tatarską.

Spacer ścieżką tatarską — w II semestrze 2010 roku, młodzież z gimnazjum z oddziałami integracyjnymi numer 143 im. I. J. Paderewskiego, biorąca udział w zajęciach Koła Regionalnego prowadzonych przez Bogumiłę Stefańską, nauczycielkę historii, opracowała spacer po Warszawie prezentujący zabytki i miejsca związane z kulturą Tatarów. Koordynatorem projektu z ramienia DSH był Maciej Ignatowicz, przewodnik po Warszawie.

W ramach projektu młodzież wzięła udział w cyklu zajęć przygotowanych przez Dział Edukacji. Były to m.in. spotkanie z panem Tadeuszem W. Świątkiem, warszawianistą, warsztaty fotograficzne prowadzone przez Krzysztofa Pacholaka z Fundacji Inicjatyw Twórczych „ę”, spotkanie z imamem warszawskiego meczetu Nemarem Chalifem, wycieczki z przewodnikiem po Warszawie. Korzystając z wiedzy zdobytej w trakcie spotkań, młodzież samodzielnie wyszukała, wyselekcjonowała i przygotowała informacje oraz zdjęcia, które zostały zamieszczone w folderze, będącym zwieńczeniem projektu. Folder umożliwia

samodzielne odbycie spaceru śladami Tatarów w Warszawie. Zakończenie projektu, 15 maja, odbyło się spotkanie otwarte w DSH, podczas którego młodzież zaprezentowała wyniki badań, przedstawiła zebrane materiały oraz częstowała gości samodzielnie przygotowanymi przysmakami kuchni tatarskiej. W drugiej części spotkania młodzież oprowadzała gości po Warszawie ścieżką tatarską.

- **SocjoSzkola 2010. Między przeszłością a przyszłością. Miasto, miasteczko, wieś. Warszawa 14–16 czerwca 2010** — DSH był partnerem projektu SocjoSzkola, letnich warsztatów dla licealistów z całej Polski organizowanych przez Instytut Socjologii UW. Uczestnicy warsztatów zostali wyłonieni w konkursie na esej socjologiczny. Wybrano prace, których autorzy wykazali się wrażliwością społeczną oraz przemyśleniami na temat miejsc, w których żyją. Autorzy piętnastu najciekawszych prac wzięli udział w warsztatach, w trakcie których mieli okazję wcielić się w rolę badaczy terenowych. Celem warsztatów było pokazanie licealistom, jak ciekawa może być nauka w działaniu. Aby odpowiedzieć na pytanie, czy tożsamość miasta w większym stopniu kształtuje pamięć i historia, czy też myślenie o przyszłości, uczniowie przeprowadzili własne badania z wykorzystaniem szerokiego spektrum metod i narzędzi pracy socjologa (obserwacji uczestniczącej, wywiadów, dokumentacji fotograficznej i filmowej). Młodzież wzięła udział w wycieczce po Starym i Nowym Mieście (rozmawiali ze świadkami historii, zaprojektowali i przeprowadzili własne badanie przestrzeni miejskich — Pałacu Kultury i Nauki, Dworca Centralnego i Złotych Tarasów, placu Grzybowskiego oraz MDM-u). Licealiści pracowali pod okiem doktorantów i młodych pracowników naukowych.
- **Projekt Warszawa wielu kultur** — w projekcie udział wzięło około 40 osób — wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapeutycznego nr 3 w Wawrze — „Dom na Trakcie”, ul. Trakt Lubelski 40. Uczestnicy odwiedzili Cmentarz Żydowski, Powązki Wojskowe i Cywilne, Meczet, Kościół Protestancki oraz Cerkiew. Odbyły się warsztaty w DSH — *Wigilia w różnych kulturach* oraz *Warszawa wielu kultur*. Podsumowanie projektu odbyło się 7 grudnia w DSH.
- **Projekt Między Wschodem a Zachodem** — realizowany przez DSH i IX liceum im. Kazimierzy Hoffmanowej. Projekt miał charakter wielowymiarowy (zajęcia historyczne, krajoznawcze, sportowe, działania artystyczne). Spotkania z historykami, ciekawymi ludźmi, świadkami historii były jednym z elementów przygotowujących do bezpośredniego spotkania Polaków i Ukraińców. Celem projektu było uświadomienie młodzieży związków historycznych i dzisiejszych relacji między obu krajami — Polską i Ukrainą, a także nawiązanie dialogu międzynarodowego na szczeblu lokalnym, pomiędzy rówieśnikami z dwóch szkół, nauczycielami i instytucjami obu krajów. Rezultaty wspólnych działań są prezentowane na stronie internetowej szkoły.

Uczniowie brali udział w spotkaniach organizowanych w DSH: ze Zbigniewem Bujakiem (który porównywał Pomarańczową Rewolucję z ruchem „Solidarność”) i Adamem Michnikiem (który opowiadał o Ukrainie Giedroycia i Ukrainie po Pomarańczowej Rewolucji). Koordynator WIK Tomasz K. Kozłowski opowiadał o polskiej Ukrainie wykorzystując bogate materiały ikonograficzne ze swoich zbiorów. Zwieńczeniem projektu była podróż na Ukrainę i spotkanie z uczniami Szkoły Specjalizowanej nr 3 w Tarnopolu oraz film tę dokumentujący podróż.

- **Projekt Opowiem ci o Polsce, realizowany w ramach Klubu Przyjaciół KARTY** — zrealizowany przez młodzież XI Liceum Ogólnokształcącym im. M. Reja zrzeszoną w Klubie Przyjaciół Karty, działającym przy DSH. Młodzież przygotowała stronę internetową dotyczącą wielokulturowości Warszawy do 1945 r. — „Warszawa Wielu Światów” www.warszawawieluswiatow.pl oraz zrealizowała (przy wsparciu DSH) film edukacyjny *Niepodległość — kiedy niemożliwe staje się faktem*.
- **Gry miejskie** — to nowy format edukacyjny Domu Spotkań z Historią. Są one nie tylko okazją do rozwinięcia wiedzy uczniów na dany temat, ale także służą integracji uczniów (między klasami i rocznikami). Gry miejskie łączą w sobie elementy harcerskich podchodów, sztuki teatralnej i warsztatów edukacyjnych. Gra składa się z dwóch etapów. W pierwszym wybrani uczniowie realizują, wspólnie z przedstawicielem DSH, scenariusz gry. Samodzielnie przygotowują stacje, dopracowują szczegóły logistyczne, materiały. Mają więc okazję nauczyć się tego, w jaki sposób należy pracować metodą projektu. Drugim etapem jest sama gra. Jednorazowo może w niej uczestniczyć około 200–300 uczniów podzielonych na 10-cio osobowe drużyny. Gra trwa około 3–4 godzin. Gry miejskie uzupełniają program nauczania o elementy przydatne w życiu zawodowym, uczą pracy w grupie, kreatywności oraz samodzielności. W 2010 roku zrealizowaliśmy trzy scenariusze gier miejskich:
  - **Junacka gra miejska** — uczniowie na czas gry stają się Junakami. Ich zadaniem jest, razem ze swoim hufcem, przejście całej trasy, złożonej z zadań. Realizując je udowodniają, że są godni

miana Junaków. Jednocześnie poznają specyfikę czasów stalinowskich. Istotnym elementem gry są karty historyczne wręczane każdorazowo pod wykonaniu zadania. Zawarta w nich wiedza dotyczy historii Polski powojennej, krzepnięcia nowego jej oblicza. Młodzież dowiaduje się więc czym był PZPR, czemu służył czyn społeczny, co oznacza hasło „podaj cegłę” itd. Gra odbywa się w Śródmieściu (czas trwania ok. 4 godzin; maksymalna liczba uczestników to ok. 300 osób).

- **Filmowa Gra Miejska** — Gracze wchodzą w magiczny świat filmu, poznając przy tym Warszawę. Filmy wybrane do gry (m.in. *Przygoda na Mariensztacie*, *Niewinni Czarodzieje*, *Dziewczyny do wzięcia*, *Poszukiwany-Poszukiwana*) opowiadają o Warszawie sprzed lat i tej dzisiejszej. Każde zadanie nawiązuje do konkretnego filmu poprzez zlecone zadania oraz miejsca, w których toczy się gra. Gra odbywa się w Śródmieściu i na Powiślu (czas trwania ok. 3,5 godziny; maksymalna liczba uczestników to 300 osób).
- **Gra miejska Edwarda** — Lata 70-te (dekada Gierka) były okresem pełnym sprzeczności — z jednej strony rozwój gospodarczy (na kredyt), z drugiej narastające problemy gospodarcze i ucisk polityczny. Celem gry, inspirowanej wystawą *Cztery pory Gierka* było pokazanie młodzieży licealnej różnych wydarzeń z lat 70-tych i ich kontekstu historycznego. Po realizacji każdego zadania, gracze dostają kartę historyczną tłumaczącą je. Gra toczy się w Śródmieściu (czas trwania ok. 3,5 godziny, maksymalna liczba uczestników to 300 osób).

V. Klub Przyjaciół KARTY

Klub ten działa nieprzerwanie od chwili powstania DSH. Zajęcia odbywają się w piątki, w godz. 15.30–17.00. Organizujemy seanse filmów dokumentalnych, pokazy slajdów, dyskusje i wykłady dotyczące XX wieku. Większość materiałów wykorzystywanych podczas spotkań pochodzi z zasobów Medioteki DSH oraz Archiwum Ośrodka KARTA.

Celem zajęć jest nie tylko przygotowanie do matury z historii, ale przede wszystkim popularyzacja wiedzy historycznej oraz inspirowanie młodych ludzi do otwartej rozmowy o trudnych, kontrowersyjnych, a niekiedy bolesnych zagadnieniach z historii najnowszej. Projekt ma zachęcić uczniów do stworzenia rówieśniczego systemu kształcenia historycznego oraz do wzajemnego wspierania się w rozwijaniu umiejętności badawczych w dziedzinie historii. Inicjatorem spotkań jest Koło Historyczne z XI LO im. Mikołaja Reja w Warszawie, które od wielu lat współpracuje z Ośrodkiem KARTA.

VI. Seniorzy i Uniwersytety Trzeciego Wieku

Naszą ofertę edukacyjną adresujemy również do seniorów, słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku, a także pensjonariuszy dziennych domów opieki społecznej, dla których organizujemy pokazy filmów, prelekcje, zwiedzanie wystaw. Dotychczas z naszej oferty skorzystały m.in. Uniwersytet Otwarty „Pokolenia” z Podkowy Leśnej, Uniwersytet Trzeciego Wieku Woli i Bemowa, Pierwszy Żoliborski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Zespół Dziennikarzy Seniorów przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich, Ośrodek Wsparcia dla Seniorów, Śródmiejski Ośrodek Opiekuńczy, PTTK Żoliborz oraz Dzielnicowy Dom Pomocy Społecznej Praga Południe.

VII. Konferencje, wizyty studyjne, seminaria międzynarodowe.

- **Wizyta studyjna młodzieży włoskiej *Śladami Solidarności*** — 6–10 marca miała miejsce wizyta młodzieży z dwóch liceów z Bolonii: E. Fermi i L. Galvani, zrealizowana w ramach programu *Euro-pe for citizens. Action 4 Active European Remembrance*. W programie wizyty: zwiedzanie stolicy, terenu getta oraz cmentarza przy Okopowej, Muzeum Powstania Warszawskiego, spotkanie ze Zbigniewem Bujakiem (o etosie Solidarności) i Krzysztofem Śliwińskim z Klubu Inteligencji Katolickiej (o kampanii antysemitkiej w 1968 roku) oraz seminarium poświęcone historii Żydów polskich prowadzone przez dr Martę Pietrzykowską. W dniach 9–10 marca młodzież wzięła udział w programie przygotowanym przez Fundację Centrum Solidarności w Gdańsku.
- **Finał włoskiego konkursu *Sprawiedliwi, totalitaryzm i świadomość europejska. Społeczna wartość pamięci*** — Dom Spotkań z Historią, jako partner projektu, wziął udział w finale II edycji włoskiego konkursu, który odbył się w Bolonii 25 maja. Konkurs został zrealizowany we współpracy z Międzynarodowym Centrum Dydaktyki Historii i Dziedzictwa (Alma Mater Studiorum — Uniwersytet Boloński), Linea Temponline, Diesse, Tulip Project, Russia Cristina, Fundację KARTA, Instytut Historii „Nicolae Iorga” Akademii Rumuńskiej, Memoriał. W kongresie wzięli udział laureaci polskiego konkursu Historii Bliskiej: Dominik Kowalski, Paweł Sławski, Marta Anna Michalik, którzy przygotowali prace pod kierunkiem nauczyciela historii, dr. Arkadiusza Barona. Uczniowie prezentowali re-

zultaty swoich prac w grupach złożonych z przedstawicieli młodzieży włoskiej, rumuńskiej i polskiej. Temat wystąpienia: *Sprawiedliwi wśród narodów świata, totalitaryzm i świadomość europejska, społeczna wartość pamięci*.

VIII. Konferencje metodyczne dla nauczycieli historii i WOS

- 26 lutego — konferencja metodyczna dla nauczycieli ***Dziś prawdziwych Cyganów już nie ma*** organizowana wspólnie z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych (WCIES) i Szkoleń oraz Stowarzyszeniem Romów w Polsce. Na konferencji poruszono problem historii społeczności romskich w Polsce oraz mówiono o współczesnych wyzwaniach związanych z obecnością romskich dzieci w szkole. Uczestnicy otrzymali materiały edukacyjne.
- 24 marca — konferencja metodyczna dla nauczycieli ***Podróż do Wiednia*** organizowana przez WCIES oraz DSH. Konferencja miała na celu pokazanie, jak można wykorzystywać filmy fabularne i dokumentalne podczas lekcji historii.
- 12 czerwca — konferencję metodyczną dla nauczycieli ***Jan Nowak Jeziorański — rzecz o patriotyzmie***, zorganizowana w związku z piątą rocznicą śmierci Jana Nowaka Jeziorańskiego (w ramach akcji *Być jak Nowak*) wspólnie z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń. Tematem konferencji było współczesne pojmowanie patriotyzmu w kontekście biografii i wypowiedzi Jana Nowaka oraz w odniesieniu do pracy z młodzieżą. W konferencji wzięli udział m.in. Maciej Morawski, syn dyplomaty Kajetana Morawskiego, redaktor francuskiej sekcji RWE oraz współpracownik paryskiej Kultury, prof. Rafał Habielski z Instytutu Dziennikarstwa UW specjalizujący się w historii powojennej emigracji oraz prof. Roman Kuźniar, dyplomata, prof. UW specjalizujący się w polityce zagranicznej Polski. W drugiej części konferencji odbyły się warsztaty metodyczne dla nauczycieli prowadzone przez Adama Rębacza z Liceum im. K. Hoffmanowej.
- 14 czerwca: konferencja metodyczna dla nauczycieli. ***Samorządna Polska, samorządna Warszawa — perspektywa historyczna, prawna, socjologiczna i edukacyjna***. 20 lat temu, w roku 1990, w wyborach lokalnych Polacy wybrali swoich przedstawicieli do Rad Gmin. Była to konsekwencja wprowadzenia w naszym kraju reformy samorządowej. W związku z przypadającą w tym roku rocznicą, wspólnie z WCIES, przygotowaliśmy konferencję, w której udział wzięli m.in. prof. Michał Kulesza, dr Cezary Trutkowski z Instytutu Socjologii UW. W drugiej części konferencji odbyły się warsztaty metodyczne zatytułowane *Po co nam samorząd?*. W trakcie spotkania nauczyciele uczyli się, jak objaśniać uczniom zasadę pomocniczości oraz konsekwencje jej zastosowania w reformach ustrojowych państwa. Zapoznali się również z konsekwencjami decentralizacji administracji publicznej, analizowali organizację władz samorządowych, kompetencje samorządu gminnego. Uczestnicy konferencji obejrzeli również wystawę *Droga do samorządu 1916–1990*. Otrzymali pakiet edukacyjny: broszura *Droga do samorządu 1916–1990* i scenariusz lekcji.
- ***Polacy i Niemcy — wspólna historia, dwa spojrzenia***. Cykl seminariów edukacyjnych dla nauczycieli, studentów i moderatorów projektów polsko-niemieckich. Od listopada 2009 do czerwca 2010 Dział Edukacji DSH realizował, wspólnie z Fundacją „Krzyżowa”, projekt edukacyjny ***Polacy i Niemcy — wspólna historia, dwa spojrzenia*** (finansowany przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej), skierowany do nauczycieli oraz moderatorów projektów międzynarodowych. Jego celem było przekazanie wiedzy merytorycznej oraz podstaw warsztatowych mających ułatwić pracę z młodzieżą nad kontrowersyjnymi zagadnieniami najnowszej historii stosunków polsko-niemieckich. Kładliśmy nacisk na poznanie podstaw teoretycznych prezentowanych zagadnień dotyczących stosunków polsko-niemieckich w XX wieku oraz naukę prowadzenia wolnej od uprzedzeń debaty. Seminaria organizowane były raz w miesiącu i składały się z dwóch części: wykłady specjalistów z Polski lub z Niemiec w dziedzinie stosunków polsko-niemieckich oraz warsztaty prowadzone przez edukatorów z Fundacji „Krzyżowa”. W trakcie warsztatów pokazywaliśmy niemieckie filmy, niektóre po raz pierwszy w Polsce.
  - Styczeń 2010 — Ludwig Mehlhorn: *Bez granic — jak Europa to odczuła*
  - Luty 2010 — Stanisław Krzemiński i Daniel Bodył: *Powstania w Warszawie w kontekście stosunków polsko-niemieckich*
  - 17 i 18 marca 2010 — Ute Badura i Monika Kretschmann: *Wypędzenie oczami Polaków i*

Niemców

- 3 i 4 marca 2010 — dr hab. Igor Kąkolewski i Renata Grycz: *1000 lat historii Polaków i Niemców*
- 14 i 15 kwietnia 2010 — dr Jochen Boehler: *II wojna światowa w świadomości polskiej i niemieckiej. Sztuka prowadzenia dialogu*
- 26 i 27 czerwca 2010 — prof. Krzysztof Juchniewicz: *Niemieccy bohaterowie? — Strauffenberg i Moltke. Percepcja niemieckich opozycjonistów z okresu II wojny światowej w Polsce i Niemczech*
- Czerwiec 2010 — Klaus Bachmann: *Zakończenie wojny — w oczach Niemców i Polaków.*
- **Konferencja Porozumienia Sierpniowe** — 22 września — konferencja dla nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Rozpoczęła się od wykładu *Porozumienia Sierpniowe*, który wygłosił prof. Antoni Dudek. Następnie odbyły się warsztaty prowadzone symultanicznie: *21 postulatów sierpniowych, czyli jak uczyć o Sierpniu '80* (Barbara Pamrów) oraz *O obywatelskim nieposłuszeństwie w PRL, czyli fenomen „Solidarności”* (Anna Klimowicz). Po warsztatach uczestnicy spotkali się ze Zbigniewem Bujakiem. Na konferencji zaprezentowana została także Teka Edukacyjna IPN — *Z Solidarnością do wolności*.
- **Konferencja edukacyjna „Wojna światów”** — 14 września — konferencja dla nauczycieli szkół średnich m. st. Warszawy i województwa mazowieckiego zorganizowana przez DSH, Muzeum Józefa Piłsudskiego, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń. W konferencji wzięli udział autorzy i współtwórcy wystawy *Wojna światów*: dr hab. Grzegorz Nowik z Instytutu Studiów Politycznych PAN, Julia Aleksandra Leinwand z Instytutu Historii PAN, Konrad Paduszek, z Instytutu Historii UW.
- **Warsztaty z historii najnowszej dla nauczycieli** — 8 października rozpoczęły się trwające semestr Warsztaty Historii Najnowszej dla nauczycieli, organizowane przez DSH, Collegium Civitas i Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych. Odbyło się 5 zjazdów: 8–10 października, 15–17 października, 5–7 listopada, 19–21 listopada, 10–12 grudnia. Zajęcia prowadzili prof. Eugeniusz Cezary Król, prof. Jerzy Holzer, prof. Tomasz Stryjek, prof. Andrzej Paczkowski, prof. Wojciech Roszkowski, dr Olaf Osica, prof. Andrzej Friszke, Jagna Kofta, prof. Waldemar Dziak, prof. Wojciech Włodarczyk, dr Marta Pietrzykowska, Arkadiusz Walczak, dr Paweł Dukielski. Zajęcia miały charakter warsztatowy. Warunkiem zaliczenia seminarium było przygotowanie przez każdego uczestnika scenariusza lekcji.
- **Konferencja Ocenianie kształtujące kluczem do sukcesu nauczyciela i ucznia** — 18 listopada — konferencja zorganizowana w DSH przez Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń. Zaprezentowano wykłady: *Ocenianie kształtujące i jego komponenty*, *Wpływ oceniania kształtującego na osiągnięcia i efektywność nauczania* (Marta Choroszczańska) oraz *Ocenianie kształtujące na lekcjach historii i WOS* (Hanna Wach i Grzegorz Świdorski).

IX. Warsztaty dla grup międzynarodowych

W 2010 roku Dział Edukacji rozwinął program warsztatów dla szkół prowadzących wymiany międzynarodowe oraz uczniów obcojęzycznych. W zajęciach brali udział uczniowie gimnazjów i liceów z Polski, Niemiec, Turcji, Szwecji i Norwegii i Hiszpanii.

7 stycznia prowadziliśmy zajęcia dla młodzieży z klas maturalnych z The American School of Warsaw.

Licealiści wzięli udział w zajęciach *Życie codzienne w okupowanej Warszawie* i zwiedzili wystawę *Oblicza totalitaryzmu*. 30 stycznia w siedzibie szkoły otwarto wystawę *60 lat temu w Warszawie*. Ponadto 31 marca przeprowadzono dla jednej z klas szkoły podstawowej zajęcia bazujące na źródłach przygotowanych i udostępnionych przez DSH. Na zajęcia zaproszono pracownika Działu Edukacji DSH.

14 stycznia zorganizowaliśmy warsztaty dla szkół biorących udział w projekcie *We Are All People (Wszyscy jesteśmy ludźmi)*, przygotowanym przez gimnazjum w Kołbieli. Celem projektu było zapobieganie rasizmowi oraz rozwój pozytywnych wartości wśród uczniów. Projekt miał na celu odkrycie przyczyn, z powodu których nastolatki wykazują negatywne postawy wobec uczniów innych ras i kultur. Przygotowaliśmy warsztaty nawiązujące do wystawy *Oblicza totalitaryzmu*, poruszające wątki dyskryminacji i ksenofobii w krajach totalitarnych. Na zajęciach wykorzystano fragmenty fil-

- mu *Pianista* w reżyserii Romana Polańskiego i prezentację slajdów *Rok 1939*. Zajęcia prowadzono w języku angielskim.
- 12 lutego odbyły się zajęcia dla młodzieży z Polski i Litwy, wspólnie pracującej nad tematami dotyczącymi różnic i podobieństw kultur obu krajów. Podczas warsztatów młodzież dyskutowała na temat przemian społecznych i obyczajowych w Polsce i na Litwie po 1989 roku. Porównywano sposoby obchodzenia świąt rodzinnych, państwowych i kościelnych w obu krajach.
- 23 marca gościliśmy kolejną wymianę. Priorytetem biorących w niej udział uczestników z Polski i Niemiec było poznawanie historii najnowszej. Dla uczniów przygotowano prezentację dotyczącą obrad okrągłego stołu i upadku muru berlińskiego. Uczniowie obejrzelili film *Żegnaj DDR. Przez Warszawę do wolności* Krzysztofa Czajki, zrealizowany na zlecenie Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, przy wsparciu Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej o losy obywateli NRD, którym udało się wyjechać w 1989 roku przez Polskę na Zachód. Zajęcia prowadzono w języku angielskim.
- 8 kwietnia gościliśmy młodzież licealną z Polski i Norwegii, która realizowała projekt *Wspólna przeszłość, wspólna przyszłość*. Głównymi celami projektu było wzajemne poznanie siebie, kultur, warunków życia, historii — jak wpłynęła ona na naszą współczesność. Grupa wzięła udział w warsztatach *Życie codzienne w PRL* oraz *Życie codzienne w okupowanej Warszawie*. Zajęcia prowadzono w języku angielskim.
- 20 maja grupa polsko-niemiecka wzięła udział w warsztatach opartych na filmie *Żegnaj DDR*. Młodzież zajmowała się najnowszą historią Polski i Niemiec. Zajęcia prowadzono w języku angielskim.
- 31 maja grupa polsko-niemiecka wzięła udział w spacerze po terenach byłego getta warszawskiego. Zajęcia prowadzono w języku angielskim.
- 8 czerwca gościliśmy grupę młodzieży niemieckiej i polskiej w wieku 16–18 lat. Tytuł wymiany to *Mind the Gap*. Młodzież badała problemy dialogu międzypokoleniowego pomiędzy nią a rodzicami. W DSH zorganizowaliśmy warsztaty pokazujące historię ostatnich dekad PRL poprzez muzykę rockową oraz spacer po Warszawie pod hasłem *Socjalistyczna Warszawa*. Zajęcia prowadzono w języku angielskim.
- 18 czerwca gościliśmy grupę polsko-niemiecką. Głównym tematem wymiany była integracja kulturowa i podnoszenie kompetencji młodzieży w zakresie języka angielskiego. Dla młodzieży zorganizowaliśmy warsztaty *Rok 1989 w Polsce i w Niemczech* oraz spacer *Śladami niemieckich rodów w Warszawie* wykorzystujący materiały z pokazywanej w Domu Spotkań z Historią wystawy *Polacy z wyboru*. Zajęcia prowadzono w języku angielskim.
- **Seminarium *Debated History: The Contemporary Polish Identity and Its Origins*** — prowadzone przez dr Joannę Wawrzyniak i Łukasza Krzyżanowskiego dla studentów zagranicznych przebywających w Polsce. Zajęcia (dla 25 osób), odbywają się w DSH w semestrze zimowym roku akademickiego 2010/2011. Celem seminarium jest zapoznanie studentów z historią Polski i wpływem polskiej przeszłości na współczesną debatę o tożsamości narodowej. Tematy: *Analiza wybranych symboli wojennych, Polacy i Żydzi w trakcie wojny i po wojnie- doświadczenia i wspomnienia, Polacy, Niemcy i Ukraińcy w powojennych rozliczeniach, Polskie legendy antynazistowskiego ruchu oporu, Stalinizm — zniewolenie umysłów i ludzi przez władzę, Życie codzienne w Polsce stalinowskiej, Demokratyczna opozycja, Solidarność i jej uprawomocnienie*.
  - **Seminarium *Wczoraj jest dziś — gestern ist heute?*** — w dniach 1–3 października odbył się polsko-niemiecki trening metodyczny nt. kształcenia historyczno-obywatelskiego. W seminarium udział wzięli nauczyciele z Polski i Niemiec zajmujący się polsko-niemieckimi wymianami szkolnymi. Uczestniczyli jako obserwatorzy w warsztatach przygotowanych przez DSH, Muzeum Powstania Warszawskiego i Muzeum Historii Żydów Polskich. Następnie analizowali, jakie kompetencje wspierane są w poszczególnych placówkach i jaki obraz historii jest przekazywany, i czy podobne projekty organizowane są w Niemczech?
- 1 grudnia odbyły się warsztaty dla międzynarodowej grupy w ramach projektu Comenius. W zajęciach uczestniczyło 25 osób z Hiszpanii, Niemiec i Polski. Zajęcia były prowadzone po angielsku i dotyczyły problematyki Holocaustu.
- 7 grudnia w DSH spotkali się uczniowie szkół polskich i niemieckich w ramach Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży. Spotkanie zorganizowane zostało przez DSH, Ambasadę Niemiecką, Kancelarię Prezydenta RP i Jugendwerk. Na zajęciach młodzież była przygotowywana do spo-

tkania z Prezydentem Niemiec — Christianem Wulffem i Prezydentem Polski — Bronisławem Komorowskim. Spotkanie prowadziły Marta Pietrzykowska i Jagna Kofta.

- 12 grudnia odbyły się warsztaty z historii najnowszej Polski i Niemiec dla niemieckiej młodzieży zorganizowane przez DSH i *StreetUniverCity Berlin*. Jest to niemiecka organizacja pozarządowa, która zajmuje się edukacją trudnej młodzieży, która oferuje bogaty program z zakresu edukacji społecznej, fizycznej i kulturalnej. Zajęcia były prowadzone po niemiecku.

WARSZAWSKA INICJATYWA KRESOWA

Podstawowym zadaniem, powołanego w styczniu 2009 roku, programu DSH pod nazwą **Warszawska Inicjatywa Kresowa** (WIK) jest upowszechnianie wiedzy o historii i wielokulturowym dziedzictwie Kresów. W 2010 roku kontynuowane były rozpoczęte w poprzednich latach cykle spotkań „Opowieści z Kresów”, „Kino kresowe” i „Wieczory kresowian”. Rosnące zainteresowanie podejmowaną przez DSH tematyką kresową spowodowało konieczność organizowania spotkań poza siedzibą — przede wszystkim w Warszawie. W 2010 roku, WIK zorganizował w siedzibie DSH blisko 40 spotkań, prezentacji multimedialnych, projekcji filmowych, promocji książek, dyskusji panelowych, wykładów, warsztatów, zajęć dla studentów i uczniów oraz 35 spotkań (przede wszystkim prezentacji multimedialnych) w innych miejscach. Spotkania organizowane w DSH w ramach cykli „Opowieści z Kresów” i „Kino kresowe” cieszyły się wysoką, sięgającą 150 osób frekwencją.

I. Cykl „Opowieści z Kresów”

To trwający od czerwca 2007 roku cykl spotkań poświęconych historii i dziedzictwu kulturowemu Kresów prowadzonych przez Tomasza Kubę Kozłowskiego (w każdą третią środę miesiąca). Bazą źródłową i ikonograficzną do prezentacji multimedialnych, połączonych z gawędą, jest gromadzona przez autora i licząca ok. 30 tys. obiektów kolekcja kresowianów, uzupełniająco wykorzystywana jest także ikonografia dostępna w domenie publicznej. W 2010 roku odbyły się spotkania:

1. **20 stycznia: *Wołyńskie perły. Od Ostroga do Starokonstantynowa*** — wspomnienia o siedzibach polskiej magnaterii i arystokracji na Wołyniu (Ostrogu i Starokonstantynowie Ostrogskich, Wiśniowcu Wiśniowieckich, Sławucie Sanguszków i Antoninach Potockich) — a także podejmowanych przez nią inicjatywach gospodarczych — m.in. stacji klimatycznej, zakładzie kumysowym, zwierzyńcu i stadninie arabsów nad Horyniem.
2. **17 lutego: *Borysławska ziemia obiecana*** — tematem spotkania był rozwój przemysłu naftowego i naftowy boom w zagłębiu borysławskim nazywanym na przełomie XIX i XX wieku „galicyjskim piekłem” i „galicyjską Pensylwanią”; opowieści o borysławskich rębaczach, łebakach, nafciarzach i milionerach. Wśród uczestników rozlosowano oprawione kopie akcji naftowych z zagłębia Borysławskiego.
3. **17 marca: *Kresowe sztetle i Jerozolimy*** — spotkanie poświęcone obecności Żydów na Kresach, którzy w wielu kresowych miasteczkach stanowili większość mieszkańców, oraz pochodzącym z Kresów twórcom chasydyzmu, frankistom, przedstawicielom haskali i przywódcom państwa Izrael. Klimat kresowych sztetli, ognisk życia kulturalnego i intelektualnego społeczności żydowskiej, miastach takich jak Wilno, Brody czy Lwów powracał w anegdotach o sławnych rabinach, cadykach, działaczach społecznych i politycznych, pisarzach i przedsiębiorcach.
4. **21 kwietnia: *Orły nad Świsłoczą. W polskim Mińsku litewskim*** — spotkanie poświęcone zostało miastu Mińsk. W 2 połowie XIX i na początku XX wieku Polacy odgrywali istotną rolę w życiu tego miasta, dominowali we władzach samorządowych, pełnili funkcje prezydentów, z Mińska pochodzili m.in. wybitny historyk Tadeusz Korzon i twórca „Kultury” Jerzy Giedroyc, w Kałużycach pod Mińskiem urodził się Melchior Wańkowicz. W programie przedstawiono także zmienne dzieje obecności polskiej w Mińsku w latach 1918–1920, kulisy białoruskiego przemówienia Józefa Piłsudskiego w Mińsku i oddania Mińszczyzny Rosji Sowieckiej.
5. **19 maja: *Od Altenberga do Zukerkandla. Poczet kresowych księgarzy*** — opowieść o wybitnych księgarzach i wydawcach z Wilna, Lwowa, Brodów, Złoczowa, Kijowa oraz innych miast na Kresach. Przypomniano postaci i dorobek zasłużonych dla kultury polskiej księgarskich rodów Altenbergów, Idzikowskich, Zukerkandlów, Bernarda Połonieckiego czy Feliksa Westa.
6. **16 czerwca: *Nad Stryjem i Oporem. Casus państwa Skole*** — spotkanie poświęcone leżącej u podnóża Bieszczadów Skolszczyźnie, której właścicielami byli m.in. Radziwiłłowie, Lubomirscy, Potoc-

cy i baronowie Groedl. Opowieść o „Państwie Skole”, które posiadało własne monety i statki, arystokratycznych łowach na grubego zwierzca, słynnych kursach skautowych, młodopolskich poetkach i pochodzącym ze Skolego czołowym działaczu Narodowej Demokracji, Stanisławie Głąbińskim.

7. **21 lipca: *W zdrowym ciele zdrowy duch. O kresowych gniazdach, sokołach i sokolicach*** — opowieść o organizacji, która pod koniec XIX i na początku XX wieku, odegrała ogromną rolę w budzeniu świadomości narodowej, krzewieniu tężyzny fizycznej, kształceniu sprawności organizacyjnej i przygotowaniu do odzyskania niepodległości. Kolebką polskiego Sokoła był Lwów, w którym w 1867 roku, powstało pierwsze gniazdo Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”.
8. **18 sierpnia: *Požoga. Bolszewicy na Kresach*** — w rocznicę Bitwy Warszawskiej Tomasz K. Kozłowski przypomniał dramatyczne wydarzenia, jakie 90 lat temu rozgrywały się na Kresach: walki z Armią Czerwoną, bolszewickie rządy na Kijowszczyźnie, Podolu, Wołyniu i Litwie, niszczenie świątyń i zabytków, zagładę kresowych rezydentów.
9. **15 września: *Miasto w cieniu wieszcza. Nowogródek znany i nieznany*** — opowieść o mieście Nowogródka, kojarzącym się niemal wyłącznie z postacią Adama Mickiewicza. Wspomnienie XX-wiecznego prowincjonalnego miasteczka, zamieszkałego przez Żydów, Polaków, Białorusinów i Tatarów oraz historia męczeńskiej śmierci 11 sióstr nazaretanek zamordowanych przez Niemców 1 sierpnia 1943 roku.
10. **20 października: *Orzeł kontra Pogoń. W 90 rocznicę akcji Żeligowskiego i powstania Litwy Środkowej*** — 90. rocznica zajęcia Wilna przez oddziały gen. Lucjana Żeligowskiego i powstania państwa Litwa Środkowa, była okazją do przypomnienia wydarzeń z października 1920 roku, które na długie dziesięciolecie poróżniły Polaków i Litwinów.
11. **17 listopada: *Talia i Melpomena nad Pełtwią czyli Lwów teatralny*** — opowieść o lwowskiej tradycji teatralnej i jej znaczeniu dla kultury narodowej, dokonaniach Tadeusza Pawlikowskiego, Ludwika Hellera, Leona Schillera i Wilama Horzycy, budowie Teatru Miejskiego we Lwowie, życiu teatralnym miasta nad Pełtwią oraz ulubieńcach lwowskiej publiczności.
12. **15 grudnia: *Między Pasterką, Chanuką a Jordanem. Święta na Kresach*** — opowieść o świętach Bożego Narodzenia na Kresach, wigiliach i pasterkach, popularnych potrawach i przepisach, rytuałach towarzyszących świętu Chanuki obchodzonym w grudniu przez Żydów oraz uroczystościach Chrztu Pańskiego, zwanego Jordanem, jednego z najważniejszych świąt w kościołach wschodnich — grekokatolickim i prawosławnym. Uczestnicy spotkania zostali poczęstowani tradycyjną kresową kutią.

II. Cykl „Kino kresowe”

Od lipca 2008 roku w ramach cyklu organizowane są w DSH projekcje filmów fabularnych i dokumentalnych poświęconych Kresom. Pokazom towarzyszą komentarze dotyczące prezentowanych historii i miejsc, bohaterów filmów i ich losów, sylwetek reżyserów, a także spotkania i dyskusje z twórcami filmów. W 2010 roku w cyklu „Kino kresowe” zostało pokazanych 13 filmów. Ponadto, podczas pozostałych spotkań w DSH oraz Centrum Promocji Kultury na Pradze wyświetlono 6 innych filmów związanych z tematyką kresową.

1. **5 stycznia: *Arkadia i piekło*** (2007, 60 min), reż. Wincenty Ronisz — pokaz filmu wybitnego dokumentalisty, twórcy filmów o historii polskiej wojskowości i losach Polaków w XX wieku. Obraz konfrontuje, utrwalony w zbiorowej pamięci, mit Kresów z rzeczywistością Ziemi Wschodnich dawnej Rzeczypospolitej.
2. **3 marca: *...a zaczęło się wszystko na Kresach***, (2005, 60 min), reż. Ewa Szprynger — pokaz filmu dokumentalnego, w którym o losach inteligencji, wkroczeniu Sowieców w 1939 roku, polityce władz sowieckich, wywózkach do łagrów i życiu na zsyłce, okresie okupacji niemieckiej, wyjazdach do Polski w latach 1945–1946 mówią m.in. prof. Anna Czekanowska, hr. Wojciech Dzieduszycki, kardynał Henryk Gulbinowicz, dr Bronisław Szeremeta, prof. Hanna Świda-Zięba, Andrzej Wat, prof. Kazimierz Żygulski. Po projekcji odbyło się spotkanie i dyskusja z twórcami filmu Ewą Szprynger i Mirosławem Chojeckim.
3. **7 kwietnia: *Lista Kisielewa*** (2008, 52 min), reż. Juri Maliugin — pokaz filmu rosyjskiego reżysera poświęconego niezwykłemu epizodowi z okresu II wojny światowej — uratowaniu ponad 200 Żydów z miasteczka Dołhinów (w dawnym woj. wileńskim) przez rosyjskiego partyzanta i jego oddział.

Wzruszające relacje bohaterów filmu — rozproszonych po całym świecie, świadków tamtych wydarzeń, którzy jako dzieci przeżyli tę niezwykłą wędrówkę, spotkały się żywym odbiorem publiczności.

4. **12 maja: *Droga do...*** (1999, 52 min), reż. Bogusław Dąbrowa-Kostka — film dokumentalny ukazujący losy i postawy inteligencji polskiej z Kresów na przykładzie biografii Zdzisława Stahla, obrońcy Lwowa w 1920 r., ekonomisty i intelektualisty, działacza politycznego i społecznego, znanego z nieprzejednanej postawy wobec komunistycznego kłamstwa i hipokryzji Zachodu, walczącego o ujawnienie całej prawdy o Katyniu.
5. **9 czerwca: *My tutejsi. Białoruskie granice*** (1996, 55 min), reż. Małgorzata Bucka — pokaz filmu dokumentalnego zrealizowanego na zlecenie telewizji niemieckiej ORB, poszukującego odpowiedzi na pytanie, czym jest obecna Białoruś i kim są współcześni Białorusini. Po projekcji odbyła się dyskusja z udziałem autorki filmu, Marka Bućko z Fundacji Wolność i Demokracja oraz Wolhy Shved z Telewizji Bielsat.
6. **17 lipca: *Zapomniane zbrodnie na Wołyniu***, (2009, 24 min), reż. Tadeusz Arciuch, Maciej Wojciechowski; ***Śmierć po raz setny***, (2008, 25 min.), reż. Ewa Szakalicka — pokaz filmów dokumentalnych poświęconych zagładzie wsi Ostrówki i Wola Ostrowiecka na Wołyniu. W 1943 roku, w obu wsiach, położonych ok. 10 km od obecnej granicy pomiędzy Polską a Ukrainą, Ukraińcy zamordowali ponad 1100 Polaków. Po projekcji odbyło się spotkanie z dr Leonem Popkiem, historykiem z lubelskiego oddziału IPN, który od lat zajmuje się problematyką zbrodni dokonanych na Wołyniu.
7. **20 sierpnia: *Polskie Termopile*** (2003, 20 min). reż. Jerzy Janicki; ***Trudne braterstwo***, (1998, 53 min.), reż. Jerzy Lubach — pokaz filmów dokumentalnych poświęconych dwóm epizodom z wojny 1920 roku: bitwie pod Zadwórzem koło Lwowa, w której liczący 330 żołnierzy oddział kpt. Bolesława Zajączkowskiego starł się z Pierwszą Konną Armią Siemiona Budionnego oraz historii sojuszu polsko-ukraińskiego zawartego przez naczelnika Józefa Piłsudskiego i atamana Semena Petlurę w 1920 roku w celu przeciwstawienia się Rosji Sowieckiej.
8. **25 września: *Poeta nieznany*** (2004, 57 min). reż. Wincenty Ronisz — poetycki obraz Wołynia wskrzeszający pamięć o Zygmuncie Rumlu, poecie i żołnierzu, spadkobiercy tradycji poetyckiej Malczewskiego, Goszczyńskiego i Słowackiego, uczestniku kampanii wrześniowej i dowódcy VIII Okręgu Batalionów Chłopskich — Wołyń, rzeczniku porozumienia z Ukraińcami zamordowanym przez UPA.
9. **6 października: *Prorok z Wilna*** (2007, 20 min) reż. Grzegorz Górny; ***Ponary*** (2003, 31 min.) reż. Grzegorz Górny — pokaz filmów dokumentalnych poświęconych prof. Marianowi Zdziechowskiemu, filozofowi, pisarzowi i publicyście, rektorowi Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie oraz jednej z największych zbrodni na Kresach. W podwileńskich Ponarach w latach 1941–1944 Niemcy i Litwini wymordowali ponad 100 tysięcy mieszkańców Wileńszczyzny — Żydów, Polaków, Romów i Rosjan. W pokazie wzięli udział członkowie Stowarzyszenia „Rodzina Ponarska”.
10. **8 grudnia: *Dybuk*** (1937, 100 min), reż. Michał Waszyński — pierwszy zrealizowany w Polsce, pełnometrażowy film nagrany całkowicie w języku jidysz, uważany za najwybitniejszy film żydowski z okresu międzywojennego, przywołujący klimat żydowskich miasteczek na Wołyniu i Podolu oraz obyczaje zamieszkujących je chasydów. Projekcja odbyła się w wigilię 90. rocznicy prapremiery sztuki „Dybuk”, w istniejącym wówczas przy ulicy Karowej Teatrze Elizeum.

W trakcie innych spotkań zorganizowanych przez WIK wyświetlono filmy:

- 1) 15 stycznia: ***Los żołnierza*** (2005, 24 min.), reż. Stanisław Kalisz (DSH)
- 2) 19 stycznia: ***Zapomniana Odyseja*** (2000, 60 min.), reż. Jagna Wright (CPK)
- 3) 6 marca: ***Widziałem kat***, (2009, 29 min.), reż. Natasza Lo (CPK)
- 4) 20 marca: ***Pamięć i ból Katynia*** (1991, 58 min.), reż. Aleksander Marinczenko (CPK)
- 5) 29 maja: ***Widziałem kata oraz Pamięć i ból Katynia*** (DSH)
- 6) 13 listopada: ***Artes. Nadrealiści ze Lwowa*** (2008, 20 min.), reż. Wojciech Grabowski (DSH)
- 7) 24 listopada: ***Semper fidelis*** (1999, 31 min.), reż. Alina Czerniakowska (DSH)

Szczególnym wydarzeniem było zorganizowanie premierowego pokazu rosyjskiego filmu dokumentalnego o Katyniu zrealizowanego w 2009 roku przez niezależną reżyser i scenarzystkę z Moskwy, Nataszę Lo. Film, dedykowany przez autorkę księdzu prałatowi Zdzisławowi Peszkowskiemu, powstał w ramach projektu filmowego „Rosja – Polska. Nowe spojrzenie” dzięki pomocy Instytutu Adama Mickie-

wicza i firmy Eureka Media. W premierowym pokazie filmu w DSH wzięła udział przybyła specjalnie na tę okazję z Moskwy Natasza Lo.

III. „Wieczory Kresowian”

Istotnym nurtem programu Warszawskiej Inicjatywy Kresowej są spotkania przygotowywane wspólnie z działającymi w Warszawie organizacjami i stowarzyszeniami kresowymi oraz pasjonatami Kresów. Pozwalają one przedstawiać wybrane elementy historii i dziedzictwa Kresów z udziałem świadków historii urodzonych na Ziemiach Wschodnich II RP oraz osób dokumentujących ich stan obecny. Stwarzają też okazję do prezentowania dorobku stowarzyszeń oraz najważniejszych przedsięwzięć i inicjatyw podejmowanych przez te środowiska. W 2010 roku odbyły się następujące spotkania:

15 stycznia: *W ‘44 na Wschód nas wywieźli. Losy żołnierzy AK uwięzionych w rejonie Borowicz* —

Spotkanie zorganizowane we współpracy ze środowiskiem Borowiczan, żołnierzy Armii Krajowej aresztowanych w 1944 roku i wywiezionych do obozów w rejonie Borowicz w Rosji, przy współpracy z Urzędem do spraw Kombatantów i osób Represjonowanych. W programie: pokaz filmu *Los żołnierza*, wspomnienia deportowanych oraz prezentacja wspólnych, polsko-rosyjskich inicjatyw związanych z upamiętnieniem miejsc pochowania, internowania i represjonowania więźniów. Gościem honorowym spotkania był mer miasta i obwodu Borowicze z Rosji.

3 lutego: *Wojskowi i cywile w międzywojennym Grodnie. Portret miasta i jego mieszkańców. Cz. II – kapłani i pedagodzy* — Prezentację poświęconą Grodnu w latach 1918–1939 przedstawiła dr Wanda Renik, od wielu lat gromadząca materiały dotyczące dziejów miasta. Spotkanie poświęcone zostało roli duchownych i pedagogów w życiu miasta, postaciom wybitnych kapłanów (m.in. św. Maksymiliana Kolbe i bł. Henryka Hlebowicza), zasłużonych nauczycieli i wychowawców (m.in. Lecha Beynara — Jasienicy, Waława Myślickiego) oraz instruktorów harcerskich.

27 kwietnia: *Wspomnienia Chyrowiaków* — Zamknięte, ponad trzygodzinne spotkanie z ostatnimi żyjącymi wychowankami i absolwentami słynnego gimnazjum w Chyrowie. Podczas spotkania zarejestrowane zostały, zarówno w formie nagrania audio jak i nagrania video, wspomnienia Chyrowiaków.

28 października: *Spotkanie Krzemieńczan* — Spotkanie zorganizowane we współpracy z XXVII Liceum Ogólnokształcącym im. Tadeusza Czackiego oraz Kołem Krzemieńczan poświęcone tradycjom krzemienieckim oraz prezentacji inicjatyw związanych z upamiętnianiem dorobku Liceum Krzemienieckiego.

14 listopada: *Pamięć Ponar* — Spotkanie zorganizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem „Rodzina Ponarska” poświęcone zbrodni w Ponarach gdzie w latach 1941–1944 Niemcy i Litwini wymordowali ponad 100 tysięcy mieszkańców Wileńszczyzny. Na program spotkania złożyły się: misterium „*Dziady część V. Wilno – Ponary*” w wykonaniu aktorów Teatru Adekwatnego, pokaz filmu „*Ponary*”, wypowiedzi członków stowarzyszenia „Rodzina Ponarska”.

17 listopada: *Tam gdzie mapa kraju staje się już bardzo południowa...* — Spotkanie zorganizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej w Centrum Promocji i Kultury na Pradze, poświęcone Ziemi Drohobyckiej, wspomnieniom o Drohobyczu, Truskawcu i Boryslawiu; zorganizowane w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich.

19 listopada: *Apel przy tablicy ku czci profesorów lwowskich* — Apel pod tablicą upamiętniającą polskich naukowców, profesorów lwowskich uczelni, zamordowanych przez Niemców na Wzgórzach Wuleckich w pierwszych dniach hitlerowskiej okupacji Lwowa w lipcu 1941 roku, pod tablicą pamiątkową umieszczoną w gmachu Instytutu Biochemii i Biofizyki PAN. Spotkanie odbyło się w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich

IV. Promocje książek

Jedną z ważnych form upowszechniania wiedzy o Kresach jest promocja wydawnictw poświęconych historii i dziedzictwu Kresów oraz organizacja spotkań z ich autorami. W 2010 roku odbyły się 4 takie spotkania. Ponadto, odbywającym się w dniach od 13 do 25 listopada Dniom Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich towarzyszył zorganizowany w DSH kiermasz książek o Lwowie i Kresach.

1. 4 marca: *Polesie. Spotkanie z Krzysztofem Hejke i autorami albumu Polesie* — Gościem spotkania zorganizowanego we współpracy z Wydawnictwem Zysk i Ska był Krzysztof Hejke, wybitny fotografik, autor kilkunastu albumów poświęconych m.in. Kresom. W programie spotkania znalazły się

pokaz zdjęć, relacja z licznych wypraw autora na Polesie oraz rozmowa z autorem tekstów zamieszczonych w albumie *Polesie* — Jarosławem Książkiem — Konsulem Generalnym RP w Brześciu.

2. **13 listopada: *Modernistyczny Lwów*** — Spotkanie zorganizowane ze współpracy z Wydziałem Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego poświęcone kulturze Lwowa końca XIX i początku XX wieku oraz promocji tomu studiów „Modernistyczny Lwów”. O fenomenie lwowskiej secesji i awangardy mówili prof. dr hab. Ewa Paczoska, prof. dr hab. Andrzej Z. Makowiecki, dr Katarzyna Sadkowska, dr Grzegorz Paweł Bąbiak i dr Dawid Maria Osiński. Dyskusji towarzyszył pokaz filmu dokumentalnego „*Artes. Nadrealiści ze Lwowa*”. Spotkanie zorganizowane w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich.
3. **24 listopada: *Lwów Witolda Szolgini*** — Wznowienie, przez Wydawnictwo Wysoki Zamek, książki „Oblicze miasta” Witolda Szolgini było okazją do przypomnienia postaci autora, architekta, dokumentalisty, pisarza i poety, uważanego za „lwowskiego guru”. Na program spotkania złożyły się pokaz filmu dokumentalnego *Semper Fidelis* poświęconego Witoldowi Szolgini, spotkanie z reżyserką Aliną Czerniakowską, prezentacja wydawnicza cyklu „Tamten Lwów”, wspomnienia żyjących lwowiaków o Witoldzie Szolgini. Spotkanie zorganizowane w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich.
4. **5 grudnia: *Katedra Ormiańska we Lwowie w latach 1902–1938*** — Prezentacja monografii Joanny Wolańskiej wydanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Promocji towarzyszyły multimedialne prezentacje prac konserwatorskich wykonanych w Katedrze Ormiańskiej we Lwowie. Promocja odbyła się w ramach ormiańskiej niedzieli zorganizowanej w Domu Spotkań z Historią.

V. Współpraca WIK z innymi instytucjami

Bardzo duże zainteresowanie Kresami i spotkaniami organizowanymi w DSH skutkowało inicjatywami zmierzającymi do upowszechniania wiedzy o Kresach w innych miejscach i instytucjach na terenie Warszawy oraz poza stolicą. Kontynuowano rozpoczętą w 2009 roku stałą współpracę z Centrum Promocji Kultury przy ul. Podskarbińskiej 2, gdzie wspólnie zorganizowano 7 spotkań oraz Bielańskim Ośrodkiem Kultury przy ul. Goldoniego 1, gdzie od stycznia do czerwca 2010 roku odbywały się „powtórkowe” prezentacje z cyklu „Opowieści z Kresów”. Spotkania poświęcone dziedzictwu Kresów zorganizowane zostały w stołecznych ośrodkach kultury, uniwersytetach trzeciego wieku, ośrodkach seniorów, szkołach, a także w muzeach i ośrodkach kultury poza Warszawą w: Gliwicach, Lubaczowie, Jarosławiu, Przemyślu, Zielonej Górze, Otwocku i Podkowie Leśnej. Kulminacją współpracy z innymi instytucjami i stowarzyszeniami były, zorganizowane przez WIK oraz Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo Wschodnich, „Dni Lwowa i Kresów Południowo Wschodnich”. W dniach od 10 do 25 listopada 2010 w całej Warszawie odbyło się 18 różnego typu imprez. DSH był koordynatorem wszystkich wydarzeń i organizatorem lub współorganizatorem 7 z nich. Łącznie, w 2010 roku, poza siedzibą DSH zorganizowanych zostało 35 spotkań poświęconych Kresom i ich bogatemu, wielokulturowemu dziedzictwu. Poza 6 spotkaniami, zorganizowanymi w ramach stałego cyklu w Bielańskim Ośrodku Kultury odbyły się następujące prezentacje multimedialne:

- **6 marca; Dom nad Świdrem w Otwocku** — *Z biegiem Niemna. Krajobrazy białoruskie, polskie i litewskie.*
- **18 marca; Ursynoteka, Czytelnia Naukowa XIV na Ursynowie** — *Świętojerską, Mickiewicza, Giedymina* — kaziukowy spacer po Wilnie
- **19 marca; Dom Kultury Działdowska** — *Kresowy tygiel religii narodów i kultur... czyli Unia tu już była!*
- **8 kwietnia; Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom** — *Kresowe sztetle i Jerozolimy*
- **25 kwietnia; Muzeum Etnograficzne w Gliwicach** — *Merkury we Lwowie. O lwowskich targach, sklepach, rzemieślnikach i przedsiębiorcach*
- **28 kwietnia; Ośrodek Wsparcia dla Seniorów, ul. Wrzeciono 5a** — *Świętojerską, Mickiewicza, Giedymina* — kaziukowy spacer po Wilnie
- **16 maja; Muzeum Kresów w Lubaczowie** — *Czerwony płaszcz, za pasem broń... Hucula portret wyimaginowany*
- **17 maja; Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu** — *Merkury we Lwowie. O lwowskich targach, sklepach, rzemieślnikach i przedsiębiorcach*
- **18 maja; Centrum Promocji i Kultury na Pradze** — *Łyk Naftusi Opowieść o kresowych zdrojach* — *Niemirowie, Lubieniu, Morszynie i Truskawcu*
- **9 czerwca; Uniwersytet Trzeciego Wieku Woli i Bemowa** — *Zaleszczyki, Zaleszczyki...*
- **17 czerwca; Klub seniora na Żoliborzu, ul. Mickiewicza 66** — *Kresowy tygiel religii narodów i kultur... czyli Unia tu już była!*

- **6 września; Przemyskie Centrum Kultury i Nauki ZAMEK w Przemyślu** — *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!* (spotkanie w ramach Wielokulturowego Festiwalu „Galicja”)
- **7 września; Przemyskie Centrum Kultury i Nauki ZAMEK w Przemyślu** — *Z biegiem Dniestru. Kajakiem przez Ziemię Czerwieńską, Pokucie i Podole* (spotkanie w ramach Wielokulturowego Festiwalu „Galicja”)
- **17 września; Dom Kultury Działdowska** — *Z biegiem Dniestru. Kajakiem przez Ziemię Czerwieńską, Pokucie i Podole*
- **29 września; Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu** — *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była* (spotkanie w ramach II Międzynarodowego Festiwalu Kultury Kresowej)
- **17 października; Ośrodek Socjoterapeutyczny im. Matki Bożej Miłosierdzia w Wawrze** — *Miasto w cieniu wieszcza. Nowogródek znany i nieznany.*
- **21 października; Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom** — *Od Altenberga do Zukerkandla. Poczet kresowych księgarzy*
- **24 października; Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze** — *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!* (w ramach III Prezentacji Kultury Polaków z Kresów Wschodnich i Bukowiny)
- **28 października; XXVII Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Czackiego** — *Krzemieńskie imperium oświatowo-wychowawcze*
- **16 listopada; Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Wola m. st. Warszawy** — *Kosowska kuchnia jarska. Wśród jaroszy, golasów, elsów, chasydów i Huculów* (Spotkanie w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich)
- **2 grudnia; Uniwersytet Trzeciego Wieku Politechniki Warszawskiej** — *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!*
- **14 grudnia; Uniwersytet Trzeciego Wieku Woli i Bemowa** — *Miasto w cieniu wieszcza. Nowogródek znany i nieznany*
- **15 grudnia; Uniwersytet Trzeciego Wieku „Pokolenia” w Podkowie Leśnej** — *Między Pasterką, Chanuką a Jordanem. Święta na Kresach.*

VI. Warsztaty i zajęcia edukacyjne w DSH

Tematyka kresowa znajdowała się przez cały 2010 rok w ofercie edukacyjnej DSH. Z myślą o warszawskich gimnazjalistach i uczniach szkół ponadpodstawowych zaproponowane zostały trzy tematy zajęć:

- *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur czyli ...Unia tu już była!*
- *Od Reja do Makuszyńskiego i Kapuścińskiego. Literackie dziedzictwo Kresów*
- *Od Wileńszczyzny po Czarnohorę i Podole. Panorama krain geograficzno-historycznych Ziemi Wschodnich II Rzeczypospolitej*

Uczestnikami kilku zajęć, które odbyły się w 2010 roku, poza uczniami gimnazjów i szkół warszawskich były grupy młodzieży z Białorusi i Ukrainy, a także członkowie Klubu Seniora.

Na prośbę Instytutu Historycznego UW przygotowana została prezentacja multimedialna *Sentyment, powinność, ciekawość. Refleksje nad współczesną recepcją Kresów*, która 25 marca została przedstawiona studentom historii, uczestnikom seminarium magisterskiego.

16 grudnia w zajęciach *Sentyment, powinność, ciekawość. Refleksje nad współczesną recepcją Kresów* wzięli udział słuchacze z Uniwersytetu Trzeciego Wieku Politechniki Warszawskiej.

VII. Inne działania w ramach programu WIK

Wśród szeregu innych działań podejmowanych w 2010 roku należy wskazać m.in.

- stałą współpracę i regularne kontakty z przedstawicielami działających w Warszawie organizacji i środowisk kresowych,
- stałą współpracę z kilkunastoma portalami internetowymi, owocującą systematycznym propagowaniem imprez WIK na tych portalach,
- promowanie przedsięwzięć WIK w cyklicznych audycjach radiowych: „Lwowska fala” — Radia Katowice, „Dziedzictwo Kresów” — Radia Rzeszów, „Trójka na Kresach” — PR III, a także na antenie Radia Polonia,

Do najważniejszych spotkań zewnętrznych, w których w 2010 roku uczestniczył koordynator WIK, należały:

- odbywająca się w dniach 6-7 lutego w Pułtusku ogólnopolska konferencja stowarzyszeń i organizacji pozarządowych. Koordynator WIK zaprezentował na niej działalność programu Warszawskiej Inicjatywy Kresowej. Na prośbę organizatorów konferencji brał także udział w pracach zespołu redakcyjnego przygotowującego uchwały: w sprawie powołania Muzeum Kresów Rzeczypospolitej oraz w sprawie przygotowania społecznego projektu ustawy powołującej Muzeum Kresów Rzeczypospolitej.

- spotkanie klubu Pochwała Inteligencji w Wilanowie w dniu 30 września. Koordynator WIK uczestniczył w nim jako zaproszony gość dyskusji panelowej „Kultura pamięci. Dziedzictwo Kresów a tożsamość współczesnych pokoleń Polaków.”

Priorytetowym zadaniem, podjętym zwłaszcza w drugim półroczu 2010 roku, było przygotowanie do druku obszernego albumu „Świat Kresów” w serii „Kolekcje XX wieku”. Album jest pokłosiem wystawy *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego* zorganizowanej w 2008 roku przez DSH. Publikacja stanowi pierwszą, tak szeroką i prezentację kolekcji ikonografii, archiwaliów i muzealiów dotyczących Kresów gromadzonej od ponad 25 lat przez Tomasza Kubę Kozłowskiego.

SPOTKANIA, SEMINARIA, PANELE, KONFERENCJE, WYDARZENIA SPECJALNE

W pierwszej połowie 2010 zorganizowaliśmy wiele paneli dyskusyjnych, wykładów, spotkań ze świadkami, pokazów multimedialnych i filmowych. Gościliśmy historyków, dokumentalistów, warszawianistów, reżyserów, artystów, urzędników samorządowych oraz przedstawicieli innych środowisk i organizacji podejmujących w swej działalności problematykę związaną z historią XX wieku.

W ramach poszukiwania nowych sposobów docierania do najmłodszego grona odbiorców, przede wszystkim do młodzieży studenckiej i licealnej, kilkakrotnie skupiliśmy się na tematyce związanej z kulturą popularną. Zaprosiliśmy do współpracy cenionych, kreatywnych artystów, potrafiących w ciekawy sposób ukazać młodym widzom rzadko odkrywane w szkołach karty polskiej historii. Dzięki bliższemu przyjrzeniu się ważnym zjawiskom kultury popularnej, takim jak teatr alternatywny, czy scena jazzowa i rockowa, staraliśmy się poszerzyć pole dyskusji na uwarunkowania, jakim z powodu licznych przeobrażeń ustrojowych, gospodarczych i politycznych podlegała polska kultura. Ze względu na ogromną ilość materiałów, jakie udało nam się zdobyć, zdecydowaliśmy się na zorganizowanie małych festiwali. Tak powstał *Ale Dżez!* — trzydniowe święto muzyków, fanów i komentatorów sceny muzycznej w Polsce Ludowej oraz *Więcej niż teatr* — weekend poświęcony kontrkulturze i teatrom alternatywnym w Polsce.

Rozpoczęliśmy także nowy cykl *Architektura polityczna* — w którym historyk sztuki Jarosław Trybuś podejmuje kwestie wpływu polityki na architekturę stolicy. Wszystkie spotkania, które odbyły się w DSH zostały nagrane i zarchiwizowane.

W drugiej połowie 2010 roku rozpoczęliśmy nowy cykl *PRL bocznymi drzwiami*, którego pomysłodawcą i gospodarzem jest prof. Jerzy Kochanowski. Cykl jest poświęcony różnym przejawom codzienności lat 1945–1989.

Kontynuowaliśmy współpracę przy organizacji *Festiwalu Retro*, który odbył się w październiku m.in. w DSH oraz *Festiwalu Multimedialnego Sztuka Dokumentu*, którego pokazy już po raz drugi gościły w Domu Spotkań z Historią, tym razem z rozszerzoną ofertą edukacyjną. W programie festiwalu znalazło się ok. 60 filmów z całego świata. W DSH prezentowaliśmy ponad 20 z nich.

W październiku odbył się dwudniowy festiwal „Warszawiacy nie z tej ziemi!” inaugurujący projekt *Warszawa Wielonarodowa 1945–89*, który jest wspólnym przedsięwzięciem Domu Spotkań z Historią oraz Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego.

Poniżej przedstawiamy wydarzenia zorganizowane przez Dział Animacji DSH w 2010 roku (spotkania edukacyjne, cykle filmowe, wydarzenia związane z Warszawską Inicjatywą Kresową i promocje wydawnicze przedstawiamy w odpowiednich rozdziałach sprawozdania).

1. **7 stycznia** (godz. 18:00): **spotkanie towarzyszące wystawie *Oblicza totalitaryzmu***. Pokazaliśmy film Krzysztofa Nowaka-Tyszowieckiego *Cud nad Wisłą*, dokument podejmujący temat rewolucji bolszewickiej w Rosji oraz genezy i przebiegu wojny polsko-bolszewickiej w 1920 roku. Film został zmontowany z oryginalnych materiałów odnalezionych w archiwach rosyjskich, polskich, brytyjskich i zrealizowany w konwencji kina niemego lat dwudziestych.
2. **16 stycznia** (godz. 16:00): *Totalitaryzm — spojrzenie z oddali. Jak w dzisiejszych Niemczech opowiada się o trudnym dziedzictwie przeszłości?* W programie: pokaz filmu *Kobieta w Berlinie*, reż. Max Farberbock. W dyskusji po projekcji udział wzięli specjaliści: Waldemar Czachur (Centrum Stosunków Międzynarodowych), Florian Kellerman (Austria Press Agency) oraz dr Kazimierz Wóycicki.
3. **17 stycznia** (godz. 16:00) — *Totalitaryzm — spojrzenie z oddali. Jak w dzisiejszej Rosji opowiada*

się o trudnym dziedzictwie przeszłości? W programie: pokaz filmu *Papierowy żołnierz*, reż. Aleksey German, zwycięzcy tegorocznej edycji festiwalu kina rosyjskiego Sputnik nad Polską. Po pokazie odbyła się dyskusja z udziałem ekspertów: Jacka Hugo Badera („Duży Format”), Grzegorza Ślubowskiego („Wprost”) oraz Bartosza Cichockiego (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego).

4. **22 stycznia** (godz. 18:00): **Architektura Bukaresztu — zmieniające się oblicza miasta**. Spotkanie na temat architektury Bukaresztu i wpływu polityki na kształt miasta poprowadził Łukasz Galusek architekt, pracownik Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie. Spotkanie było kontekstem do wystawy: *Zdjęcia osobiste i zakazane. Życie codzienne w Rumunii w czasach Nicolae Ceausescu*.
5. **26 stycznia** (godz. 18:00): **wernisaż wystawy Polacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku**. Gośćmi specjalnymi spotkania byli przedstawiciele rodzin, o których opowiada wystawa i współorganizatorzy — Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej.
6. **28 stycznia** (godz. 18:00): **„Karta 61” — historia w relacjach polsko-niemieckich**. Spotkanie wokół kolejnego numeru kwartalnika KARTA.
7. **29 stycznia** (godz. 18:00): **Holocaust in memoriam — medytacja muzyczna**. Film muzyczny zrealizowany dla upamiętnienia 60. rocznicy wyzwolenia obozów Auschwitz-Birkenau. Po projekcji rozmowę na temat losów ocalałych muzyków, członków obozowych orkiestr poprowadził Paweł Sawicki pracownik Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau.
8. **9 lutego** (godz. 18:00): **Deportowani**. Spotkanie zostało zorganizowane w przeddzień 70. rocznicy największej fali masowych wywozek obywateli polskich na Syberię w czasie II wojny światowej. Pokazaliśmy prezentację multimedialną opartą na zbiorach Archiwum Wschodniego Ośrodka KARTA. W dyskusji udział wzięli prof. Krzysztof Jasiewicz, prof. Wojciech Materski, dr Daniel Boćkowski i Zbigniew Gluza.
9. **14 lutego** (godz. 18:00): **spacer po wystawie Polacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku**. Spotkanie poprowadzili autorzy wystawy: Tomasz Markiewicz, Tadeusz Świątek i Krzysztof Wittels. Pokazaliśmy film z cyklu „Sagi Rodów” — *Ród Fukierów*.
10. **16 lutego** (godz. 18:00): **Logika zniszczenia**. Konsekwencje działalności Wydziału Urbanistyki BOS dla współczesnej Warszawy. Spotkanie specjalne Forum Obywatelskiego Piękna Architektura dla Warszawy w 65. rocznicę powołania Biura Odbudowy Stolicy.
11. **19 lutego** (godz. 18:00): **Ale Dżez! Karewicz Foto-Dżez Session/Klubowy Fajf/Winyłowe kino**. Przedpremierowy pokaz filmu *Człowiek ze złotym obiektywem*, poświęconego wybitnemu fotografikowi muzyków — Markowi Karewiczowi. Po pokazie filmu odbyła się dyskusja z udziałem bohatera i twórców filmu na temat pracy fotografa w PRL-u. Cyklowi *Ale Dżez!* towarzyszyła także wystawa fotografii Marka Karewicza i pokazy jego zdjęć.
12. **20 lutego** (godz. 12:00–21:00): **Ale Dżez! Karewicz Foto-Dżez Session/Klubowy Fajf/Winyłowe kino**. W programie pokazy filmów: *Jazz — wyjście z podziemia*, reż. Jacek Sawicki, *Galeria Marka Karewicza*, *Czas Komedii*, reż. Robert Kaczmarek, Mariusz Kalinowski, *Niewinni czarodzieje*, reż. Andrzej Wajda. Odbyło się także spotkanie *Dobry komunista nie może być jazzmanem* — na temat narodzin jazzu w Polsce i zmagania się muzyków z komunistyczną władzą. W rozmowie wzięli udział: Marek Karewicz, Przemysław Dyakowski, Barbara Hoff, Jan Ptaszyn Wróblewski i Jerzy Duduś Matuszkiewicz. O godzinie 21.00 w klubie Huśtawka przy ulicy Brackiej 20a rozpoczął się Klubowy Fajf — impreza taneczna inspirowana spotkaniami jazzmanów w legendarnej siedzibie YMCA przy ul. Konopackiej 6. Do tańca grał kwartet jazzowy wykonujący własne interpretacje najbardziej znanych jazzowych utworów, a także Dj Envee.
13. **21 lutego** (godz. 12:00–21:00): **Ale Dżez! Karewicz Foto-Dżez Session/Klubowy Fajf/Winyłowe kino**. W programie pokazy filmów i teatru telewizyj: *Usta Micka Jaggera*, reż. Michał Kwieciński, *Niepokorni*, reż. Jacek Sawicki, *Zatracona osobowość*, reż. Jacek Sawicki, *Moja krew, twoja krew*, reż. Andrzej Kostenko, *Historia Polskiego Rocka — Zakazane Piosenki*, reż. Leszek Gnoiński, Wojciech Słota. Odbyło się także spotkanie *Gitara kontra PRL. Koncerty wolności* — na temat niezapomnianych koncertów, muzycznych enklaw wolności. W rozmowie wzięli udział: Marek Karewicz, Przemysław Dyakowski, Marek Gaszyński, Dariusz Michalski, Wojciech Fułek, Paweł Brodowski, Tomasz Jaśkiewicz i Jacek Sylwin.
14. **23 lutego** (godz. 18:00): **„Spojrzenie na warszawskie getto” — Stawki i Umschlagplatz**. Kolejne

spotkanie z cyklu przygotowywanego i prowadzonego przez dr. hab. Jacka Leociaka z Instytutu Badań Literackich PAN, współautora książki *Getto warszawskie. Przewodnik po nieistniejącym mieście*.

15. **25 lutego** (godz. 18:00): *Nasze ukochane miasto — jak Karol Beyer fotografował Warszawę*. Spotkanie prezentujące imponujący dorobek XIX-wiecznego fotografa poprowadziła kurator zbiorów fotografii w Muzeum Narodowym w Warszawie, Danuta Jackiewicz.
16. **27 lutego** (godz. 16:00): *Uciekinier*. Pokaz filmu dokumentalnego Marka Tomasa Pawłowskiego oraz spotkanie z bohaterem filmu, byłym więźniem Auschwitz — Kazimierzem Piechowskim, który wraz z trójką współwięźniów uciekł z obozu w skradzionym samochodzie komendanta. W spotkaniu wzięła również udział brytyjska artystka Katy Carr, która, zainspirowana niezwykle biografią Kazimierza Piechowskiego, zadedykowała mu skomponowany przez siebie utwór *Kazik and the Commander's Car*. Goście mogli także zobaczyć film autorstwa Katy Carr i Hannah Lovell poświęcony osobie Kazimierza Piechowskiego. W trakcie wieczoru Katy Carr wykonała kilkanaście swoich utworów przy akompaniamencie pianina. Koncertowi towarzyszyły animacje autorstwa Hannah Lovell.
17. **28 lutego** (godz. 14:00): *Rosja a Katyń*. Projekcja filmu Andrzeja Wajdy *Katyń* i spotkanie specjalne z udziałem reżysera i Aleksandra Gurjanowa z moskiewskiego „Memoriału”.
18. **6 marca** (godz. 12:00): *Artyści i góry*. Robert Azembski, wnuk Aleksandra Schiele, przedwojennego przemysłowca, dyrektora Fabryki Wódek i Zapraw Zjednoczonych Browarów W-wskich, taternika i współautora budowy skoczni na Małej Krokwi oraz schroniska na Hali Gąsienicowej, opowiedział naszym gościom o związkach rodziny Schielów ze znanymi artystami i sportowcami okresu międzywojennego. Spotkanie poprowadził Tadeusz W. Świątek, współautor wystawy *Polacy z wyboru*.
19. **11 marca** (godz. 18:00): *„Architektura polityczna” — Warszawa carów*. Spotkanie poświęcone Warszawie okresu zaborów, kiedy wiele budynków zostało przekształconych i podporządkowanych interesom rosyjskiego zaborcy; tak stało się m.in. z Pałacem Staszica i Kościołem Pijarów przy placu Krasińskich. Spotkanie poprowadził historyk sztuki, varsavianista Jarosław Trybuś.
20. **12 marca** (godz. 18:00): *Więcej niż teatr. 45-lecie Teatru Ósmego Dnia*. Inauguracja trzydniowych obchodów 45-lecia istnienia najśłynniejszego polskiego teatru alternatywnego. W programie: pokaz filmu *Teatr Ósmego Dnia*, reż. Joanna Helander, Bo Persson oraz spotkanie z aktorami Teatru Ósmego Dnia i twórcami filmu. Przez cały czas trwania obchodów goście Domu Spotkań z Historią mogli zobaczyć dwie wystawy poświęcone Teatrowi Ósmego Dnia. Jedną była zapisem fotograficznym spektakli *Czas matek* i *Portiernia*, drugą pt. *Planeta Fantasmagoria* to zdjęcia Joanny Helander przedstawiające aktorów Teatru. Elementem scenografii były także oryginalne rekwizyty (maski, sztandary) pochodzące ze spektakli Teatru Ósmego Dnia i pokazy innych fotografii Joanny Helander ukazujących Teatr. Obchodom towarzyszyła promocja albumu o Teatrze Ósmego Dnia wydanej przez Ośrodek KARTA i Dom Spotkań z Historią.
21. **13 marca** (godz. 10:00–17:00): *Więcej niż teatr. 45-lecie Teatru Ósmego Dnia*. W programie pokaz archiwalnych nagrań spektakli Teatru Ósmego Dnia i filmów dokumentalnych na temat ich działalności. Spotkanie *Kontrkultura od kuchni* — aktorzy teatru opowiedzieli o codzienności artysty w PRL, absurdach i problemach, z jakimi się borykali. Spotkanie poprowadził Janusz Majcherek — krytyk teatralny, były redaktor miesięcznika „Teatr”, od lat zaprzyjaźniony z Teatrem.
22. **14 marca** (godz. 10:00–17:00): *Więcej niż teatr. 45-lecie Teatru Ósmego Dnia*. W programie pokaz archiwalnych nagrań spektakli Teatru Ósmego Dnia i filmów dokumentalnych na temat kontrkultury w Polsce w latach siedemdziesiątych. Spotkanie *Alternatywa — komu dziś potrzebna?* — rozmowa na temat miejsca i funkcji teatru alternatywnego w Polsce po 1989 roku. W dyskusji wzięli udział: Janusz Majcherek, Ewa Wanat, Jacek Wakar i Paweł Sztarbowski.
23. **21 marca** (godz. 12:00): *Wielkie rody przemysłowej Warszawy — Fabryka Przetworów Chemicznych „Dobrolin” F.A. i G. Pal w Warszawie*. O najbardziej znanej warszawskiej paście do butów reklamowanej przez wielbłądy, o historii fabryki i rodzinie Palów opowiedziała Jolanta Pawlik, wnuczka Ferdynanda Adolfa Pała. Spotkanie zostało przygotowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Nasz Norblin.

24. **23 marca** (godz. 18:00): **otwarcie wystawy *Życiorysy niezwykle — dr Kurt Alfred Obitz*** i spotkanie ***Tożsamość mazurska według Masurenbundu i Kurta Obitza wizje „Szwajcarii Północy”***. Autorzy wystawy — Krystyna Jarosz z Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie i dr Adam Jankiewicz ze Wspólnoty Kulturowej „Borussia” — przedstawili skomplikowane problemy związane z mazurską tożsamością przed II wojną światową na przykładzie biografii Kurta Obitza.
25. **25 marca** (godz. 18:00): ***Borussia na rzecz krajobrazu kulturowego Warmii i Mazur***. Spotkanie na temat aktywności Borussi w ratowaniu dziedzictwa i historii. Zaprezentowaliśmy projekt dotyczący „Czytania krajobrazu kulturowego”. Spotkanie zakończyła dyskusja wokół hasła *Mazury — cud natury...? Rozwój regionu a tradycja i dziedzictwo*.
26. **27 marca** (godz. 12:00): ***Architekci stolicy. Jak Niemcy budowali Warszawę***. Pokaz filmu dokumentalnego *Pokochali Warszawę. Artyści pochodzenia niemieckiego w Warszawie XVIII i XIX wieku* i wirtualny spacer po Warszawie prezentujący projekty architektoniczne realizowane w stolicy z XVIII i XIX wieku. Spotkanie towarzyszące wystawie *Polacy z wyboru*.
27. **28 marca** (godz. 11:00–17:00): ***Wspólnota Kulturowa „Borussia”***. W programie: kiermasz wydawnictw w XX-lecie „Borussi”; prezentacja najnowszego, 46. numeru pisma „Borussia — Kultura. Historia. Literatura.”; spotkanie z udziałem Olega Głuszkina, marynarza i pisarza z Obwodu Kaliningradzkiego oraz Igora Bielowa, poety i tłumacza, na temat kultywowania dziedzictwa regionu dawnych Prus Wschodnich w części znajdującej się w granicach Rosji; wieczór autorski z cyklu „Autorzy Borussii”.
28. **31 marca** (godz. 18:00): ***Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie***. W programie: pokaz filmu dokumentalnego na temat XXXI Międzynarodowego Jarmarku Folkloru; gawęda dr. Jerzego Marka Łapo *Czy przemierzanie Mazur wieczorową lub nocną porą było bezpieczne? Próba odpowiedzi w oparciu o mazurskie podania ludowe*; rozmowa na temat współczesnego ruchu wydawniczego na Mazurach.
29. **9 kwietnia** (godz. 18:00): **wernisaż wystawy *Profesor Mojżesz Schorr. Ostatni rabin Wielkiej Synagogi***. Wystawa i wernisaż współorganizowane z Fundacją im. prof. Mojżesza Schorra.
30. **20 kwietnia** (godz. 18:00): **„*Spojrzenia na warszawskie getto*”: MIEJSCA — Mosty w getcie**. Spotkanie poprowadził dr hab. Jacek Leociak.
31. **22 kwietnia** (godz. 18:00): **„*Architektura polityczna*” — *Modernizacja. Monumentalizacja. Metropolizacja. Warszawa 20-lecia międzywojennego***. Jarosław Trybuś opowiedział o akcji repolonizacji Warszawy i jej architektury. Warszawa śniła swój sen o potęgę. Projektowane gmachy oraz ogromna inwestycja, jaką miała być dzielnica rządowa na Polu Mokotowskim, informować miały o sile odrodzonego państwa.
32. **5 maja** (godz. 18:00): **otwarcie wystawy *Ocaleni z Mauthausen***. Podczas wernisażu zaprezentowaliśmy naszym gościom nowatorski spektakl audiowizualny *186 stopni*, artystyczny montaż relacji świadków zebranych w książce *Ocaleni z Mauthausen*, animacji wykorzystującej m.in. zdjęcia z obozu i specjalnie skomponowanej muzyki.
33. **7 maja** (godz. 18:00): ***Dokument jako materia literacka***. Tematem spotkania było porównanie dwóch sposobów literackiego, ale nie fikcyjnego opowiadania o przeszłości prezentowanego przez: Ośrodek KARTA i Laboratorium Reportażu UW. Marek Miller, szef Laboratorium Reportażu, przedstawił referat *Polifoniczna powieść reportażowa* i zaprezentował dokument filmowy Michała Bukojemskiego *Z kroniki Auschwitz*. Zbigniew Gluza, prezes Ośrodka KARTA, opowiedział o świadectwach wydawanych przez KARTE.
34. **13 maja** (godz. 18:00): **„*Architektura polityczna*” — *Warszawa, nowe niemieckie miasto***. Jarosław Trybuś opowiedział o jednym z najokrutniejszych planów sprowadzenia wielkiego miasta do roli węzła tranzytowego między Wschodem a Zachodem, przygotowanym przez niemieckich planistów już w 1939 roku. Warszawa miała stracić wszystko, co świadczyło o historii jej i jej mieszkańców.
35. **15 maja** (godz. 18:00–1:00): ***Powróćmy jak za dawnych lat. Noc Muzeów***. W programie: *Nocny lot*. Pokaz zdjęć lotniczych Warszawy lat 1919–1921 i fotografii Willy'ego Romera z 1916 roku. O budynkach i miejscach widocznych na fotografiach opowiadał varsavianista Krzysztof Jaszczyński. *Mocny człowiek*, reż. Henryk Szaro — jeden z ostatnich polskich filmów epoki kina niemeo. Studium człowieka, który przegrywa w walce z własnym sumieniem. Film ilustrowany muzyką w

wykonaniu Maleńczuk Tuta Rutkowski Super Trio. *Triccolage. Sceny z filmów lat 30*, sety filmowo-muzyczne o motywach przewodnich: miłość, kryminał, rewia, skomponowane z fragmentów polskich filmów z dwudziestolecia międzywojennego. Całości towarzyszyła grana na żywo muzyka Sonic Quartet i Made in Live.

36. **18 maja** (godz. 18:00): ***Sue Ryder — dar dla potrzebujących***. Spotkanie poświęcone działalności charytatywnej Lady Sue Ryder. Pokaz archiwalnych materiałów filmowych i dyskusja z udziałem świadków działalności charytatywnej Sue Ryder. Gościem honorowym spotkania był syn Lady Ryder, Jeromy Cheshire.
37. **21 maja** (godz. 18:00): ***Inne spojrzenie — spotkania filmowe wokół wystawy Ocaleni z Mauthausen. Kornblumenblau***, reż. Leszek Wosiewicz, jedna z najciekawszych w historii polskiej kinematografii prób opowiedzenia o doświadczeniu obozu koncentracyjnego. Mimo iż film powstał 40 lat po Zagładzie, to w sposób sugestywny, a jednocześnie uciekający od dosłowności, pokazuje losy więźniów. *Apel* reż. Ryszard Czekala — krótki film animowany.
38. **22 maja** (godz. 14:00): ***Inne spojrzenie — spotkania filmowe wokół wystawy Ocaleni z Mauthausen. Wycieczka do KZ Mauthausen*** reż. Rex Bloomstein, film dokumentalny pokazujący miejsce masowej eksterminacji nie z perspektywy ocalałych więźniów i świadków, ale przyjeżdżających tu wycieczek, przewodników i dzisiejszych mieszkańców malowniczego austriackiego miasteczka Mauthausen. *Los utracony* reż. Lajos Koltai, adaptacja powieści Imre Kertesza, za którą węgierski pisarz dostał Nagrodę Nobla w 2002 roku. Opowieść o losach 14-letniego żydowskiego mieszkańca Budapesztu, który w 1944 roku trafia do Auschwitz. Film nigdy nie był wyświetlany w kinach polskich.
39. **25 maja** (godz. 18:00): ***Debata Forum Obywatelskie Piękna Architektura dla Warszawy FOPA — Nadwiślańskie bulwary — jak pogodzić tradycje z nowoczesnością***. Podczas debaty RS Architektura Krajobrazu Dorota Rudawa, czyli laureaci konkursu na koncepcję zagospodarowania lewobrzeżnego bulwaru Wisły, zaprezentowali swój projekt. Prezentację poprzedził wstęp historyczny o ideach uporządkowania brzegów Wisły w ciągu ostatnich stu lat. Do udziału w dyskusji zaproszeni zostali przedstawiciele władz miasta, władz architektonicznych i konserwatorskich oraz organizacji społecznych.
40. **8 czerwca** (godz. 18:00): ***„Karta” 62 — Cel: Zamojszczyzna. Niemiecki eksperyment 1942–43***. Dyskusja wokół zamieszczonego w „Karcie” 62 materiału poświęconego wypędzeniom z Zamojszczyzny. W spotkaniu wzięli udział: Adam Kulik, Bartosz Wieliński oraz Zbigniew Gluza, redaktor naczelny kwartalnika „Karta”.
41. **12–13 czerwca** (godz. 11:00–17:00): ***Być jak Nowak. Warszawski weekend w ramach obchodów 5. rocznicy śmierci Jana Nowaka-Jeziorańskiego: Pro memoria***. W programie: studio radiowe Stacja Wolna Europa, projekcje filmowe, podróż w lata 60. i 70., Odsłuch Niekontrolowany, koncert kwartetu smyczkowego, konferencja popularnonaukowa. Goście Domu Spotkań z Historią mogli samodzielnie wykonać pamiątkowe koszulki: za pomocą szablonu nanieść podobiznę Jana Nowaka Jeziorańskiego.
42. **17 czerwca** (godz. 18:00): ***Spektakl audiowizualny 186 stopni. Obóz integracja***. Podczas spotkania artyści: Paulina Jędrzejewska, Łukasz Szczepański i Paweł Uszycki opowiedzieli o swojej interpretacji i wspomnień byłych więźniów obozu koncentracyjnego Mauthausen.
43. **18 czerwca** (godz. 14:00–21:00): ***Warszawskie transformacje — lunety na Siekierki***. Varsavianistyczny projekt zrealizowany wspólnie z Domem Kultury Dorożkarnia. W programie: warsztaty historyczno-plastyczne dla młodzieży;; gra podwórkowa *Spacer po Siekierkach*; wernisaż wystawy *Teleport fotograficzny*; spektakl *Kredens. Historie prawie prawdziwe* w reż. Darka Sikorki (Teatr Po Balu).
44. **19 czerwca** (godz. 21:00): ***widowisko plenerowe Campo di Fiori***. Na placu Krasińskich wyświetliliśmy film dokumentalny *Karuzela* reż. Michała Nekandy-Trepki, opowiadający o miasteczku rozrywki ustawionym pod murami getta przy ulicy Bonifaterskiej w 1943 roku. Widowisko rozpoczął wiersz *Campo di Fiori* w archiwalnym wykonaniu Czesława Miłosza.
45. **22 czerwca** (godz. 18:00): ***„Spojrzenia na warszawskie getto” — Wędrowki Domu Sierot Korczaka***. Jacek Leociak opowiedział naszym gościom o wszystkich lokalizacjach Korczakowskiego sierocińca

oraz innych domach dziecka, internatach i półinternatach w getcie warszawskim.

46. **23 czerwca** (godz. 18:00): *Ostatni świadkowie. Byli więźniowie obozu Stutthof opowiadają*. Dokument filmowy Marcina Owsinińskiego powstał w ramach projektu Muzeum Stutthof — „Ostatni świadkowie”, w którym w latach 2008–2009 nagrano na wideo 47 osób.
47. **24 czerwca** (godz. 18:00): *„Architektura polityczna” — Warszawa w odbudowie*. Na ostatnim przed wakacyjną przerwą spotkaniu Jarosław Trybuś podjął wątek powstających już w czasie II wojny światowej planów odbudowy Warszawy.
48. **16 lipca** (godz. 18.00): wernisaż wystawy *Nie mamy tu miejsca trwającego... Opowieść o pałacach przy Trakcie Królewskim*. Wernisaż odbył się w scenerii wystawy na skwerze u zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia. Komentarz do wystawy wygłosił Marcin Brzeziński — autor ekspozycji oraz Albert Czetwertyński, przedstawiciel rodu, do którego należał jeden z prezentowanych na wystawie pałaców. Dla gości wernisażu zagrał także duet smyczkowo gitarowy.
49. **16 lipca**: Pierwszy z cyklu spacerów po wystawie *Nie mamy tu miejsca trwającego... Opowieść o pałacach przy Trakcie Królewskim*. Marcin Brzeziński, autor ekspozycji, poprowadził wyjątkowe spaceru po dawnej Warszawie urozmaicone barwnymi opowieściami o rodach arystokratycznych stolicy — Belina-Brzozowskich, de Burbon, Branickich, Czetwertyńskich, Kossakowskich, Potockich, Przeździeckich, Raczyńskich, Radziwiłłów, Sobańskich, Tyszkiewiczów, Wielopolskich, Zamoyskich. Opowiadał o historii rezydencji, życiu ich właścicieli, zbiorach sztuki i księgozbiorach. Spaceru odbywały się na galerii plenerowej u zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia.
50. **20 lipca** (godz. 18.00): „Spotkanie z książką” *Między Bagatelą z Zgodą*, na którą składają się niepublikowane dotychczas fotografie Warszawy autorstwa Andrzeja Zborskiego, opatrzone komentarzami warszawianisty Tomasza Markiewicza. Spotkanie z autorami poprowadził Jerzy S. Majewski. Współorganizatorem spotkania było Wydawnictwo NeoMedia.
51. **29 lipca** (godz. 18.00): Wernisaż wystawy *Cztery pory Gierka. Polska 1970-1980 w zdjęciach z Agencji FORUM*. Na otwarciu wystawy przygotowaliśmy pokaz Polskiej Kroniki Filmowej o tematyce wakacyjnej. Wstęp do wystawy wygłosił Kazimierz Wóycicki z Agencji Forum.
52. **12 sierpnia** (godz. 18.00): Spotkanie z książką *Jedna przegrana bitwa* Marcina Wolskiego. Gośćmi spotkania, obok autora powieści, byli również Krzysztof Dudek (Narodowe Centrum Kultury), dr hab. Grzegorz Nowik (Instytut Studiów Politycznych PAN, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku). Dyskusję poprowadził Marek Horodniczy. Współorganizatorem spotkania było Narodowe Centrum Kultury.
53. **13 sierpnia** (godz. 18.00): Spotkanie *Odpowiedź na „drugą Polskę”*. W rocznicę wybuchu strajku w Stoczni Gdańskiej inspirowane albumem *Droga do „Solidarności”. Lata 1975-80* i wystawą *Cztery pory Gierka. Polska 1970-1980 w zdjęciach z Agencji FORUM*. Spotkanie prowadził Zbigniew Gluza (Ośrodek KARTA). Współorganizatorem spotkania był Ośrodek KARTA.
54. **28 sierpnia**: Spacer po wystawie plenerowej *Nie mamy tu miejsca trwającego... Opowieść o pałacach przy Trakcie Królewskim*.
55. **28 sierpnia**: *Gra miejska Edwarda* — wydarzenie towarzyszące wystawie *Cztery pory Gierka. Polska lat 1970-1980 w fotografiach z Agencji FORUM*. Gra była okazją do przypomnienia, czym była dekada Gierka, a także do poszerzenia wiedzy o latach 70. Celem gry było skompletowanie dokumentów pozwalających ubiegać się o własne mieszkanie. Każda drużyna dostała formularz, a jej zadaniem było uzyskanie wszystkich zaświadczeń i pieczętek potrzebnych do jego złożenia. Zdobycie każdego z nich wiązało się z wykonaniem zadania. Uczestnicy przekonali się, ile wysiłku kosztowało odnalezienie właściwego urzędnika, otrzymanie odpowiedniego dokumentu i jaką zdobyczą był papier toaletowy. W grze brały udział zespoły dwu, trzy i cztero osobowe. W każdym punkcie znajdowały się wskazówki, które pomogły wykonać zadanie. Punktami na mapie Warszawy, które wzięły udział w grze były między innymi: Hotel Europejski, Urząd Miasta, kawiarnia Literatka, Zamek Królewski, klubokawiarnia 5-10-15. Gra kończyła się w siedzibie Domu Spotkań z Historia, gdzie na uczestników czekało ostatnie zadanie: gra skojarzeń związanych z latami 70. Wszyscy uczestnicy obejrzeli także wystawę. Podczas finału gry zostały rozlosowane nagrody książkowe — wydawnictwa Domu Spotkań z Historią i Ośrodka KARTA.
56. **4. września**: *Gra miejska Edwarda*.

57. **9 września** (godz. 18.00): Spotkanie z książką *Młodzi od swoich wyroków*. Spotkanie z autorem książki Januszem Horodniczym poprowadził Andrzej Komorowski. Podczas spotkania pokazaliśmy także dokument *Gdzie chłopaki z tamtych lat* (2002, 23 min) Krzysztofa Wojciechowskiego i Janusza Horodniczego o osławionym więzieniu w Jaworzu, gdzie w latach 50. przetrzymywano młodzież z organizacji niepodległościowych.
58. **10 września** (godz. 18.00): Debata *Wojna światów 1920*, która towarzyszyła wystawie o tym samym tytule, zorganizowanej przez Muzeum Józefa Piłsudskiego i prezentowanej na Krakowskim Przedmieściu. W spotkaniu udział wzięli autorzy i współtwórcy wystawy, historycy i eksperci z Muzeum Józefa Piłsudskiego, Muzeum Wojska Polskiego, Uniwersytetu Warszawskiego i Polskiej Akademii Nauk.
59. **12 września**: Spacer po wystawie plenerowej *Nie mamy tu miejsca trwającego... Opowieść o pałacach przy Trakcie Królewskim*.
60. **14 września** (godz. 11:00): *Biznes, tradycja, rodzina* — spotkanie, w którym udział wzięli prof. Andrzej Blikle (Prezes Stowarzyszenia Inicjatywa Firm Rodzinnych i Rady Nadzorczej A. Blikle sp. z o.o.), Jan Jabłkowski (Prezes Domu Towarowego „Bracia Jabłkowscy”) oraz Małgorzata Niezabitowska (dziennikarka, rzeczniczka rządu Mazowieckiego, autorka książki o swoich przodkach *Składana wanna*). Tematem dyskusji była rola i znaczenie rodzinnej przeszłości w prowadzeniu biznesu. Dyskusję poprowadziła Małgorzata Zawadka, dziennikarka i antropolog społeczny. Spotkanie zostało zorganizowane w ramach Projektu Szkoleniowo-Doradczego Firmy Rodzinne. Organizatorzy: DSH, Stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych, PARP oraz Związek Rzemiosła Polskiego.
61. **18 września**: Spacer po wystawie *Nie mamy tu miejsca trwającego... Opowieść o pałacach przy Trakcie Królewskim*.
62. **21 września** (godz. 18.00): spotkanie *Duma i pamięć. Rok 1920 z perspektywy polityki historycznej* związane z promocją drugiego wydania albumu *Rok 1920. Wojna o Polskę* wydanego przez Ośrodek KARTA i Narodowe Centrum Kultury. W dyskusji udział wzięli: prof. Tomasz Nałęcz, Krzysztof Dudek (Narodowe Centrum Kultury) oraz Zbigniew Gluza (Ośrodek KARTA). Współorganizatorzy: Ośrodek KARTA, NCK.
63. **22 września** (godz. 18.00): *Rola sportu w środowiskach żydowskich to spotkanie towarzyszące wystawie Sport żydowski w przedwojennej Warszawie* zorganizowanej przez Fundację im. Prof. Mojżesza Schorra w Parku Agrykola. O przedwojennych, żydowskich klubach sportowych, ich wielofunkcyjnym charakterze i roli, jaką odgrywały w środowiskach żydowskich opowiedział Daniel Grinbegr — profesor w Instytucie Historii Uniwersytetu w Białymstoku. Współorganizatorem spotkania była Fundacja im. prof. Mojżesza Schorra.
64. **23 września** (godz. 18.00): pierwsze spotkanie z cyklu „PRL bocznymi drzwiami” pt. *Problem nr 1, czyli mięso w PRL-u*, którego pomysłodawcą i gospodarzem jest prof. UW Jerzy Kochanowski. W trakcie spotkań prowadzący eksploruje różne przestrzenie nieoficjalnej rzeczywistości PRL-u. Każde spotkanie jest bogato ilustrowane materiałem filmowym z wykorzystaniem zarówno kronik, jak i filmów fabularnych i seriali, a także materiałem ikonograficznym — fotografiami, karykaturami i rysunkami.
65. **26 września** (godz. 16:00): spotkanie towarzyszące wystawie *Nie mamy tu miejsca trwającego... Opowieść o pałacach przy Trakcie Królewskim*. W trakcie spotkania wyświetliliśmy film *Powrót arystokratów* (dok. pol., 1992, 90 min) Natalii Korynckiej-Gruz opowiadający o dramatycznych losach polskich rodzin arystokratycznych w czasie II wojny światowej oraz w latach powojennych — łagry, zesłanie, a następnie trudne powroty do kraju, konfiskaty majątków i represje władz komunistycznych. Po filmie odbyła się dyskusja z udziałem Henryka Grocholskiego i Michała Sobańskiego — przedstawicielami młodego pokolenia polskich rodów historycznych oraz reżyserką filmu. Spotkanie poprowadził Marcin Brzeziński — autor wystawy.
66. **28 września** (godz. 18.00): *Fotoreporterzy* — spotkanie towarzyszące wystawie *Cztery pory Gierka. Polska 1970-1980 w zdjęciach z Agencji FORUM*. W spotkaniu wzięli udział fotoreporterzy, których zdjęcia prezentowaliśmy na wystawie. Opowiadali o swoim zawodzie, pracy w czasach PRL-u, komentowali zdjęcia, które można było zobaczyć na wystawie.

67. **29 września** (godz. 18.00): „Spotkanie z książką” — *Według ojca, według córki*, w którym wzięli udział autorzy książki: Jerzy Krzyżanowski oraz Magda Krzyżanowska-Mierzevska. Rozmowę z autorami poprowadził Jerzy Kisielewski. Współorganizatorem spotkania było wydawnictwo WAB.
68. **1 października** (godz. 18.00): pokaz filmu *Konspiratorki. Polki w ruchu oporu 1939-1945* (2006, 88 min) reż. Paul Meyer, którego bohaterkami są uczestniczki powstania warszawskiego, członkinie ruchu oporu, więźniarki obozu jenieckiego w Oberlangen. Gośćmi spotkania były: Wanda Roszkowska-Piklikiewicz, członkini AK, uczestniczka powstania, prof. Włodzimierz Borodziej (Instytut Historyczny UW), reżyser filmu. Dyskusję poprowadził historyk dr hab. Arkadiusz Stępin (Wyższa Szkoła Europejska im. Józefa Tischnera w Krakowie, Universität Freiburg). Współorganizatorem spotkania była Fundacja im. Friedricha Eberta.
69. **5 października** (godz. 18.00): **dyskusja i spotkanie prezentujące 63. numer „Karty”**, inspirowane dziennikiem Jerzego Zawieyskiego. W tym numerze „Karty” zaprezentowane zostały najważniejsze zapisy z 1956 roku pochodzące z diariusza Jerzego Zawieyskiego (1902-1969), pisarza, dramaturga, redaktora „Tygodnika Powszechnego” i „Znaku”, katolickiego działacza społecznego. Świadczenie „odwilży”, które pojawia się po raz pierwszy po ponad półwieczu od powstania. Gośćmi spotkania byli Anna Bochyńska, siostrzenica Jerzego Zawieyskiego, Barbara Tyszkiewicz (Instytut Badań Literackich PAN), prof. Andrzej Friszke (Instytut Studiów Politycznych PAN), red. Zbigniew Gluza (Ośrodek KARTA). Spotkanie poprowadził Krzysztof Masłoń z *Rzeczpospolitej*. Współorganizatorem spotkania był Ośrodek KARTA.
70. **7 października** (godz. 18.00): „Spotkanie z książką” — *Spoleczeństwo kolejki. O doświadczeniach niedoboru 1945–1989*. Gościem spotkania była dr Małgorzata Mazurek, autorka publikacji, historyk i socjolog (Centrum Badań nad Historią Najnowszą w Poczdamie). Książka to opowieść o tym, jak Polacy odnajdowali się w świecie pustych półek, „dojść” i przywilejów, turystyki zakupowej oraz reguł czarnego rynku w kolejnych dekadach PRL-u. Autorka stawia pytanie, jak doświadczenia niedoboru wpłynęły na pamięć społeczną po roku 1989. Rozmowę z autorką i dr. Marcinem Zarembą poprowadził dr Piotr Filipkowski. Współorganizatorem spotkania było Wydawnictwo Trio.
71. **8 października** (godz. 18.00): pierwsze z cyklu październikowych spotkań *Cztery strony kultury* poświęconych polskiej kulturze lat 70., towarzyszących wystawie *Cztery pory Gierka. Polska 1970–1980 w zdjęciach z Agencji FORUM*. W trakcie cyklu przypomnieliśmy znaczące zjawiska i nurty — w polskiej muzyce, teatrze i filmie eksperymentalnym, sylwetki artystów i grup artystycznych, działających zarówno w głównym obiegu, jak i współtworzących rodzącą się wówczas kulturę niezależną. Podczas pierwszego spotkania pokazaliśmy najciekawsze zjawiska w teatrze polskim lat 70. — fragmenty realizacji wybitnych twórców tamtego okresu — Tadeusza Kantora, Konrada Swinarskiego i teatrów studenckich. Spotkanie poprowadził Janusz Majcherek, krytyk teatralny.
72. **15 października** (godz. 18.00): drugie z cyklu spotkań *Cztery strony kultury* poświęcone było muzyce lat 70., zarówno tej związanej z popularnymi wówczas wielkimi festiwalami i występującymi tam artystami, idolami masowej wyobraźni, jak i rodzącej się pod koniec dekady muzyce niezależnej. To rozpięcie między sferą masową, a kontrkulturą stanowi ciekawą metaforę całej dekady. Spotkanie poprowadził Piotr Metz, dziennikarz radiowy, redaktor naczelny „Machiny”.
73. **16–17 października** (godz. 12.00–18.00): *Warszawski Weekend w Stylu Retro*
Po raz drugi w Domu Spotkań z Historią odbył się *Warszawski Weekend w Stylu Retro* (w ramach Ogólnopolskiego Festiwalu Piosenki Retro im. Mieczysława Fogga). W programie weekendu: multimedialna wystawa plakatów reklamowych i filmowych z kolekcji Muzeum ASP w Warszawie i Filmoteki Narodowej, pokazy filmów z gwiazdami przedwojennego kina — *Książątka* (reż. Konrad Tom, Stanisław Szebeo, 1937, 80 min) oraz *Romeo i Julcia* (reż. Jan Nowina-Przybylski, 1933, 71 min), spacer Traktem Królewskim z historykiem sztuki i przewodnikiem Markiem Szczepańskim, specjalna oferta wydawnictw i płyt z piosenkami z lat 20. i 30. i kawiarenka *Retro*. W ramach festiwalu odbyły się także spotkania autorskie, dyskusje i wykłady:
— spotkanie z Ryszardem Mączewskim, autorem albumu *Warszawa między wojnami. Opowieść o życiu stolicy 1918-1939*, wykład dr Doroty Fox — *Kabarety i rewie międzywojennej Warszawy*,
— spotkanie z Jerzym Majewskim, autorem cyklu książek *Warszawa nieodbudowana*,
— wykład Tomasza Lachowskiego — *Polska grafika reklamowa 1918-1939*.
74. **19 października** (godz. 18.00): spotkanie z cyklu *Spojrzenia na warszawskie getto — MIEJSCA pt. Nowolipki 68*. Jacek Leociak (Instytut Badań Literackich PAN, Centrum Badań nad Zagładą Żydów)

po raz kolejny zaprosił wędrowną grupę po warszawskim getcie, tym razem skupił się na miejscu, gdzie przed wojną stała kamienica przy ul. Nowolipki 68. Tam, w piwnicy domu, ukryto Konspiracyjne Archiwum Getta Warszawskiego, zwanego Archiwum Ringelbluma. To bezcenna, największa i najważniejsza kolekcja dokumentów z czasów Zagłady Żydów w okupowanej Europie, odkopana w 1946 i 1950 roku.

75. **21 października** (godz. 18.00): drugie spotkanie z cyklu „PRL bocznymi drzwiami” pt. *Pieniądze polskie i prawdziwe, czyli dolar w PRL-u*, którego pomysłodawcą i gospodarzem jest prof. UW Jerzy Kochanowski. Opowiedział o sile nabywczej dolarów, czarnym rynku, cinkciarzach i złocie, pokazał fragmenty filmów i materiały ikonograficzne.
76. **23 października** (godz. 17:00): premierowy pokaz filmu Ireneusza Dobrowolskiego *Rachunek szczęścia* (2010, 85 min) o pianistce Stelli Czajkowskiej, która cudem ocalała z Zagłady. Po pokazie filmu odbyła się rozmowa z udziałem bohaterki i reżysera, a także Zygmunta Walkowskiego, konsultanta materiałów archiwalnych w filmie. Gościliśmy także Ambasadora Szwecji Daga Harteliusa oraz światowej sławy fotografa Ryszarda Horowitza. Niespodzianką był krótki występ Katy Carr, brytyjskiej artystki, która specjalnie dla Stelli Czajkowskiej i publiczności DSH przyjechała do Polski, by po raz drugi w 2010 roku uczestniczyć w spotkaniu ze świadkiem w DSH. Stella Czajkowska udzieliła także relacji dla Archiwum Historii Mówionej oraz spotkała się z młodzieżą.
77. **26 października** (godz. 18.00): spotkanie *Polscy zesłańcy do obozów Gulagu*. Ze wschodniej Polski włączonej w 1939 roku do Związku Radzieckiego deportowano setki tysięcy osób do Azji Środkowej oraz na Syberię. Międzynarodowy zespół historyków odszukał zesłańców i nagrał ich relacje. Pytali, co zostało w pamięci zesłańców z tamtych tragicznych wydarzeń, jak potoczyły się ich późniejsze losy, w jaki sposób udało im się wrócić do Polski, jak powitano ich w kraju? W spotkaniu udział wzięli polscy i francuscy historycy: Karol Modzelewski, Albin Głowacki, Catherine Gousseff, Alain Blum. Dyskusję moderowała Valérie Nivelon (Radio France International). Współorganizatorem spotkania był Instytut Francuski w Warszawie.
78. **27 października** (godz. 18.00): *Popołudnie z arystokracją* — spotkanie z przedstawicielami warszawskich rodów arystokratycznych: Branickich, Czetwertyńskich i Sobańskich podzielili się z nami rodzinnymi wspomnieniami o czasach przedwojennych, okupacji, PRL-u i czasach współczesnych. Spotkanie prowadził varsavianista Marcin Brzeziński.
79. **29 października** (godz. 18.00): ostatnie z cyklu spotkań *Cztery strony kultury*, na którym przypomnieliśmy jedno z najbardziej niezależnych zjawisk w kulturze polskiej okresu PRL-u: awangardowe i eksperymentalne filmy, które powstawały w kręgu reżyserów łódzkiej Filmówki — Zbigniewa Rybczyńskiego, Józefa Robakowskiego, Piotra Szulkina. Spotkanie prowadził Tadeusz Sobolewski, krytyk filmowy i dziennikarz.
80. **3 października** (godz. 18.00): *Odzyskać z niepamięci* — spotkanie na temat Ravensbrück — największego kobiecego obozu koncentracyjnego na terenie III Rzeszy, gdzie zginęło 27 tysięcy Polek. Na podstawie wywiadów przeprowadzonych z byłymi więźniarkami obozu powstała wystawa *I trzeba było żyć. Kobiety w KL Ravensbruck*, którą było można obejrzeć w trakcie spotkania. O doświadczeniach związanych ze zbieraniem opowieści o obozie opowiedział Tomasz Wilde. W programie wieczoru pokaz filmu *Pasażerka* Andrzeja Munka (1963, 58 min). Spotkanie prowadziła Sylwia Siedlecka. Organizatorzy: Fundacja na Rzecz Kobiet JA KOBIEȚA i DSH.
81. **5 października** (godz. 18.00): wernisaż wystawy *Polacy, Niemcy i Kaszubi... Życie codzienne, obyczaje i kultura ludowa w Prusach Zachodnich ok. 1900 roku*. Wykład wygłosiła dr Hanna Nogossek z Deutsches Historisches Museum w Berlinie. Gościem wernisażu był dr Jurgen Warmbrunn, zastępca Dyrektora Instytutu im. Herdera. Współorganizatorzy spotkania: Instytut Herdera w Marburgu, Muzeum Braci Grimm w Kassel, Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej.
82. **9 listopada** (godz. 18.00): spotkanie z Jurijem Mieczitowem, autorem zdjęć do wystawy *Siergiej Paradżanow. Kronika dialogu*. Rozmowę z fotografem poprowadził Tadeusz Sobolewski. Spotkanie odbyło się w ramach 4. Festiwalu Filmów Rosyjskich „Sputnik nad Polską”.

19–21 listopada — *Dni Bryana* — trzydniowy cykl spotkań towarzyszących otwarciu wystawy *Amerikanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Juliana Bryana 1936–74*. Współorganizatorem był

Instytut Pamięci Narodowej.

83. 19 listopada — **wernisaż wystawy** oraz spotkanie *Mój ojciec to Julien Bryan* z Samem Bryanem.
84. **20 listopada** — spotkanie *Wojna na ekranie* o fenomenie popularności amerykańskich kronik filmowych z okresu II wojny światowej i spotkanie o tym, jak wojna w Wietnamie i Zatoce Perskiej wdarła się poprzez ekran do milionów amerykańskich domów. Pokaz, nominowanego do Oscara w 1941 roku, filmu Juliana Bryana *Oblężenie*. Drugim spotkaniem sobotnim było *Jestem na zdjęciu Bryana* z udziałem osób ze zdjęć Bryana Kazimierzy Miki i Zygmunta Aksienowa. Na koniec drugiego dnia cyklu pokazaliśmy film *Fotograf wojenny* (2001, reż. Christan Frei) poświęcony Jamesowi Nachtweyowi.
85. **21 listopada** — spotkanie *Być dostatecznie blisko*, prowadzone przez Wojciecha Grzędzińskiego, laureata Word Press Photo za reportaż z konfliktu wojennego w Gruzji. Na koniec cyklu odbyło się spotkanie *Zawód: korespondent wojenny*, w którym wzięli udział dziennikarze: Jacek Czarniecki, Jacek Kaczmarek, Wojciech Cegielski oraz fotograf Wojciech Grzędziński. Spotkanie prowadził Roman Kurkiewicz.
86. **23 listopada** (godz. 18.00): *Kaszuby dawniej a dziś* — spotkanie z prof. Józefem Borzyszkowskim, historykiem z Uniwersytetu Gdańskiego, wybitnym znawcą Kaszub, towarzyszące wystawie *Polacy, Niemcy i Kaszubi*. Współorganizatorem spotkania był Ośrodek KARTA i FWPN.
87. **25 listopada** (godz. 18.00): trzecie spotkanie z cyklu „PRL bocznymi drzwiami” pt. *Polski turysta za socjalistyczną granicą*
88. **26 listopada–5 grudnia**: po raz drugi Dom Spotkań z Historią był partnerem Festiwalu Multimedialnego *Sztuka Dokumentu*. Filmy podejmowały temat „wolności” rozmaitych kontekstach — jak rozumiana jest wolność po roku 1989 w Europie Środkowo-Wschodniej, wolność polityczna na świecie, wolność artystyczna, wolność osobista. Publiczność obejrzała ponad 20 filmów. Część seansów przeznaczona była dla młodzieży gimnazjalnej i licealnej, która miała okazję spotkać się z twórcami i bohaterami filmów.
89. 30 listopada (godz. 18.00): spotkanie z cyklu *Spojrzenia na warszawskie getto* — *MIEJSCA pt. O kościołach w getcie*. Tym razem tematem spotkania była niewielka grupa chrześcijan pochodzenia żydowskiego i losy kościołów katolickich, które znalazły się w granicach gettach.
90. **3 grudnia** (godz. 18.00): Spotkanie w związku z wydaniem 64. numeru KARTY *Zapowiedź Zagłady* — *wypędzenie Żydów z III Rzeszy*.
91. **5 grudnia** (godz. 11:00–14.00): *Dzień Ormiański w Domu Spotkań z Historią* z cyklem spotkań, poczęstunkiem ormiańskim oraz warsztatami edukacyjnymi. Współorganizatorem imprezy była Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich.
92. **7 grudnia** (godz. 18.00): Wernisaż wystawy *Janusz Korczak. Udzielić dzieciom głosu*.
93. **9 grudnia** (godz. 18.00): **spotkanie z cyklu „PRL bocznymi drzwiami” pt. W bocznej kieszeni... co o mieszkańcach PRL mówiły dowody osobiste.**
94. **14 grudnia** (godz. 18.00): *Afrykanie w Warszawie* — spotkanie podsumowujące projekt prowadzony przez Fundację „Afryka Inaczej”, poświęcony dziejom afrykańskiej diaspory stolicy od XVI wieku po czasy współczesne, zakończony wydaniem książki. O dziejach Afrykanów opowiedzieli autorzy publikacji m.in. Mamadou Diouf, Paweł Średziński, Krzysztof Wittels i dr Paulina Codogni. W spotkaniu wziął też udział Stephano Sambali, jeden z bohaterów publikacji, prof. Barbara Stępniewska-Holzer (UW) oraz dr Zbigniew Osiński (Muzeum Powstania Warszawskiego). Współorganizatorem spotkania była Fundacja „Afryka Inaczej”.
95. **18–19 grudnia** (godz. 11:00–18.00): *Świąteczny weekend w Domu Spotkań z Historią*. Zaprosiliśmy warszawiaków na kiermasz wydawnictw w *Księgarni XX wieku*, dostępnych w promocyjnych cenach, pokaz filmów kronik i poświęconych świętom, a także do nastrojowej kawiarenki. Dla najmłodszych zorganizowaliśmy kąciak zabaw dla dzieci.

4 VI. WYŁĄCZ SYSTEM vol. 2

W przyszłym roku też będziemy świętować 4 czerwca — powiedziała 5 czerwca 2009 prezydent Hanna

Gronkiewicz-Waltz podczas obchodów 20. rocznicy czerwca 1989. Obietnica została spełniona i w 2010 roku DSH zorganizował 4–5 czerwca akcję *Wyłącz System vol. 2*. Tegoroczna edycja odbyła się w Zakładach Graficznych „Dom Słowa Polskiego” przy ulicy Miedzianej 11, w którym 8 maja 1989 wydrukowano pierwszy numer „Gazety Wyborczej”. Hale, w których dawniej stały maszyny drukarskie, wypełniły się tańczącymi parami, dawne introligatornie i korytarze do przewożenia prasy — opozycjonistami i działaczami. Do współpracy zaprosiliśmy artystów, reżyserów, animatorów kultury i producentów. Zarówno „Warsztaty z Wolności”, jak i Fiesta cieszyły się ogromnym zainteresowaniem warszawiaków. Finałem *Wyłącz System* było *Uwalnianie przestrzeni* — akcja miejska współorganizowana przez Nowy Teatr. W ramach tego przedsięwzięcia warszawiacy mogli zwiedzić miejsca w Warszawie niedostępne na co dzień.

Podobnie jak w zeszłym roku, uruchomiliśmy stronę internetową www.wylaczsystem.pl, dzięki której szczegółowo informowaliśmy o przygotowywanych projektach, zbieraliśmy zapisy na Fiestę, zapraszaliśmy do udziału w warsztatach. Akcja promocyjna zaplanowana była na szeroką skalę, zależało nam bardzo, aby logo Wyłącz System stało się rozpoznawalnym w przestrzeni miejskiej symbolem nowatorskiego i oryginalnego sposobu podejścia do najnowszej historii Polski.

Już po raz drugi promowaliśmy rocznicę wyborów czerwcowych jako święto zwykłych ludzi — to dzięki determinacji wszystkich obywateli, a nie tylko wybranych jednostek, udało się obalić system totalitarny. Dlatego promujemy rocznicę wyborów czerwcowych jako Święto Wolności, na które zasłużyli i zapracowali sobie Polacy 21 lat temu. Z tej okazji zorganizowaliśmy Fiestę, która powinna się odbyć w 1989 roku i zaprosiliśmy na nią wszystkich, dla których wolność nie jest tylko pustym słowem i którzy potrafią docenić jej wartość.

Poniżej przedstawiamy spis warsztatów i akcji towarzyszących tegorocznym obchodom rocznicy 4 czerwca 1989:

I. Akcje startowe:

1. **Znaki Wolności:** koszulki w dwóch kolorach i z dwoma grafikami oraz torby płócienne zaprojektowane przez grafika Przemysława Truścińskiego „Trusta” (wykorzystaliśmy projekty grafik „Trusta”, które zdobiły kostki domina biorące udział w symbolicznym burzeniu muru w Berlinie w 2009 roku). Każdy gość mógł kupić koszulki i torby w księgarni DSH już na kilka dni przed obchodami rocznicy. Można je było także zakupić 4 czerwca w Domu Słowa Polskiego.
2. **Badge:** znaczki z replikami grafik opozycyjnych zgromadzonych w archiwum Ośrodka KARTA. Rozdawaliśmy je naszym gościom w DSH oraz podczas *Warsztatów z Wolności* w Domu Słowa Polskiego.
3. **Pobierz Wolność:** zaprojektowane na podstawie Znaków Wolności „Trusta” wygaszacze ekranu i tapety na komputer i telefon komórkowy oraz specjalnie skomponowane muzyczne motywy Wyłącz System. Wszystko to można było pobrać za darmo na naszej stronie na dwa tygodnie przez 4 czerwca.
4. **Chłodne debatowania:** dwie debaty z udziałem gości: socjologów, politologów, historyków, animatorów kultury, specjalistów ds. PR, na Chłodnej 25. Pierwsza odbyła się 25 czerwca 2010, pod hasłem — *Czyja Solidarność?* Goście dyskutowali na temat „Solidarności” — dlaczego uważana jest za dobrą markę? Kto się dziś do niej przyznaje, co oznacza i jakie wartości za sobą niesie słowo „solidarność” po przeszło 20 latach od upadku totalitaryzmu w Polsce? Druga debata odbyła się 31 maja 2010, pod hasłem — *Ruch społeczny? Nie — dziękuję?* Goście dyskutowali na temat braku powodów do buntu we współczesnej Polsce, próbowali określić przyczyny i skutki tej sytuacji. Kuratorką debat była Elżbieta Cizewska.
5. Na Skwerze Wizytek eksponowaliśmy wystawę fotograficzną poświęconą historii drukarni Dom Słowa Polskiego. Na murze klasztoru Wizytek pojawił się baner informujący o *Wyłącz system vol. 2*, a na Krakowskim Przedmieściu ustawiliśmy słup, do którego wmontowane były wyłączniki, dzięki którym można było odsłuchać motywów muzycznych z *Wyłącz system* i informacji o akcji.

II. Warsztaty z Wolności: 4 czerwca 2010, godz. 18.00-22.00, Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego”, ul. Miedziana 11 oraz plac Defilad, godz. 19.00-21.00:

1. **Czołg///Samba:** akcja na placu Defilad, przygotowana przez niemieckiego reżysera Thomasa Harzema. Jednym z głównych symboli komunizmu i reżimu totalitarnego jest czołg. Kojarzy się wszystkim z zamieszkami na ulicach Budapesztu, Pragi, podczas stanu wojennego w Polsce, z defiladami na Placu Czerwonym. Postawiliśmy sobie za cel odczarowanie tego symbolu

zniewolenia. Nasz czołg został pomalowany na różowo przez warszawiaków, uczestniczących w akcji. Akcję zakończyła parada, w której uczestniczyli, przy akompaniamencie muzyki na żywo: przebrani za żołnierzy i urzędników państwowych aktorzy, tancerki samby w kostiumach z piór, bębniarze, samochody wojskowe i asekurująca wszystko policja. Warszawiaków, którzy po drodze przyłączyli się do parady, odprowadziliśmy na Fiestę do Domu Słowa Polskiego.

2. **Niewidzialne miasto:** specjalnie dla odwiedzających nas gości zorganizowaliśmy solidarnościowy spacer po wielkim planie Warszawy. Goście mogli odwiedzić podziemną drukarnię, solidarnościowe komitety wyborcze, uczestniczyć w spotkaniu Latającego Uniwersytetu. Goście dzielili się wspomnieniami z tych przełomowych dla historii nowożytnej Polski momentów. Kuratorką akcji była Elżbieta Cizewska.
3. **Radiostacja:** stworzyliśmy konstrukcję z radioodbiorników z lat 80., dzięki której goście mogli posłuchać dawnych audycji. Rekonstrukcja ukazująca historię polskiej opozycji i polską drogę do wolności. Kuratorem akcji był reżyser Wojciech Faruga.
4. **Punkt Diagnostyki Narodowej:** testy przeprowadzili specjalnie przeszkoleni „lekarze”, którzy po gruntownym przebadaniu naszych gości diagnozowali, jakiego typu mentalność prezentują. Wyłoniły się następujące typy osobowości: Polak Romantyczny, Polak Racjonalny, Polak Zdołowany, Polak Surrealistyczny, Polak Biesiadny oraz Polak-Zagadka. Kuratorem akcji był Rafał Kosewski.
5. **Tele-Re-Wizor:** odtworzyliśmy i ożywiłiśmy kultowe programy telewizyjne z lat 80.: koncert życzeń, Dziennik Telewizyjny, pierwsze polskie reklamy. Przy okazji śledziliśmy reakcję widzów na tę sentymentalną podróż po srebrnym ekranie. Kuratorem akcji był reżyser Wojciech Faruga.
6. **Kto Ty jesteś?:** nasi goście mieli szansę zagrać w specjalnie zaprojektowane na tę okazję wolnościowe karty. Do wyboru były: *Wolnościowy Piotruś*, albo gra *Kto Ty jesteś?*, w obu grach goście przypominali sobie ważnych uczestników wydarzeń z 1989 roku. Kuratorami akcji byli: Irmina Dąbrowska i Tomasz Marciniak.
7. **Foton:** goście mieli okazję zrobienia sobie zdjęcia z opozycjonistami i działaczami partyjnymi. Mogli przenieść się w czasie i wpasować w przełomowe wydarzenia historyczne: skakali przez płot razem z Wałęsą w Stoczni, pozwolili do solidarnościowego plakatu. Do lat 80. pomogły im przenieść się specjalnie na tę okazję przygotowane archiwalne fotografie, kostiumy i gadżety. Kuratorem akcji był Jan Mencwel.
8. **Transfer Doświadczeń vol. 2:** opozycjoniści, bohaterowie spotów Ewy Stankiewicz opowiadali o swoich doświadczeniach z okresu PRL. Goście mieli szansę dowiedzieć się, jak wyglądały święta i wakacje, jak radziły sobie kobiety, będące jednocześnie żonami, matkami i opozycjonistkami. Kuratorem akcji był Michał Łuczewski.
9. **Pobudka!:** akcja nawiązująca do wciąż aktualnych utworów Czesława Miłosza, które wpłynęły na rozwój myśli opozycyjnej w Polsce Ludowej. Zależało nam na przypomnieniu, że przesłanie noblisty pozostaje wciąż aktualne mimo zmienionej sytuacji politycznej. Projekt zakończył się „historyczną” pobudką, podczas której zadzwoniło jednocześnie 21 budzików. Kuratorem akcji był Rafał Kosewski.
10. **Zadowolenie zarchiwizowane:** przygotowaliśmy dokument, którego bohaterami byli zwykli ludzie. Udokumentowaliśmy historie wspólnych działań, inicjatyw obywatelskich, których rezultaty przerosły oczekiwania ich organizatorów. Przeprowadziliśmy również sondę, w której nasi goście mogli pochwalić się swoimi dokonaniem. Kuratorką akcji była Katarzyna Zaniewska.

III. Fiesty, 4 czerwca 2010, Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego”, ul. Miedziana 11, godz. 21.00–3.00

Zorganizowana przez nas już po raz drugi Fiesty miała za zadanie nie tylko przypomnieć o wydarzeniach z 1989 roku, lecz także stworzyć tradycję radosnego świętowania. Podczas Fiesty młode pokolenie, urodzone w latach 80. lub po przełomowym 1989 roku, spotkało się z uczestnikami i świadkami tamtych wydarzeń, dzięki czemu poznało historię nie z kart podręczników, ale poprzez odczytywanie znaczeń zawartych w instalacjach artystycznych i działaniach teatralnych inspirowanych wydarzeniami 1989 roku.

Tegoroczną Fiestę udało nam się zorganizować w Domu Słowa Polskiego — jednej z największych drukarni w Polsce, w której przez lata drukowano „Trybunę Ludu”, a w 1989 roku pierwsze numery „Gazety Wyborczej”. Chcieliśmy zwrócić uwagę naszych gości przede wszystkim na kwestię słowa, które może być narzędziem walki o wolność. Ta niegdyś prężnie działająca drukarnia już niedługo zniknie z mapy Warszawy. Fiesta była więc pożegnaniem miejsca o symbolicznym znaczeniu dla najnowszej historii Polski.

Na gości Fiesty czekały sekretarki, które wydawały karty wstępu na imprezę. Każdy uczestnik, aby wejść na teren drukarni, musiał rozwiązać zadanie „znajdź różnicę” na przedstawionych archiwalnych zdjęciach. Dla autorów scenariusza Fiesty — Igora Gorzkowskiego i Marty Wójcickiej inspiracją był film „Żółta łódź podwodna” (*Yellow submarine*, 1968), którego bohaterowie — członkowie zespołu The Beatles — są uczestnikami odwiecznej walki dobra ze złem. O północy prezydent Hanna Gronkiewicz-Waltz wzniosła wraz z uczestnikami zabawy toast za wolność. Do zabawy podczas Fiesty grały zespoły: Trifonidis Free Orchestra oraz Karl Hector i the Malcouns, a także dj'e: Daniel Drumz, Mr Krime, DJ Burn Reynolds.

Poza główną halą (tzw. halą maszyn offsetowych), na której rozgrywały się opisane powyżej wydarzenia, uczestnicy Fiesty mogli odpocząć w hali introligatorni, gdzie w zaaranżowanej scenografii maszyn mogli obejrzyć wyświetlane na kilku ekranach materiały archiwalne zgromadzone przez Ośrodek KARTA. W przestrzeni drukarni umieszczono instalacje artystyczne Kuby Bąkowskiego, Nicolasa Grosppierre'a oraz Dominika Cymera.

Uczestnicy Warsztatów z wolności i Fiesty mogli zwiedzić łącznie około 10 000 m² drukarni: hale drukarskie, introligatorskie, magazyny, pomieszczenia biurowe, korytarze i windy.

IV. Uwalnianie przestrzeni, 5 czerwca, godz. 9.00–22.00

Projekt, zrealizowany wspólnie przez Nowy Teatr i Dom Spotkań z Historią, był inspirowany tradycją festiwalu dziedzictwa w wielu miastach Niemiec i Francji, polegających na umożliwieniu zwiedzenia historycznych miejsc, które na co dzień są niedostępne. Umożliwiliśmy warszawiakom odkrycie nieznanych przestrzeni — pereł architektonicznych, pracowni artystów, podziemi, dachów, magazynów oraz niedostępnych zazwyczaj zakamarków państwowych gmachów. Nad realizacją całego projektu czuwała Rada Ekspertów w składzie: Sylwia Chutnik, Hanna Nowak-Radziejowska, Sebastian Cichocki, Jerzy Majewski i Jarosław Trybuś. Dokonałiśmy symbolicznego „uwolnienia” następujących miejsc i instytucji:

1. Tor Służewiec	10. Ministerstwo Edukacji Narodowej
2. Budynek PAST-y	11. Muzeum Narodowe, pracownia konserwatorska
3. Dawna Siedziba KC PZPR	12. Podziemia metra na Targówku
4. Dział Zbiorów Specjalnych GBL	13. PKiN
5. Pałacyk Rusieckiego	14. Stalowa 52, pracownie artystyczne
6. Gazownia na Woli	15. Pracownia Zbigniewa Dłubaka
7. Gruba Kaśka	16. Rondo 1
8. Instytut Awangardy	17. Syfon pod Rondem Dmowskiego
9. Kościół św. Augustyna	18. Teatr Wielki — Opera Narodowa

W każdym z tych miejsc na uczestników czekali przewodnicy (varsavianiści, specjaliści danej dziedziny, historycy, architekci, pracownicy tych miejsc), którzy wskazywali na historyczne znaczenie danej przestrzeni, opowiadali historię powstawania tych miejsc, właścicieli, mieszkańców, omawiali wystrój wnętrz, architekturę, legendy. Projektowi towarzyszyła publikacja z pocztówkami przedstawiającymi „uwalniane” miejsca. Autorami fotografii są: Mikołaj Długosz, Nicolas Grosppierre i Konrad Pustoła. Projekt spotkał się z bardzo dużym zainteresowaniem warszawiaków, a zapisy na niektóre miejsca skończyły się już na tydzień przed 5 czerwca.

W drugiej połowie 2010 roku przygotowaliśmy bogaty program wydarzeń towarzyszących większości wystaw eksponowanych w Domu Spotkań z Historią. Programy towarzyszące wystawom były tak skonstruowane, by odbiorcy z każdej grupy wiekowej mogli znaleźć interesującą propozycję. W programie znalazły się spotkania z autorami i bohaterami wystaw, gry miejskie, pokazy filmów, spotkania z ekspertami, spacer po wystawie, zajęcia edukacyjne. Wydarzenia towarzyszące wystawom są nie tylko okazją do dyskusji na tematy bezpośrednio związane z ekspozycją, ale także do szerszej refleksji nad zjawiskiem kulturowym,

okresem w najnowszej historii Polski, czy też linkami pomiędzy historią a współczesnością. Z uwagi na zróżnicowaną problematykę wystaw, wydarzenia towarzyszące przyciągają nowego widza, zainteresowanego daną tematyką i poszukującego dalszych informacji na ten temat.

WARSZAWIACY NIE Z TEJ ZIEMI!

W październiku (9-10 października) zorganizowaliśmy festiwal *Warszawiacy nie z tej ziemi!* Do udziału w festiwalu zaprosiliśmy obcokrajowców, którzy mieszkają i pracują w Warszawie — przyjechali na studia, do pracy, z ciekawości, z miłości, w poszukiwaniu inspiracji, by mogli opowiedzieć o swoich pasjach, podzielić się swoimi umiejętnościami z mieszkańcami stolicy i refleksją na temat ich życia w Polsce.

Pokazaliśmy ich wpływ na miasto i jego mieszkańców, pozwoliliśmy im opowiedzieć o tym, co dla nich jest ważne, jakie widzą podobieństwa, a jakie różnice pomiędzy tym co zastali w Polsce, a tym co zostawili w kraju pochodzenia. W trakcie festiwalu opowiedzieli nam również o tym, co w naszym dziedzictwie i kulturze wydaje im się cenne, czym się inspirowa, co ich fascynuje lub zadziwia.

W ramach festiwalu zorganizowaliśmy lekcje z obcokrajowcami, spacer po mieście, dyskusje, spotkania filmowe, warsztaty edukacyjne oraz imprezę klubową. Festiwal odbył się w różnych miejscach Warszawy: w Domu Spotkań z Historią, na skwerze Wizytek, w klubie Skład Butelek i w wybranych punktach na mapie stolicy, gdzie odbywały się spacer (od Placu Zbawiciela po Dworzec Wschodni). Ważnym aspektem festiwalu była perspektywa historyczna — niektórzy z zaproszonych gości mieszkają w Polsce od lat i tym samym byli świadkami historycznych wydarzeń, przemian politycznych, obyczajowych i kulturowych.

Festiwal zainaugurował projekt *Warszawa Wielonarodowa. Cudzoziemscy mieszkańcy stolicy 1945–89*. Głównym celem projektu jest odkrywanie powojennej historii miasta wiążącej się z istnieniem i funkcjonowaniem w kolejnych dekadach PRL-u szczególnej grupy społeczności: Warszawiaków–cudzoziemców.

9 października

Lekcje nie z tej ziemi!

Festiwal rozpoczął się akcją *Lekcje nie z tej ziemi!* na skwerze Wizytek. Trzydziestu mieszkających w Warszawie obcokrajowców w zaaranżowanych klasach podzieliło się z nami swoimi pasjami, umiejętnościami i spostrzeżeniami. Tematy lekcji były często zaskakujące. Pianistka Erdenczimeg Szaniawska opowiedziała o Chopinie w mongolskiej muzyce ludowej. Lourdes Estrada odpowiadała na pytanie, czym Witkacy może zauroczyć Meksykanina? Tessa Capponi-Borawska opowiedziała o wpływach włoskich w kuchni polskiej. Vahram Mkhitarjan przeprowadził kurs toastów kaukaskich, a Hana Umeda uczyła podstaw tańca japońskiego. Poniżej spis tematów lekcji i nauczycieli:

Bilková Ivana Rola kultury wina na południowych Morawach
Capponi-Borawska Tessa Włoska kuchnia polska, czyli ile włoskich wpływów w polskiej kuchni
Chochłow Aleksander Polsko-rosyjskie inspiracje w malarstwie
Davtyan Armine Przewodnik po Armenii na żywo
El Tayeb Mahmoud 40 lat minęło, czyli niepodręcznikowa historia Polski
Engelmeyer Akos Pozostałości węgierskie w Warszawie
Estrada Lourdes Czym Witkacy może zauroczyć Meksykanina?
Gabir Awad Nil a Warszawa
Gasparian Hayk i zespół Musa Ler Kurs toastów kaukaskich z muzyką na żywo
GrosPierre Nicolas Igła w Stogu Siana, czyli jak sfotografować Warszawę i przeżyć atak billboardów
Guillou Ben Jak opakować kulturę, czyli dialog i współpraca aktywistów, instytucji kulturalnych, artystów i publiczności
Harasym Iryna Rekreacja nadwiślańska w Warszawie

Janabi Hatif Obcy może być swój
Koinas Georgos Polska grecka
Kosojan-Przybysz Aida Dźwięki zakaukazia
Lozano Cezar Artezania - kolumbijskie rękodzieło
Nikić Ivo Marchewka na ostro z sąsiadem
Perkun Vitaliy Ukrainica w Warszawie
Rimickaite Rasa Czego nie widać albo nie chce się zobaczyć w Warszawie - od Mickiewicza i Miłosza do Venclovy
Sahly Maged Leśmian po arabsku
Sokolowa-Zyzak Katia Warszawa w lustrach
Szaniawska Erdenczimeg Chopin w mongolskiej muzyce ludowej
Ukraińskie pieśni ludowe
Umeda Hana Podstawy japońskich tańców ludowych
Voitovici Monica Mizeria po rumuńsku
Wargskog Claes Polski savoir-vivre z punktu widzenia Szweda
Włodarczyk Stephane Co francuska muzyka może dać warszawiakowi?

• *Przystań Warszawa*

Po lekcjach na skwerze, w Domu Spotkań z Historią, odbyła się dyskusja poświęcona przemianom społecznym i kulturowym stolicy oraz tożsamości mieszkających w niej cudzoziemców. Spotkanie poprowadził Paweł „Paulus” Sulik, dziennikarz Radia TOK FM, autor programu „Los Polandos”. Gośćmi dyskusji byli: Tessa Capponi Borawska, Stasys Eidrigevičius, Hatif Janabi, Bernard Margueritte, Chris Niedenthal oraz

prof. Jerzy Kochanowski z Instytutu Historycznego UW, pomysłodawca projektu *Warszawa Wielonarodowa 1945–1989*.

- ***Klubowo bez granic***

Na koniec pierwszego festiwalowego dnia zaprosiliśmy warszawiaków do klubu Skład Butelek na Pradze na imprezę taneczną w etnicznych klimatach. Imprezę rozpoczął pokaz gry na bębnach i jam session na bębny prowadzony przez muzyków *Strefy Rytmu*. Po występie zagrał DJ Steve — Stephano Sambali z Tanzanii.

- **10 października: *Warszawa na oku!***

Drugi dzień festiwalu upłynął pod znakiem wycieczek po stolicy, na które zabrali nas: Gianna Benvenuto z Urugwaju, Mania Zyzak-Sokolowa z Rosji, Ton Van Anh z Wietnamu, Linas Domarackas z Litwy, Ivo Nikić z Serbii i Dario Gub z Włoch. Każde spotkanie było oryginalnym spojrzeniem na stolicę, jej mieszkańców, kulturę i historię. Każdy z przewodników podzielił się opowieścią o swojej przygodzie z Warszawą. Między 12:00 a 18:00 można było przejść trasę wiodącą od Placu Zbawiciela poprzez Plac Konstytucji, Nowy Świat, Park Praski, ulicę Targową aż do Dworca Wschodniego.

- ***Welcome in Poland***

Festiwal zakończył wieczór filmowy, który poprowadził Jakub Królikowski, dyrektor Festiwalu Filmowego *Pięć Smaków*. Gośćmi spotkania byli bohaterowie filmów: Hatif Janabi, Yoshiho Umeda oraz La Duc Trung. Pokazaliśmy trzy filmy:

- ***Góral z Tokio, reż. Bożena Garus-Hockuba, 1995***

Film biograficzny o profesorze Ryocho Umedzie, współtwórcy katedry japonistyki na UW w okresie międzywojennym oraz jego synu — Yoshiho Umedzie, japońskim działaczu „Solidarności”, obecnie aktywnie działającym na rzecz przyciągnięcia japońskich inwestycji do Polski.

- ***Hatif, reż. Maria Zmarz-Koczanowicz, 1995***

Historia Irakijczyka Hatifa Janabiego, poety, pisarza i tłumacza, który w czasach PRL wybrał Polskę na swoją nową ojczyznę. Obecnie jest pracownikiem Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego.

- ***List z Polski, reż. Helena Lemańska, 1968***

Reportaż o Wietnamczykach przybyłych do Polski w czasach PRL-u.

Akcje towarzyszące festiwalowi

- ***Warsztaty dla dzieci***

Na najmłodszych czekało wiele atrakcji i wspólnych zabaw plastycznych, podczas których dowiedzieli się o cudzoziemcach mieszkających w stolicy oraz ich wpływie na krajobraz miasta. Podczas zabaw plastycznych wyczarowaliśmy ze sznurka, krepiny i plasteliny potrawy, które przywędrowały do naszej kuchni z innych stron świata. Zaprojektowaliśmy stroje i biżuterię. Zbudowaliśmy meczet, synagogę i bar orientalny.

- **www.warszawawielonarodowa.pl**

Powstała strona internetowa, na której zamieściliśmy dokładny program festiwalu, apel do warszawiaków-obcokrajowców gotowych udzielić relacji dla Archiwum Historii Mówionej oraz spoty, rozmowy z obcokrajowcami — bohaterami festiwalu (Ton Van Anh, Mahmoud El Tayeb, Linas Domarackas, Lourdes Estrada, Chris Niedenthal, Mamadou Diouf, Katia Sokolowa-Zyzak). Dla uczestników festiwalu przygotowaliśmy też gadzety, notesiki i ołówki z logo festiwalu.

KSIĘGARNIA XX WIEKU I SPOTKANIA Z KSIĄŻKĄ

DSH prowadzi **Księgarnię XX wieku**, oferującą po możliwie niskich cenach szeroki wybór publikacji dotyczących historii Polski i Europy Wschodniej — publikacje naukowe i popularno-naukowe, biografie, wspomnienia, wywiady, albumy. Księgarnia proponuje blisko tysiąc pozycji w kilku sekcjach tematycznych oraz w dziale taniej książki. Współpracujemy z dużymi wydawnictwami historycznymi (Oficyna Wydawnicza RYTM, IPN, Bellona, Neriton, Arcana itd.) oraz mniejszymi, lokalnymi oficynami, których publikacje są niedostępne w innych warszawskich księgarniach (m.in. Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego). W sprzedaży znajdują się także albumy, pocztówki, reprinty map historycznych oraz filmy dokumentalne i prezentacje multimedialne. Odwiedzający księgarnię mogą skorzystać z małej czytelnicy, bez konieczności zakupu. Oferujemy także duży wybór publikacji związanych z dawnymi Kresami Rzeczypospolitej.

Księgarnia jest zarazem organizatorem spotkań z książką historyczną. Poniżej przedstawiamy promocje wydawnicze, które odbyły się w 2010 roku:

1. **Czerwone bagno**, 14 stycznia (godz. 18.00): dyskusja wokół książki Tomasza Strzembosza i Rafała Wnuka na temat dziejów konspiracji i polskiej partyzantki w Augustowskim w okresie od września 1939 do czerwca 1941. W dyskusji wziął udział m.in. Rafał Wnuk. Spotkanie zostało przygotowane we współpracy z Muzeum II Wojny Światowej.
2. **Ocaleni z Mauthausen**, 19 stycznia (godz. 18.00): prezentacja książki z nowej serii „Historia Mówiona” wydanej przez Dom Spotkań z Historią i Ośrodek Karta. Poruszające wspomnienia byłych więźniów obozów koncentracyjnych systemu Mauthausen-Gusen, fragmenty ponad stu relacji biograficznych. Spotkanie współorganizowane z Ośrodkiem Karta i Fundacją „Polsko-Niemieckie Pojednanie”.
3. **1989. Jesień narodów**, 27 stycznia (godz. 18.00): promocja książki Adama Burakowskiego, Aleksandra Gubrynowicza i Pawła Ukielskiego. To pierwsza w Polsce analiza porównawcza dotycząca upadku komunizmu w krajach Europy Środkowej, pokazująca jak pękały i rozpadały się kolejne fragmenty muru oddzielającego narody regionu od wolności i demokracji. Współorganizatorami spotkania było Wydawnictwo Trio i Collegium Civitas.
4. **Pamięć. Polscy uchodźcy na Węgrzech 1939-46**, 4 lutego (godz. 18.00): spotkanie promujące album przedstawiający losy polskich uchodźców na Węgrzech. W spotkaniu udział wzięli: Krystyna i Grzegorz Łubczykowie, autorzy albumu, Robert Kiss, Ambasador Republiki Węgierskiej, Andre Varga, węgierski historyk i konsultant historyczny albumu oraz Janusz Krupski, kierownik Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych. Dyskusję poprowadził redaktor Tadeusz Olszański. Współorganizatorzy spotkania: Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, Ambasada Republiki Węgierskiej oraz Oficyna Wydawnicza Rytm.
5. **Pamiętnik „Cezara”**, 10 lutego (godz. 18.00): spotkanie poświęcone pamiętnikowi Zbyszka Wernica, żołnierza 7. pułku piechoty Armii Krajowej „Gałuch”. O pokoleniu Polski Walczącej, historii pułku „Gałuch” i niezwyklej historii pamiętnika opowiadali: dr hab. Marek Ney-Krwawicz, Juliusz Kulesza, Andrzej Wernic oraz Krzysztof Jaszczyński. Spotkanie przygotowane we współpracy z Warszawskim Magazynem Ilustrowanym „Stolica”.
6. **Życie niewłaściwie urozmaicone**, 9 marca (godz. 18.00): spotkanie poświęcone wznowionej w 2009 roku książce Krzysztofa Leskiego prezentującej Polskie Państwo Podziemne i kulisy działania wywiadu i kontrwywiadu Armii Krajowej. Spotkanie przygotowano we współpracy z Wydawnictwem Finna.
7. **Balkańskie upiory. Podróż przez historię**, 10 marca (godz. 18.00): dyskusja na temat książki Roberta D. Kaplana z udziałem: prof. Marcina Króla z Uniwersytetu Warszawskiego, Adama Balcera z Centrum Strategii Europejskiej demoesEUROPA oraz Edwina Bandyka z Polityki. Podczas spotkania odbyła się projekcja filmu *Posterunek Graniczny* (reż. Rajko Golić). Dyskusję zorganizowano we współpracy z Wydawnictwem Czarne.
8. **Rody starej Warszawy**, 8 kwietnia (godz. 18.00): spotkanie z Tadeuszem Świątkiem, varsavianistą, autorem książek *Rody warszawskie* i *Mokotów poprzez wieki*. Autor przedstawił barwne i dramatyczne losy swojej rodziny.
9. **Sobibór**, 29 kwietnia (godz. 18.00): promocja najnowszej książki z serii „Żydzi polscy”, prezentującej publikowane po raz pierwszy w Polsce relacje ocalałych więźniów z obozu masowej zagłady w Sobiborze na wschodniej Lubelszczyźnie. W dyskusji wzięli udział m.in.: Marek Bem, dyrektor Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego we Włodawie, twórca Archiwum Sobiborskiego i redaktor książki oraz Zbigniew Gluza, Prezes Ośrodka Karta.
10. **Auschwitz. Co ja tu robie?**, 19 czerwca (godz. 16.00): prezentacja albumu z udziałem autora, znanego fotografa Mikołaja Grynberga. Album to owoc wielokrotnych, osobistych podróży autora do Auschwitz. Współorganizatorami spotkania była Fundacja Pauza i Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau.
11. **Warszawa z głową do góry**, 6 lipca (godz. 18.00): prezentacja autorskiego przewodnika po Warszawie Magdaleny Hajnos przy okazji otwarcia wystawy pod tym samym tytułem. Pokazuje stolicę, jakiej nie dostrzegamy na co dzień. Autorka sfotografowała elementy dekoracji budynków - rzeźby, płaskorzeźby, fryzy na fasadach i zwieńczeniach budynków, w bramach i na podwórzach. Różne

tematycznie, zróżnicowane w formie, wykonane z wielką starannością i pomysłowością często przez znanych rzeźbiarzy, mówią wiele o historii budowli i jej właścicielach.

12. ***Między Bagatelą a Zgodą***, 20 lipca (godz. 18.00): promocja książki Andrzeja Zborskiego i Tomasza Markiewicza. Na album składają się niepublikowane dotychczas fotografie Warszawy autorstwa Andrzeja Zborskiego opatrzone komentarzami varsavianisty Tomasza Markiewicza. Fotografie z lat 50. i 60. ubiegłego wieku przedstawiają kilkadziesiąt śródmiejskich kamienic, które w ciągu ostatniego półwiecza utraciły zabytkowy wystrój elewacji i wnętrz albo bezpowrotnie zniknęły z krajobrazu miasta. Spotkanie poprowadził Jerzy S. Majewski.
13. ***Jedna przegrana bitwa***, 12 sierpnia (godz. 18.00): promocja książki Marcina Wolskiego wydanej przez Narodowe Centrum Kultury. Prezentacja alternatywnej wizji historii rozpoczynająca się zamachem na Józefa Piłsudskiego i przegraniem Bitwy Warszawskiej w 1920 roku napisana przez znanego satyryka, publicystę i pisarza. Organizatorzy: DSH, Narodowe Centrum Kultury.
14. ***Droga do Solidarności. Lata 1975-1980***, 13 sierpnia (godz. 18.00): spotkanie inspirowane albumem „Droga do Solidarności. Lata 1975-1980” wydanym przez Dom Spotkań z Historią, Europejskie Centrum Solidarności i Ośrodek KARTA. Publikacja, przygotowana z okazji 30. rocznicy powstania "Solidarności", jest portretem polskiego społeczeństwa w drugiej połowie lat. 70. W dyskusji udział wzięli: prof. Andrzej Friszke, o. Maciej Zięba z Europejskiego Centrum Solidarności oraz Zbigniew Gluza z Ośrodka KARTA.
15. ***Młodszy od swoich wyroków***, 9 września (godz. 18.00): spotkanie z autorem książki Januszem Horodniczym poprowadził Andrzej Komorowski. Goście rozmawiali o publikacji, o fascynującej biografii autora, tragicznych losach pokolenia Kolumbów, którzy za udział w antykomunistycznej konspiracji byli skazywani na karę śmierci, więzienia czy pracę w kopalniach, oraz o warunkach życia i atmosferze panującej w słynnych więzieniach PRL-u. Organizatorzy: Wydawnictwo LTW, DSH.
16. ***Rok 1920. Wojna o Polskę***, 21 września (godz. 18.00): spotkanie inspirowane drugą edycją albumu "Rok 1920. Wojna o Polskę", wydanego przez Ośrodek KARTA i Narodowe Centrum Kultury. Gośćmi spotkania byli prof. Tomasz Nałęcz, Konrad Paduszek z Wojskowego Biura Badań Historycznych, Zbigniew Gluza (prezes Ośrodka KARTA). Prowadził red. Marek Horodniczy. Organizatorzy: Ośrodek KARTA, Narodowe Centrum Kultury, DSH.
17. ***Według ojca, według córki*** Jerzego Krzyżanowskiego i Magdy Krzyżanowskiej-Mierzewskiej, 29 września (godz. 18.00): spotkanie z książką opowiadającą o barwnej historii dwóch rodów Krzyżanowskich. Ojciec i córka przedsięwzięli niezwykłą podróż śladami przodków — ze Lwowa do Gdyni, z Wilna do Gdańska. Troskliwie ratowali dokumenty, fotografie, listy, a przede wszystkim zbierali opowieści tych, którzy pamiętają rodzinne spotkania, zabawy, anegdoty, melodyjki nucone przy goleniu, żartobliwe imiona i smakowite plateczki. Organizatorzy: wydawnictwo WAB, DSH.
18. ***Spoleczeństwo kolejki. O doświadczeniach niedoboru 1945-1989***, 7 października (godz. 18.00): spotkanie z autorką dr Małgorzatą Mazurek, historykiem i socjologiem (Centrum Badań nad Historią Najnowszą w Poczdamie). Historia o polskim społeczeństwie opowiedziana z perspektywy kolejek i kolejkowiczów. Autorka pokazuje, jak Polacy odnajdowali się w świecie pustych półek, „dojść” i przywilejów, turystyki zakupowej oraz reguł czarnego rynku w kolejnych dekadach PRL-u. Organizatorzy: wydawnictwo Trio, DSH.
19. ***Solidarność znaczy więź***, 13 października (godz. 18.00): najnowszy tom esejów Zbigniewa Stawrowskiego przypomina filozoficzny rodowód pojęcia „solidarności”. Autor książki, odwołując się do myśli Józefa Tischnera i Jana Pawła II, wskazuje na etyczne jądro solidarności, jako wspólnoty ludzi dobrej woli, opartej na porozumieniu sumień. Gośćmi spotkania byli: prof. Zbigniew Stawrowski, prof. Wojciech Roszkowski, red. Bronisław Wildstein oraz dr Dariusz Gawin. Organizatorzy: Instytut Myśli Józefa Tischnera, DSH.
20. ***Zanim złamano ENIGMĘ... Rozszyfrowano Rewolucję. Polski radiowywiad podczas wojny z bolszewicką Rosją 1918-1920*** Grzegorza Nowika, 18 października (godz. 18.00): dyskusja o książce poświęconej roli polskiego radiowywiadu podczas wojny z bolszewicką Rosją, na której gościliśmy blisko 300 osób. W rozmowie udział wzięli m.in.: autor książki, Grzegorz Nowik, prof. Wojciech Materski, dyrektor Instytutu Studiów Politycznych PAN, prof. Janusz Cisek, dyrektor Muzeum Wojska Polskiego, Krzysztof Jaraczewski, dyrektor Muzeum Józefa Piłsudskiego; Krzysztof Dudek, dy-

rektor Narodowego Centrum Kultury i Tadeusz Kotarski, dyrektor Oficyny Wydawniczej Rytm. Organizatorzy: Oficyna Wydawnicza Rytm, Muzeum Józefa Piłsudskiego, DSH.

21. **Morderstwo w alei Róż** Tadeusza Cegielskiego, 28 października (godz. 18.00): spotkanie z autorem poprowadził Cezary Polak., a fragmenty powieści czytał Krzysztof Janczar. Morderstwo w Alei Róż to pasjonujący kryminał, którego akcja toczy się w 1954 roku w Warszawie dotyczy śledztwa w sprawie tajemniczej śmierci sekretarza Komitetu Wojewódzkiego PZPR. Tadeusz Cegielski, historyk, wielbiciel kultury popularnej i znawca dziejów Warszawy, zadbał o realizm językowy, nastrój niejednoznaczności, napięcie i dynamiczne dialogi, stopniowo odsłaniające tajemnicę morderstwa i motywacje bohaterów. Organizatorzy: Wydawnictwo W.A.B., DSH.
22. **Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy** Magdaleny Stopy ze zdjęciami Jana Brykczyńskiego, 26 listopada (godz. 18.00): w spotkaniu wzięli udział autorzy publikacji - Magdalena Stopa i Jan Brykczyński oraz bohaterowie książki - mieszkańcy warszawskich domów (m.in. Anna Braniczka-Wolska, Jan Jabłkowski). W programie wieczoru również premiera dokumentu Macieja Piwoarczuka o kamienicy przy ulicy Jasnej 10. Spotkanie poprowadził Jerzy S. Majewski.
23. **11 polskich zwycięstw**, 8 grudnia (godz. 14.00): książka to próba zainicjowania debaty na temat sensowności używania słowa zwycięstwo w odniesieniu do rozmaitych zagadnień z zakresu rodzimej kultury i historii. Składa się na nią 11 esejów pióra najciekawszych polskich autorów, których obszar zainteresowań rozciąga się od historii i antropologii kulturowej, przez naukę i sztukę, aż do sportu. Całość została wzbogacona o 11 przygotowanych specjalnie na tę okazję prac graficznych Piotra Janowczyka. Wydawca: Narodowe Centrum Kultury.
24. **Cyklisci**, 10 grudnia (godz. 18.00): spotkanie wokół nowości wydawniczej Ośrodka KARTA i DSH. Książka zawiera liczne informacje o początkach sportów rowerowych, a także ilustrowane opowieści o niezwykle oryginalnych wynalazkach związanych z historią pojazdu na dwu kołach. W spotkaniu udział wzięli: Stanisław Baltazar Brukalski (Stowarzyszenie Żoliborzan), Robert Gawkowski (Muzeum UW), Wojciech Kaszuba (Masa Krytyczna), Mirosław Sobek (Warszawskie Towarzystwo Cyklistów). Rozmowę prowadziła Aleksandra Janiszewska (Ośrodek KARTA).
25. **Tylnymi drzwiami. Czarny rynek w Polsce 1944-1989** Jerzego Kochanowskiego, 12 grudnia (godz. 18.00): w książce podjęto próbę rekonstrukcji zachowań, mechanizmów i strategii podejmowanych przez społeczeństwo powojennej Polski w celu nawodnienia "socjalistycznej pustyni", a połączonych wspólnym czarnorynkowym mianownikiem. W programie wieczoru rozmowa Włodzimierza Kalickiego („Gazeta Wyborcza”) z autorem książki i Piotra Pytlakowskiego („Polityka”) z milicjantem oraz pokaz fragmentów filmowych. Organizatorzy: Wydawnictwo Neriton, DSH.
26. **Między codziennością a wielką historią. Druga wojna w pamięci zbiorowej społeczeństwa polskiego**, 17 grudnia (godz. 18.00): promocja książki Piotra T.Kwiatkowskiego, Lecha M.Nijakowskiego, Barbary Szackiej, Andrzeja Szpocińskiego (ze wstępem Pawła Machcewicza i posłowiem Marcina Kuli). Książka jest zwieńczeniem projektu badawczego „II wojna światowa w pamięci zbiorowej społeczeństwa polskiego”. Przedstawia obecny stan pamięci o wojnie, jak i przemiany tej pamięci w ostatnich dziesięcioleciach. Interesująca lektura dla polityków, socjologów, a także publicystów i autorów szkolnych programów nauczania historii. Organizatorzy: DSH, Muzeum II Wojny Światowej, Instytut Socjologii UW i Wydawnictwo Naukowe Scholar.

PUBLIKACJE

W 2010 roku Dom Spotkań z Historią był także aktywny jako wydawca i współwydawca publikacji dotyczących XX wieku. Wśród książek popularyzujących historię Polski i Warszawy w XX wieku dominują albumy będące podsumowaniem wybranych wystaw prezentowanych w Domu Spotkań z Historią, książki eseistyczne, wydawane we współpracy z Ośrodkiem KARTA i innymi wydawnictwami, oraz broszury tematyczne oparte na materiale ikonograficznym, dokumentach źródłowych oraz relacjach świadków XX wieku, gromadzonych w Archiwum Historii Mówionej. Dodatkowo wydawane są katalogi towarzyszące wystawom DSH. Poniżej przedstawiamy najważniejsze pozycje.

I. Publikacje własne

- Album *Świat Kresów* Tomasza Kuby Kozłowskiego to druga pozycja z serii „Kolekcje XX wieku”. Nakład 2000 egz., format 210x250 mm, 260 stron. Projekt graficzny Danuta Błahut-Biegańska, redakcja Agnieszka Knyt
- Książka *Spojrzenia na warszawskie getto* Jacka Leociaka. Książka jest połączeniem autorskiego przewodnika, eseju historycznego i albumu varsavianistycznego. Autor zabiera czytelników na wędrowkę po getcie warszawskim, prowadząc nas ulicami Krochmalną, Leszno, Karmelicką, Nowolipie, Miłą, Stawki oraz na Umschlagplatz. W książce wykorzystano blisko 150 zdjęć z archiwów fotograficznych z całego świata. Publikacja na podstawie cieszących się dużym zainteresowaniem spotkań w DSH *Spojrzenia na warszawskie getto*. Zrealizowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nakład 2000 egz., oprawa miękka z obwolutą, 280 stron, format 300x210 mm.
- Album *Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy* Magdaleny Stopy i Jana Brykczyńskiego. Książka poświęcona losom warszawskich kamienic — przez ostatnich kilkadziesiąt lat najbardziej niedocenianym zabytkom miasta. O historii kamienic opowiadają odnaleźieni przez Magdalenę Stopę mieszkańcy, najstarsi z nich często sięgający pamięcią do lat 30. Z tych powieści wyłania się obraz ostatnich stu lat dziejów miasta oraz powikłane losy warszawiaków. Wysmakowane fotografie Jana Brykczyńskiego uzupełnione są o - często publikowane po raz pierwszy - zdjęcia archiwalne. Nakład 2000 egz., format 210 x 250 mm, oprawa miękka, 184 strony.
- Album *Miasto na szklanych negatywach. Warszawa 1916 w fotografiach Willy'ego Römera*, prezentujący unikatowe, niepublikowane dotąd w Polsce zdjęcia Willy'ego Römera, znanego berlińskiego fotografa, który znalazł się w Warszawie w 1916 roku jako żołnierz niemieckich wojsk okupacyjnych. Doskonale zachowane szklane negatywy, na których autor utrwalił Warszawę w 1916 roku są jednym z nielicznych świadectw życia codziennego mieszkańców Warszawy w czasie I światowej, w tym tak chętnie fotografowanej przez Römera mniejszości żydowskiej. Publikację wydano przy wsparciu Fundacji Polsko-Niemieckiej Współpracy. Nakład: 2000 egz., format 210x250 mm, oprawa twarda, 136 stron.

II. Koedycje

- Album *Cykliści* — pierwszy album fotograficzny z serii „Historie obrazkowe” wydany przez Ośrodek KARTA i DSH. Książka, w lekkiej formie, opowiada o początkach sportu rowerowego w Polsce. Zawiera archiwalne fotografie pochodzące z czasów od 2 połowy XIX wieku po rok 1939. Większość fotografii pochodzi z archiwum Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów. Koncepcja i opracowanie: Joanna Łuba-Wróblewska, redaktor serii: Aleksandra Janiszewska, projekt graficzny: Iwona Mikos. Nakład 2000 egz., oprawa twarda, 192 strony
- Album *Droga do „Solidarności”. Lata 1975–80*. Kolejna publikacja w serii albumów historycznych w koprodukcji z Ośrodkiem KARTA, tym razem przygotowywana z myślą o obchodach 30. rocznicy powstania „Solidarności”. Dynamiczny montaż świadectw składa się na portret polskiego społeczeństwa w drugiej połowie lat 70. na tle powstających struktur opozycji demokratycznej. Wydawcy: Dom Spotkań z Historią, Europejskie Centrum Solidarności, Ośrodek KARTA. Nakład 2000 egz., książka dostępna również w j. angielskim.
- Książka *Ocaleni z Mauthausen. Relacje polskich więźniów obozów nazistowskich systemu Mauthausen-Gusen* pod redakcją Katarzyny Madoń-Mitzner. Pierwsza pozycja książkowa w nowej serii „Historia Mówiona”, wydana we współpracy z Ośrodkiem Karta. Wykorzystano w niej relacje biograficzne więźniów zebrane w ramach międzynarodowego projektu Mauthausen Survivors Documentations Project. Publikacja jest montażem ułożonych tematycznie fragmentów relacji ponad 100 byłych więźniów. Książka, poza wstępem, skupia się wyłącznie na indywidualnych odczuciach osób, które doświadczyły obozowej rzeczywistości. Nakład: 2000 egz., oprawa twarda, 384 strony. Publikacja dostępna również w języku niemieckim.
- Dwutomowa publikacja *Honor Bóg Ojczyzna i Żebro Mesjasza* pod redakcją Marii Janion, poświęcona relacjom polsko-żydowskim i Marcowi 1968 roku, zainspirowana konferencją *Żydowski Marzec 1968-2008* współorganizowaną przez Dom Spotkań z Historią w 40. rocznicę wydarzeń marcowych. W publikacji znajdują się rozszerzone teksty uczestników konferencji oraz oryginalna iko-

nografia. Autorami tekstów są: Monika Adameczyk-Grabowska, Sławomir Buryła, Christina von Braun, Katarzyna Czczot, Jan Doktor, Sebastian Duda, Irena Grudzińska-Gross, Anka Grupińska, Maria Janion, Tomasz Kozak, Aleksandra Kretkowska, Jacek Leociak, Dariusz Libionka, Mario Silber, Kazimiera Szczuka, Michał Sobelman, Joanna Tokarska-Bakir, Ewa Toniak, Marta Piwińska, Jolanta Żyndul. Publikacje powstały we współpracy z Instytutem Badań Literackich, Żydowskim Instytutem Historycznym im. Emanuela Ringelbluma oraz Fundacją Gołdy Tencer-Szurmiej. Współwydawcą publikacji jest Fundacja Odnawiania Znaczeń. Nakład: 600 egz., oprawa miękka, 2 tomy, 232 i 128 stron.

- Publikacja *Rosja a Katyń* pod redakcją Anny Dziekiewicz, wydana wspólnie z Ośrodkiem KARTA. Drugie, poprawione i uzupełnione wydanie zawierające teksty dotyczące stanowiska „nieoficjalnej” Rosji wobec zbrodni katyńskiej, w tym najważniejszy, niedrukowany w Rosji dokument — ekspertyzę rosyjskich naukowców z 1993 roku, która uczciwie przedstawia przebieg zbrodni, jak i późniejsze sowieckie kłamstwa o niej. Publikacja zawiera ponadto oświadczenie Stowarzyszenia „Memorial” i osobiste zapisy jego moskiewskich członków — Aleksandra Gurjanowa, Aleksieja Pamiatnycha i Nikity Pietrowa, z informacjami o Katyniu jakie udało się zdobyć w ciągu ostatnich dwóch dekad. Nakład: 2000 egz., oprawa miękka, 164 strony.
- Książka *Sobibór*, pod redakcją Agnieszki Knyt, to kolejna pozycja w serii „Żydzi polscy”, wydana wspólnie z Ośrodkiem Karta. Publikacja zawiera relacje 12 osób, którym udało się zbiec z hitlerowskiego obozu zagłady w Sobiborze, w tym 10 publikowanych w Polsce po raz pierwszy. W książce przedstawiono niezwykłą historię buntu i ucieczki więźniów w październiku 1943, likwidację obozu i zacieranie śladów przez Niemców. Nakład: 2000 egz., oprawa twarda, 156 stron.

III. Broszury

- Broszura *Warszawa międzywojenna w pamięci jej mieszkańców* — druga już publikacja w serii wydawniczej „Z Archiwum Historii Mówionej” to montaż najbardziej wyrazistych fragmentów relacji biograficznych ośmiu warszawiaków mieszkających przed wojną w różnych dzielnicach miasta i reprezentujących różne środowiska i różny status społeczny. Publikacja jest bogato ilustrowana archiwalnymi zdjęciami pochodzącymi z prywatnych zbiorów rodzinnych. Wybór i opracowanie tekstów — Jarosław Pałka, Alina Szamruchiewicz, Magda Szymańska-Szwąder, redakcja — Ewa Kubaczyk, Katarzyna Madoń-Mitzner. Publikacja przygotowana w ramach programu Patriotyzm Jutra, koordynowanego przez Muzeum Historii Polski. Nakład 1000 egz., oprawa miękka, 72 strony.
- Broszura *Droga do samorządu 1916-1990*, wydana wspólnie z Ośrodkiem KARTA w ramach obchodów 20. rocznicy odrodzenia samorządu terytorialnego w Polsce. Montaż świadectw (zdjęć, relacji świadków, fragmentów prasy, dokumentów) układający się w 74-letnią historię polskiej samorządności. Koncepcja publikacji Zbigniew Gluza, redakcja Łukasz Bertram. Nakład: 6000 egz., oprawa miękka, 26 stron.

IV. Katalogi do wystaw DSH:

- Katalog wystawy multimedialnej *Amerikanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Juliana Bryana 1936-1974* prezentującej w większości nieznane dotąd zdjęcia Juliana Bryana, publikacje prasowe, kroniki filmowe i nagrania radiowe. Materiały dotyczą przede wszystkim Warszawy. Zdjęcia pochodzą z Archiwum IPN - Kolekcja Juliana Bryana w Warszawie. Nakład: 2000 egz., oprawa miękka, 24 strony.
- Katalog wystawy plenerowej *Nie mamy tu miasta trwającego. Opowieść o pałacach przy Trakcie Królewskim* prezentujący fotografie wielkowiejskich rezydencji, które przed 1939 rokiem należały do arystokracji, ich wnętrza, kolekcje sztuki zgromadzone przez właścicieli, portrety, sceny z przyjęć, ślubów, wakacji. Informacje o historii domów i cytaty z pamiętników, opisujące życie w pałacach, dodatkowo przybliżają klimat życia przedwojennej arystokracji warszawskiej. Autor koncepcji wystawy, wyboru zdjęć i tekstów: Marcin Brzeziński, projekt graficzny: Kłaput Project. Nakład 1000 egz., okładka miękka, 24 strony.
- Katalog wystawy *Cztery pory Gierka. Polska lat 1970-80 w fotografiach Agencji FORUM* wystawa i katalog obejmują okres od wydarzeń grudniowych (1970), które utorowały Edwardowi Gierkowi drogę do władzy, do podpisania porozumień sierpniowych (1980), po których Gierka na stanowisku I Sekretarza KC PZPR zastąpił Stanisław Kania. Zestawienie zatrzymanych w migawkach państwo-

wych świąt, festiwali, wyborów do sejmu, zjazdów partii, uwidacznia postępującą rytualizację partyjnych obrzędów i kostnienie systemu. Ostatnim rozdziałem jest część portretowa z fotografiami artystów i twórców, którzy odcisnęli piętno na kształcie tamtej dekady. Zdjęcia pochodzą z archiwum Agencji Forum. Autorzy wystawy: Jerzy Kochanowski — koncepcja i teksty, Krzysztof Wójcik (FORUM), Projekt katalogu: 137kilo — Zofia Strumiłło-Sukiennik, Jan Sukiennik. Nakład 1000 egz., oprawa miękka.

- Katalog wystawy multimedialnej *Ocaleni z Mauthausen*, prezentowanej w DSH w terminie 5 maja — 4 lipca 2010. Redakcja katalogu — Agnieszka Knyt, wsparcie finansowe — Urząd do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Nakład: 1000 egz., oprawa miękka, 20 stron.
- Katalog wystawy *Polacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku*, zorganizowanej w DSH w terminie 26 stycznia — 18 kwietnia. Redakcja katalogu — Monika Kapa-Cichocka, współwydawca — Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej. Nakład: 1000 egz., oprawa miękka, 20 stron.

V. Kwartalnik „Karta”:

- W 2010 roku Ośrodek KARTA wydał 61., 62., 63 i 64. numer kwartalnika *Karta ze stałą rubryką Domu Spotkań z Historią*. 61. numer kwartalnika zawiera teksty poświęcone trzem wystawom organizowanym w DSH: wielkiej ekspozycji *Oblicza totalitaryzmu* wystawie *Zdjęcia osobiste i zakazane. Życie codzienne w Rumunii w czasach Nicolae Ceaușescu* oraz wystawie *Polacy z wyboru*. W numerze 62. znalazły się informacje o pierwszej pozycji książkowej w nowej serii „Historia Mówiona” — „Ocaleni z Mauthausen” oraz wystawie multimedialnej przygotowanej w DSH pod tym samym tytułem. Opublikowaliśmy także relację z tegorocznych obchodów Święta Wolności — „4.VI. Wyłącz system vol. 2”. W numerze 64. pojawiła się wyczerpująca informacja o wystawie *Amerykainin w Warszawie. Stolica w obiektywie Julienu Bryana 1936–1974*.

Dyrektor Domu Spotkań z Historią

Piotr Jakubowski

W załączeniu: Publikacje, druki ulotne, zaproszenia oraz dokumentacja fotograficzna i wycinki prasowe, dotyczące działalności DSH w 2 połowie 2010 roku oraz płytę CD z prezentacją wybranych zdjęć).